МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу,
економіки та менеджменту

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ:

ВИКЛИКИ • РЕАЛІЇ • СТРАТЕГІЇ

DIGITAL TRANSFORMATIONS AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE ECONOMY:

CHALLENGES • REALITIES • STRATEGIES

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

19–20 травня 2026 року

СУМИ, УКРАЇНА

2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії

Digital Transformations and Innovative Technologies in the Economy: Challenges, Realities, Strategies

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 19-20 травня 2026 р.)

Суми
Сумський державний університет
2026

УДК [330.34+330.336](063)
Ц45

Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 7 від 25 червня 2026 р.)

Ц45 Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії**:** матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19-20 травня 2026 року) / за заг. ред.: І. В. Тютюник, Л. С. Деркач. – Суми : Сумський державний університет, 2026. – 110 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» містять результати сучасних фундаментальних і прикладних наукових досліджень, присвячених актуальним проблемам цифрової трансформації економіки, розвитку інноваційних технологій, електронного бізнесу, фінансових технологій, цифровізації освітніх систем, а також формуванню ефективних механізмів забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в умовах глобальних цифрових змін. Представлені матеріали висвітлюють сучасні теоретичні підходи, результати прикладних досліджень і практичні рекомендації щодо вирішення актуальних викликів цифрової економіки.

Видання призначене для науковців, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, представників органів державної влади, бізнесу, фінансових установ, громадських організацій, а також усіх, хто цікавиться питаннями цифрової трансформації економіки, інноваційного розвитку та сучасних цифрових технологій.

The proceedings of the International Scientific and Practical Conference “Digital Transformations and Innovative Technologies in the Economy: Challenges, Realities, and Strategies” present the results of contemporary fundamental and applied research devoted to current issues of the digital transformation of the economy, the development of innovative technologies, e-business, financial technologies, the digitalization of educational systems, and the formation of effective mechanisms for ensuring sustainable socio-economic development in the context of global digital change. The papers included in this volume highlight contemporary theoretical approaches, the findings of applied research, and practical recommendations for addressing the key challenges of the digital economy.

This publication is intended for researchers, academic staff, higher education students, representatives of public authorities, businesses, financial institutions, and non-governmental organizations, as well as for everyone interested in digital transformation, innovative development, and modern digital technologies.

УДК [330.34+330.336](063)

© Колектив авторів, 2026
© Сумський державний університет, 2026

ЗМІСТ

Олександр Петренко	Real estate платформи як самостійний гравець Proptech-екосистеми	6
Liudmyla Riabushka *Anastasiia Fedan* *Yelyzaveta Batanina*	Financial sustainability of the banking ecosystem under digitalization conditions.....	8
Віра Бардакова *Анастасія Самойлікова*	Заходи удосконалення управління фінансовою стійкістю банку в умовах цифрової трансформації	12
Людмила Захаркіна *Оксана Редька*	Сучасні підходи до трактування витрат підприємства в умовах цифрових трансформацій	16
Тетяна Касьяненко *Карина Богомаз*	Підходи до визначення сутності витрат	20
Тетяна Третьякова *Анастасія Самойлікова*	Стратегічний фінансовий аналіз підприємства в умовах цифровізації економіки	24
Ігор Трет'як *Олександр Кравець*	Green Fintech як інструмент розвитку сталого фінансування в Україні	29
Олена Пахненко *Яна Кривогуз*	Технологічні рішення в ESG-орієнтованому банкінгу	33
Олена Криклій *Олександр Кравець*	Кібербезпека та захист даних як складники ESG-ризиків банківського сектору України	36
Людмила Захаркіна *Богдан Лиско*	Просування інтернет-магазину як інструмент підвищення комерційної результативності в електронному бізнесі	39
Людмила Рябушка *Аліна Бабак* *Дмитро Ткаченко* *Олександр Гриценко*	Формування української моделі Defense Tech.....	43
	Методологічні засади оцінювання впливу міграційних процесів на макроекономічну динаміку України	46
Olena Zhuravka *Anton Zhuravka*	Insurance in the tourism industry	48

Анна Коваленко *Наталія Ваніна*	Інвестиції в цифрові трансформації як стратегічний інструмент антикризового менеджменту фармацевтичних компаній.....	51
Надія Дехтяр *Наталія Пігуль*	Фінансовий аналіз підприємства на основі цифрових технологій обробки даних	57
Людмила Павленко *Єлизавета Танцюра*	Цифрова інтеграція як основа забезпечення безбар'єрності банківських операцій	61
Інна Ніконова *Поліна Захаркіна*	Подієва динаміка суспільного інтересу до соціально-економічних сервісів екосистеми «Дія» за даними Google Trends	65
Лариса Гриценко *Каріна Козинець*	Оцінка якості кредитного портфеля банку в умовах макроекономічної нестабільності на прикладі АТ КБ «Приватбанк»	69
Надія Дехтяр *Ліліана Рудень*	Аналіз фінансової стійкості підприємств: фактори та напрями зміцнення в умовах воєнного стану.....	73
Тетяна Кубах *Даніель Гуліцький* *Вероніка Єрмоленко*	Практичні підходи до визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості	76
Віктор Коноваленко	Розвиток фінансових інновацій в умовах глобальних кризових викликів.....	79
Liudmyla Riabushka *Viacheslav Rybalchenko* *Varvara Tsyhykal*	The role of digital technologies in ensuring the financial sustainability of territorial communities	83
Лариса Гриценко *Олександр Кравець*	Ризик-фактори ліквідності банку та методи їх оцінювання в умовах волатильності банківської системи України.....	86
Інна Тютюник *Максим Перекрестов* *Марія Сташко*	Управління кіберризиками в умовах цифрової трансформації економіки	90
Людмила Храпач *Інна Тютюник* *Юлія Нечипоренко*	Фінансова стійкість банківського сектору України в умовах воєнного стану: виклики та адаптаційні механізми	93

Євгенія Темченко *Сергій Набойченко* *Андрій Семеног* *Дениса Пасько*	Цифровізація розрахунково-касового обслуговування банків як фактор формування кіберстійкості фінансового сектору.....	99
Asare Kofi Nyantakyi	Conceptual perspective from developing economies.....	101
Інна Тютюник *Аліса Табачун*	Кіберризики фінансової цифровізації в умовах трансформації економіки.....	104
Євгеній Азаров	Концептуальні засади фінансового управління кіберризиками.....	106
Wang Xinxin	Strengthening national economic security in the context of digital transformation and cyber threats	109
Вікторія Боженко *Іван Гончарук*	Штучний інтелект як інструмент предиктивної аналітики у виявленні корупційних правопорушень…….	111

REAL ESTATE ПЛАТФОРМИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ГРАВЕЦЬ PROPTECH-ЕКОСИСТЕМИ

Петренко Олександр Миколайович,
аспірант,
Сумський державний університет, Суми

Сучасний світовий ринок нерухомості перебуває у стані трансформації, перетворюючись із консервативного механізму обміну правами власності на складну, високотехнологічну екосистему. У цьому середовищі перетинаються глобальні фінансові інтереси, цифрові інновації та нові споживчі моделі, що зумовлює необхідність переосмислення ролі цифрових платформ нерухомості (real estate platforms). Традиційний погляд на ці платформи як на допоміжні сервіси вже не відповідає складності їхнього впливу на структуру PropTech-екосистеми.

Для об’єктивної оцінки статусу платформ необхідно проаналізувати їхню еволюцію в межах чотирьох хвиль розвитку технологій нерухомості. Перша хвиля (1980–2000 рр.) характеризувалася переходом від паперового документообігу до базових баз даних і комп'ютерного аналізу. Друга хвиля (2000–2020 рр.) стала переломною завдяки появі онлайн-порталів та агрегаторів, які нівелювали географічні бар'єри та відкрили локальні об'єкти для міжнародних інвесторів. Третя хвиля (2014–2020 рр.) інтегрувала штучний інтелект та великі дані для автоматизації складних процесів перевірки. На сучасному етапі четвертої хвилі (з 2020 р. і дотепер) відбувається повна інтеграція Smart Real Estate та FinTech-рішень, де платформи виступають уже не просто посередниками, а повноцінною цифровою інфраструктурою, яка супроводжує актив протягом усього його життєвого циклу [1].

Попри складність цих процесів, у науковому дискурсі залишається методологічна прогалина. Більшість дослідників схильні розглядати платформи нерухомості крізь обмежену призму теорії інформаційної асиметрії, трактуючи їх виключно як транзакційні інструменти для прискорення угод і зниження витрат на пошук [2]. Такий підхід ігнорує той факт, що сучасні технології, такі як машинне навчання чи віртуальна реальність, не розвиваються ізольовано, а є прямим продуктом еволюції самих платформ.

Аргументом на користь визнання платформ самостійними гравцями є їхня величезна ринкова сила, яку дослідники визначають як “цифрову дискреційну силу” (digital discretionary power). Володіючи монопольним доступом до масивів великих даних, платформи отримують можливість алгоритмічно керувати ринком: через системи ранжування, рекомендаційні алгоритми та механізми фільтрації вони безпосередньо впливають на ціноутворення та

доступність житла [3]. Це означає, що платформи не просто відображають ринкову реальність, а активно її конструюють, визначаючи стратегії поведінки девелоперів та інвесторів.

Крім того, платформи є головними архітекторами інноваційного прогресу. Впровадження імерсивних технологій (VR/AR) безпосередньо в екосистеми платформ докорінно змінило клієнтський досвід. Емпіричні дані свідчать, що 3D-тури діють як каталізатор ліквідності, скорочуючи термін експозиції об'єктів та підвищуючи довіру споживачів [5]. Так само розвиток штучного інтелекту в галузі нерухомості значною мірою стимулюється самими платформами. Яскравим прикладом є ініціатива компанії Zillow, яка через платформу Kaggle залучила світову спільноту data science для вдосконалення алгоритму Zestimate. Це створило нові стандарти автоматизованої оцінки (AVM), які сьогодні використовуються як орієнтир для мільйонів користувачів і професійних учасників ринку [4].

Отже, у сучасній PropTech-екосистемі real estate-платформи перетворилися на впливових інституційних гравців. Їхня роль давно вийшла за межі простого посередництва. Акумулюючи ринкову силу та виступаючи генераторами технологічних рішень, ці платформи стають центральним елементом нової парадигми ринку нерухомості, визначаючи його розвиток в умовах глобальної цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Baum, A., Saull, A., & Braesemann, F. (2020). PropTech 2020: The future of real estate [Technical report]. Saïd Business School, University of Oxford. https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-02/proptech2020.pdf

2. Broxterman, D., & Zhou, T. (2023). Information frictions in real estate markets: Recent evidence and issues. Journal of Real Estate Finance and Economics, 66, 203–298. https://doi.org/10.1007/s11146-022-09918-9https://doi.org/10.1007/s11146-021-09855-0

3. Eskandarpour, P. (2025). How proptech platforms are reshaping discretionary power in the private rental housing market. Digital Geography and Society, 9, 100147. https://doi.org/10.1016/j.diggeo.2025.100147

4. Kaggle. (2017). Zillow Prize: Zillow’s home value prediction (Zestimate). https://www.kaggle.com/c/zillow-prize-1

5. Zhenbin Yan, Zixuan Meng, Yong Tan (2024). Does Virtual Reality Help Property Sales? Empirical Evidence from a Real Estate Platform. Information Systems Research 36(2):1011-1030. https://doi.org/10.1287/isre.2021.9138

FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE BANKING ECOSYSTEM UNDER DIGITALIZATION CONDITIONS

Liudmyla Riabushka, PhD in Economics, Associate Professor,
Sumy State University, Ukraine
Anastasiia Fedan, master`s student,
Sumy State University, Ukraine
Yelyzaveta Batanina, student,
Lyzeum 33, Sumy, Ukraine

In modern conditions, the banking system functions under the influence of the rapid development of digital technologies, the spread of online banking and the automation of financial processes. Digitization is changing approaches to banking, opening up new opportunities to improve efficiency, quality of customer service and expansion of financial services. At the same time, this is accompanied by an increase in cyber risks, technological failures and dependence on information systems. In such conditions, the financial stability of the banking ecosystem becomes especially important, as it is the basis of the stable functioning of banks and maintaining trust in the financial sector. It reflects the system's ability to adapt to digital transformations while maintaining reliability and competitiveness.

To begin with, it is advisable to briefly define what is generally understood by sustainability in the banking context. In its broadest sense, it is the ability of the system to maintain stability, continuity of operation and restore balance under the influence of internal and external factors. Based on this general approach, it is possible to clarify the concept of financial stability of the bank. The financial stability of a bank is its ability to function stably, fulfill obligations in a timely manner and withstand the impact of internal and external risks, which is ensured by a sufficient level of capital, liquidity, profitability and effective risk management. Expanding this concept to the level of the modern financial system, it is worth considering the financial stability not only of an individual bank, but also of the entire banking ecosystem. The financial stability of the banking ecosystem is a more complex category and reflects the ability of the entire system to function stably and ensure the reliability of the financial environment. It is formed as a result of the interaction of banks, fintech companies, technology providers and customers in a single digital space and depends not only on the internal policy of banks, but also on the quality of digital infrastructure, the flexibility of business models and the ability of participants to quickly adapt to external shocks. For a generalized assessment of the level of digital transformation of the banking sector, the Index of banks' readiness for digitalization is used, which characterizes the ability of banks to effectively implement and use digital technologies in their activities. Its essence is a comprehensive measurement of digital maturity, covering the development of digital

infrastructure, the spread of online and mobile banking, the use of digital payments, readiness to implement innovative solutions (open banking, API, cloud technologies, artificial intelligence), as well as the level of institutional and regulatory support for digitalization. In a comparative aspect, this index makes it possible to compare the level of digital readiness of banking systems of different countries, in particular Ukraine and the countries of the European Union. Figure 1 presents the level of use of digital banking services in Ukraine and EU countries, which generally indicates the approach of domestic banking practice to global digital trends.

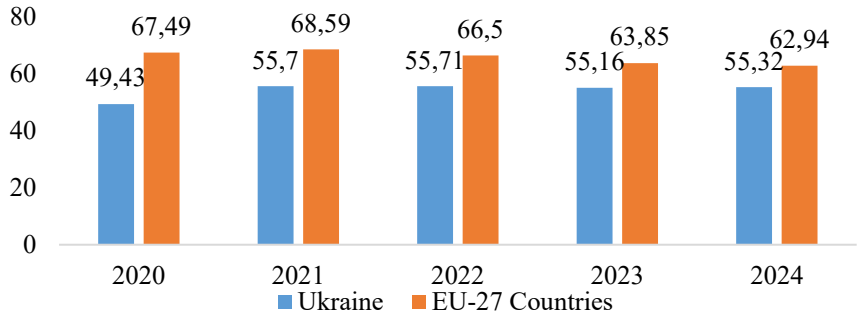

Figure 1 – The level of penetration of digital banking in the field of financial services for Ukraine and the average value for EU-27 countries for 2020–2024 [2]

From the given figure, it can be seen that Ukraine is gradually approaching the average level of EU-27 countries in terms of the level of penetration of digital banking, which indicates the positive dynamics of the development of the banking ecosystem. Although the gap still persists, the upward trend in Ukraine is stable. This confirms that digitalization plays an important role in increasing the efficiency and sustainability of the banking ecosystem, as it contributes to increasing access to financial services, increasing the speed of operations and strengthening the competitiveness of the banking sector. Digitalization today is one of the key factors in increasing the sustainability of the banking ecosystem, as it changes not only the way financial services are provided, but also the very model of bank functioning. In an economic sense, its impact is manifested in a decrease in transaction and transaction costs, an increase in the productivity of banking processes and a more efficient use of resources. Thanks to the development of digital service channels, banks reduce dependence on physical infrastructure, which is especially important in the conditions of crisis phenomena and martial law. This allows maintaining the continuity of financial services even under conditions of limited branch operations. In Ukraine, this is clearly visible on the example of PrivatBank with the platform «Privat24» and monobank, which functions entirely in digital format, providing stable customer service without a physical network. Equally important is the impact

of digitalization on financial inclusion. Expanding access to banking services through mobile applications and online platforms helps attract a wider range of customers to the official financial system, which strengthens the resource base of banks and reduces the share of cash transactions in the economy. In addition, digital technologies significantly improve the risk management system. The use of big data, automated scoring and transaction monitoring systems allows banks to identify potential threats more quickly, improving the quality of the loan portfolio and reducing the likelihood of financial losses. Digitalization has become one of the key factors in increasing the resilience of the banking sector in the face of crises, including pandemics and full-scale warfare. In this context, sustainability refers to the ability of banks to continuously provide critical services, maintain payment infrastructure, quickly adapt risk management and compliance, and maintain customer confidence during periods of instability.

Table 1 – Evolution of digital financial innovations in the banking sector of Ukraine in 2020–2025

Key factors of change	The main directions of digital transformation	Characteristic digital solutions and innovations
COVID-19 pandemic, lockdowns, restriction of physical access to branches (2020)	Crisis digital adaptation	Scaling of mobile and Internet banking, remote onboarding, e-KYC, non-cash payments
Post-pandemic recovery, rising digital customer expectations (2021)	System integration of digital technologies	Automation of internal processes, digital credit products, development of BankID NBU
Full-scale war, security and migration risks (2022)	Digitalization as a factor of financial stability	Remote services 24/7, support of payment infrastructure, strengthening of cyber protection
Adaptation to long-term instability, competition with fintech (2023)	Platformization and customer orientation	API solutions, partnerships with fintech companies, personalization of services
Strengthening regulatory requirements, ESG and compliance (2024)	Regulated digital transformation	Instant payments, risk analytics, digital compliance, ESG tools
Technological maturity, development of AI and open banking (2025)	Intelligent and ecosystem banking	Generative AI, predictive analytics, open banking, personalized products

Generalizing, digitalization transforms the banking ecosystem of Ukraine, increasing its efficiency, accessibility and ability to adapt to crisis conditions. It reduces operating costs, expands financial inclusion and strengthens the quality of risk management, which collectively strengthens the financial stability of the banking sector. At the same time, the role of cyber risks and technological dependence is growing, which creates new challenges for the stability of the system. The dynamics of the development of digital financial innovations in 2020–2025 confirms Ukraine's gradual transition to a more mature, platform and technologically integrated banking ecosystem that is approaching European standards.

References

1. Buhaievskyi, M. I. Finansovi innovatsii yak chynnyk pidvyshchennia finansovoi inkliuzii ta stiikosti bankivskoho sektora (za materialamy Natsionalnoho banku Ukrainy) : kvalifikatsiina robota ... mahistra : 072 Finansy, bankivska sprava, strakhuvannia ta fondovyi rynok / Mykola Ihorovych Buhaievskyi; nauk. ker. O. V. Yarish. - Poltava : PUET, 2025. - 93 s

2. Kontseptsiia vidkrytoho bankinhu v Ukraini URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/kontseptsiyavidkritogo-bankingu-v-ukrayini

ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Бардакова Віра Володимирівна,
студент,
Самойлікова Анастасія Вікторівна,
к.е.н., старший викладач,
Сумський державний університет, Суми

Сучасний стан банківського сектору України формується під одночасним впливом двох різноспрямованих тенденцій: з одного боку воєнна нестабільність і зростання ризиків, що спонукають банки до накопичення ліквідності та згортання активних операцій; з іншого – поступове відновлення економіки, яке потребує активізації кредитування та впровадження цифрових технологій. Саме в цьому протиріччі між захисною логікою кризового управління та вимогами відновлювального зростання й криється ключова проблема фінансової стійкості банків на сучасному етапі.

Проведений аналіз діяльності АТ «УКРСИББАНК», як одного з провідних банків України, за 2021-2025 рр. унаочнює цю суперечність, оскільки рівень високоліквідних активів досяг рекордних 83,8%, тоді як частка кредитного портфеля скоротилася до 12,8%, що майже вчетверо порівняно з довоєнним рівнем 2021 р 53,9%. Водночас темп приросту витрат у 2023-2025 рр. стабільно перевищував темп зростання доходів, а питома вага комісійних доходів скоротилася вдвічі з 37% до 16,3% [1]. Зазначені тенденції свідчать про те, що консервативна стратегія, виправдана в гострій фазі кризи, поступово перетворюється на структурне обмеження для подальшого нарощування ефективності. З огляду на це, авторами розроблено трикомпонентний комплекс заходів удосконалення управління фінансовою стійкістю, кожен із яких верифіковано кількісно через сценарне моделювання.

Першим і найбільш пріоритетним заходом є перерозподіл надлишкової ліквідності на користь кредитування. Цільові значення частки ліквідних активів 65% для базового та 58% для оптимістичного сценаріїв визначені, виходячи з двох міркувань. По-перше, навіть при знижені до 58% банк матиме ліквідний буфер, вдвічі вищий за довоєнний рівень 2021 р. (42,5%) [1], що забезпечує достатній запас міцності. По-друге, галузевий орієнтир для системно важливих банків передбачає підтримання частки ліквідних активів не вище 70%, а поточне значення суттєво перевищує цей рівень. Обсяг вивільненого ресурсу для кредитування розраховується за формулою:

$$ВР = А \times (ЧЛА\ факт - ЧЛА\ цільова), \quad (1)$$

де А – середній обсяг активів банку (177,7 млрд. грн.); ЧЛА – фактична та цільова частки ліквідних активів відповідно.

У базовому сценарії вивільнений ресурс становить 35 млрд. грн., в оптимістичному – 48 млрд. грн. Для оцінки доходу від розміщення вивільненого ресурсу застосовано ставку кредитування 18% річних, сформовану на основі облікової ставки НБУ 15,5% та банківської маржі 2-3%. Валовий процентний дохід визначається за формулою:

$$ПД = ВР \times Скредит, \quad (2)$$

де ПД – процентний дохід, ВР – вивільнений ресурс, Скредит – ставка кредитування.

За розрахунками, він становить 6,3 млрд. грн. у базовому сценарії та 8,7 млрд. грн. в оптимістичному. Валовий дохід підлягає корекції з урахуванням двох ключових факторів. По-перше, створюються резерви для покриття потенційних втрат, що становлять 5% від новоствореного кредитного портфеля. Це обґрунтовано фактичним показником непрацюючих кредитів (NPL) банку за 2025 рік, який досяг 5,60% і відображає частку непогашених позик [1]. По-друге, враховуються операційні витрати на супровід кредитного процесу, які дорівнюють 10% валового процентного доходу. Цей показник розглядається як стандартний галузевий рівень для управління портфелем. Чисте збільшення прибутку обчислюється за формулою:

$$ΔПрибуток^{1} = ПД - (НП \times 5\%) - (ПД \times 10\%), \quad (3)$$

де ПД – процентний дохід, НП – новий портфель.

У результаті він становить 3,9 млрд. грн. за базовим сценарієм та 5,4 млрд. грн. за оптимістичним. Для порівняння, фактичний чистий прибуток банку за 2025 рік становить 5, 8 млрд. грн [1]. На основі цього розраховується прогнозний показник рентабельності активів за формулою:

$$ROAпрогн. = (ЧП\ факт + ΔПрибуток_{1}) \div А \times 100\%, \quad (4)$$

де ЧП факт – Чистий фактичний прибуток, А – Активи.

У результаті ROA становить 5,5% у базовому та 6,3% в оптимістичному сценарії, що свідчить про суттєве підвищення ефективності використання активів за рахунок перерозподілу надлишкової ліквідності. Водночас нарощування процентних доходів може посилити наявну структурну проблему, а саме надмірну залежність від одного джерела виручки.

Другим заходом є диверсифікація структури доходів через відновлення комісійної складової. Питома вага комісійних доходів знизилася з 37% у

2021 р. до 16,3% у 2025 р., тоді як 80% доходів формується за рахунок процентних надходжень, чутливих до коливань ринкових ставок [1]. Орієнтиром обрано відновлення комісійної частки до 25-30% – це середнє між поточним та довоєнним значеннями, реалістичне в горизонті 1-2 років. Перевага цього заходу в тому, що комісійні доходи не потребують резервування та не відволікають регулятивний капітал, а їхнє зростання спирається на вже наявну клієнтську базу.

Третім заходом є оптимізація операційних витрат через автоматизацію. Загальний обсяг витрат банку у 2025 році згідно з фінансовою звітністю становить 11,8 млрд. грн. Адміністративні витрати при їх фактичній частці 63,89% становлять 7,5 млрд. грн. Пропонується знизити цю частку до 58% у базовому та до 55% в оптимістичному сценарії за рахунок автоматизації рутинних процесів і цифровізації клієнтського обслуговування. Економія розраховується як:

$$E = Взаг \times (ЧАВ\ факт. - ЧАВ\ цільова), \quad (5)$$

де Взаг – загальні витрати банку; ЧАВ – частка адміністративних витрат. Результат 692 млн. грн. у базовому та 1 045 млн. грн. в оптимістичному сценарії. Зведені прогнозні показники наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Прогнозні показники фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК»

Показник	Факт 2025	Базовий сценарій	Оптимістичний сценарій	Норматив/ орієнтир
Рівень ліквідних активів, %	83,83	65,00	58,00	≤ 70
Вивільнений ресурс, млрд. грн.	–	35,1	48,1	–
Частка кредит. портфеля, %	12,75	20-22	24-26	≥ 25
ΔП від кредитування, млрд. грн.	–	+3,9	+5,4	–
Частка адміністративних витрат, %	63,89	58,00	55,00	≤ 60
Економія витрат, млрд. грн.	–	+0,69	+1,05	–

Продовження таблиці 1

Сукупний приріст прибутку, млрд. грн.	–	+4,6	+6,4	–
ROA, %	3,11	5,87	6,89	≥ 1,0
ROE, %	21,35	37,30	43,79	≥ 10-15

Джерело: розраховано авторами на основі [1].

Дані таблиці 1 підтверджують, що реалізація першого та третього заходів здатна вивести ROA з 3,1% до 5,9-6,9%, а ROE з 21,4% до 37,3-43,8% виключно за рахунок структурної перебудови балансу та оптимізації витрат без залучення додаткового капіталу.

Стратегічним доповненням до операційних заходів є цифрова та ESG-трансформація як чинник довгострокової стійкості. Впровадження штучного інтелекту та Big Data в систему кредитного скорингу дозволить підвищити якість оцінки позичальників, а інтеграція ESG-критеріїв у ризик-менеджмент розширить доступ до міжнародного фінансування на пільгових умовах [2]. Приналежність АТ «УКРСИББАНК» до групи BNP Paribas забезпечує банку готові апробовані технологічні рішення та методологічну базу для реалізації цього напряму без значних витрат на власні розробки [3].

Отже, запропонований комплекс кроків формує єдиний механізм, де кожен елемент взаємно посилює попередній. Перший захід сприяє зростанню процентних надходжень, другий зменшує залежність від їхніх коливань, а третій забезпечує, що значна частина отриманого доходу перетворюється на чистий прибуток. Впровадження цієї стратегії, завдяки тісній співпраці між комітетом з управління активами та пасивами, казначейством та відділом управління ризиками, дозволить банку перейти від реактивної до проактивної моделі забезпечення фінансової стійкості, що відповідатиме актуальним умовам економічного відновлення України.

Список використаних джерел

1. UKRSIBBANK. Фінансова звітність. URL: https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/financial-reports/ (дата звернення: 17.05.2026).

2. Бондаренко Л. ESG-банківництво в Україні та світі: виклики та новітні тренди. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-15

3. Бугель Ю., Лопатовський В. Напрями удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банків. *Herald of Khmelnytskyi National University*. 2024. Т. 332, № 4. С. 373–378. URL: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-57

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Редька Оксана Василівна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Витрати підприємства є однією з базових економічних категорій, оскільки саме вони безпосередньо впливають на формування собівартості продукції, величину прибутку, рівень рентабельності та загальну ефективність фінансово-господарської діяльності. У сучасних умовах витрати не можна розглядати лише як суму коштів, спрямованих на виробництво або реалізацію продукції. Їхній зміст є ширшим, адже витрати відображають використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів, зміну активів і зобов'язань, а також якість управлінських рішень, спрямованих на досягнення фінансової стійкості підприємства.

Метою дослідження є систематизація сучасних підходів до трактування сутності витрат підприємства та визначення зміни їхнього змістового наповнення в умовах цифрових трансформацій економіки.

У нормативному підході витрати насамперед пов'язуються зі зменшенням економічних вигід унаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, що зумовлює зменшення власного капіталу підприємства. Такий підхід закріплено у національних стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а податкове законодавство додатково акцентує зв'язок витрат із господарською діяльністю платника податку [1; 2; 3]. Отже, нормативне трактування формує базу для відображення витрат в обліку, складання фінансової звітності та податкового контролю.

У науковій літературі витрати найчастіше розкриваються через ресурсний та управлінський підходи. Зокрема, витрати трактуються як вартісне вираження використання ресурсів підприємства, а управління ними розглядається як необхідна умова підвищення ефективності виробництва, постачання та збуту [4; 5]. Водночас сучасні дослідники підкреслюють комплексну природу витрат, оскільки вони поєднують ресурсну, фінансову, факторну й результативну складові та можуть відображати як споживання ресурсів, так і нарощення зобов'язань перед кредиторами або бюджетом [6; 7].

Окремого значення набуває цифровий вимір управління витратами. Зарубіжні дослідження доводять, що цифрова трансформація підприємств може позитивно впливати на їхню результативність через підвищення операційної ефективності, поліпшення якості управлінської інформації та

зниження виробничих витрат [8; 9]. Крім того, цифровізація здатна зменшувати асиметричність поведінки витрат, зокрема явище «липкості» витрат, коли вони повільніше скорочуються при зменшенні обсягів діяльності, ніж зростають при їх збільшенні [10].

У контексті сталого розвитку витрати доцільно аналізувати не лише з позиції їх скорочення, а й з погляду раціонального використання ресурсів, енергоефективності, екологічної відповідальності та довгострокової стійкості бізнесу. Екологічний управлінський облік допомагає підприємствам краще враховувати природоохоронні аспекти діяльності та поєднувати економічну результативність із відповідальним використанням ресурсів [11].

Таблиця 1 – Основні підходи до трактування сутності витрат підприємства

Джерело / автори	Підхід до трактування витрат	Ключовий акцент для дослідження
НП(С)БО 1; П(С)БО 16; Податковий кодекс України [1; 2; 3]	Витрати розглядаються як зменшення економічних вигід унаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. У податковому підході витрати пов'язуються з господарською діяльністю платника податку.	*Нормативно-бухгалтерський та податковий підхід*: витрати визначаються через вплив на активи, зобов'язання, власний капітал і податковий облік.
Бормотова М., Халафова Н., Ханіна М. [4]; Ляшенко Г., Овсяннікова В. [5]	Витрати трактуються як вартісне вираження використання матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів, а також як об'єкт управління, контролю, аналізу та регулювання.	*Ресурсно-управлінський підхід*: витрати відображають використання ресурсів підприємства та потребують постійного управлінського контролю.
Педченко Н. та ін. [6]	Витрати підприємства розглядаються як використані ресурси, відображені у грошовому вимірнику для отримання прибутку, а також як збільшення зобов'язань перед кредиторами та бюджетом.	*Комплексний сучасний підхід*: поєднання ресурсної, фінансової та результативної природи витрат.
Андреєв В. [7]	Наукові підходи до визначення витрат систематизуються за бухгалтерською, ресурсною, факторною та фінансовою категоріями.	*Теоретико-узагальнювальний підхід*: витрати є багатозначною категорією, трактування якої залежить від мети аналізу.

Продовження таблиці 1

Джерело / автори	Підхід до трактування витрат	Ключовий акцент для дослідження
Wang D. та ін. [8]	Витрати розглядаються у контексті цифрової трансформації підприємства, яка сприяє підвищенню операційної ефективності та зниженню виробничих витрат.	*Цифровий підхід*: цифровізація бізнес-процесів є інструментом оптимізації витрат і підвищення ефективності діяльності підприємства.
Li Y. та ін. [10]	Витрати аналізуються з позиції їх поведінки та гнучкості, зокрема через явище «липкості» витрат, коли вони повільніше зменшуються при скороченні обсягів діяльності.	*Поведінковий підхід до витрат*: цифрова трансформація може зменшувати асиметричність витрат і підвищувати адаптивність підприємства до змін ринку.
Huynh Q., Nguyen V. [11]	Витрати розглядаються через призму екологічного управлінського обліку, ресурсозбереження та врахування екологічних аспектів діяльності підприємства.	*Підхід сталого розвитку*: оптимізація витрат має враховувати не лише економію ресурсів, а й екологічну відповідальність, енергоефективність і довгострокову стійкість бізнесу.
Valaskova K., Nagy M., Juracka D. [9]	Цифрова трансформація пов'язується з фінансовими результатами підприємства, оскільки впливає на якість управління, ефективність бізнес-процесів і стратегічну узгодженість рішень.	*Фінансово-стратегічний підхід*: управління витратами має бути пов'язане з поліпшенням фінансових показників і загальною результативністю підприємства.

Узагальнення наукових і нормативних підходів засвідчило, що витрати підприємства доцільно розглядати як багатовимірну економічну категорію, яка поєднує обліковий, ресурсний, управлінський, поведінковий та цифровий зміст. В умовах цифрових трансформацій змінюються акценти у трактуванні витрат: вони виступають не лише показником споживання ресурсів чи елементом собівартості, а й індикатором ефективності бізнес-процесів, якості управлінської інформації та здатності підприємства адаптуватися до змін ринкового середовища. Тому сучасне розуміння витрат має поєднувати точність облікового відображення, системний аналіз ресурсів, цифрові інструменти контролю та орієнтацію на раціональне використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. (2013). Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17

2. Міністерство фінансів України. (1999). Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 № 318. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text

3. Верховна Рада України. (2010). Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

4. Бормотова, М. В., Халафова, Н. І., & Ханіна, М. О. (2022). Щодо сутності понять витрати та управління витратами. Scientific Discussions and Solution Development: Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference, 39–41. https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Scientific-discussions-and-solution-development.pdf

5. Ляшенко, Г., & Овсяннікова, В. (2022). Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*, *45*. https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1929

6. Педченко, Н., Тітенко, Л., Мілька, А., Артюх-Пасюта, О., & Тітенко, Ю. (2023). Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки», 1*(107), 29–36. https://www.puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/158

7. Андреєв, В. А. (2024). Витрати: поняття в наукових працях українських дослідників. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», 29*, 9–15. https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/308805

8. Wang, D., Shao, X., Song, Y., Shao, H., & Wang, L. (2023). The effect of digital transformation on manufacturing enterprise performance. *Amfiteatru Economic, 25*(63), 593–608. https://doi.org/10.24818/EA/2023/63/593

9. Valaskova, K., Nagy, M., & Juracka, D. (2025). Digital transformation and financial performance: An empirical analysis of strategic alignment in the digital age. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, 19*(5), 1178–1205. https://doi.org/10.1108/JEC-11-2024-0241

10. Li, Y., Feng, P., Qi, T., Yan, J., & Huang, Y. (2024). Enterprise digital transformation, managerial myopia and cost stickiness. *Humanities and Social Sciences Communications, 11,* Article 1389. https://doi.org/10.1057/s41599-024-03926-1

11. Huynh, Q. L., & Nguyen, V. K. (2024). The role of environmental management accounting in sustainability. *Sustainability, 16*(17), Article 7440. https://doi.org/10.3390/su16177440

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВИТРАТ

Касьяненко Тетяна Вячеславівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Богомаз Карина Олексіївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Формування ефективної системи управління сучасним підприємством вимагає чіткого розуміння його базових економічних категорій. Серед них ключове місце посідають витрати, які безпосередньо впливають на фінансовий результат, конкурентоспроможність та стратегічний розвиток суб'єкта господарювання. Попри тривалу історію досліджень, у сучасній економічній думці досі відсутній єдиний уніфікований підхід до трактування цього поняття. Це зумовлено існуванням багатьох наукових шкіл та суттєвими розбіжностями між академічною теорією і практикою законодавчого регулювання. Відтак, виникає об'єктивна потреба у комплексному аналізі наявних теоретичних дефініцій та чинних нормативних актів для вироблення інтегрованого авторського визначення.

Першочергово проаналізуємо підходи до визначення сутності поняття «витрати» у науковій літературі, які узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Підходи щодо визначення сутності поняття «витрати» у науковій літературі

Автор	Визначення
Кудлак В. Я., Мессарош А. В. [1, с. 189]	Витрати – спожиті у грошовому вимірі ресурси (трудові, матеріальні, нематеріальні і фінансові) для досягнення підприємством певної мети (в основному, для виробництва і реалізації товарів і послуг).
Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. [2, с. 261]	Витрати – це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію продукції за певний період.
Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В. [3, с. 246]	Витрати – це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й утримати ресурси в межах даного напрямку діяльності.

Продовження таблиці 1

Автор	Визначення
Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. [4, с. 33-34]	Витрати – вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети.
Півнюк О. П. [5, с. 513]	Витрати – економічна категорія, яка відображає грошово-матеріальні ресурси, використані підприємством для здійснення його виробничо-господарської діяльності і досягнення поставленої мети за умови застосування найбільш ефективного варіанту їх використання.

Джерело: узагальнено автором.

Наукова література демонструє більш глибокий та різнобічний підхід до розуміння сутності витрат. Зокрема, В. Я. Кудлак та А. В. Мессарош [1] трактують витрати як виражені у грошовій формі трудові, матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, що споживаються для досягнення цілей підприємства, передусім у процесі виробництва й реалізації продукції. Такий підхід акцентує увагу на ресурсному змісті витрат. Водночас В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян та Б. В. Погріщук [2] визначають витрати як грошову оцінку ресурсів різного характеру – матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних та інших, – використаних у процесі виробництва та реалізації продукції протягом певного звітного періоду, наголошуючи на часовому аспекті їх формування. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. та Кубатко О. В. [3] трактують поняття витрат ширше, включаючи до їх складу не лише фактичне споживання ресурсів, а й альтернативні витрати та упущені вигоди, необхідні для залучення й утримання ресурсів у межах конкретного напряму діяльності. Такий підхід є характерним для концепцій управлінської економіки та орієнтований на прийняття ефективних управлінських рішень. Своєю чергою, Турило А. М., Кравчук Ю. Б. та Турило А. А. [4] розглядають витрати як вартісне відображення ресурсів, спожитих у процесі здійснення господарської діяльності з метою досягнення визначених цілей підприємства, акцентуючи увагу на їх цільовому характері. На думку Півнюк О. П. [5], витрати є економічною категорією, що характеризує процес використання матеріальних і фінансових ресурсів підприємства у ході здійснення господарської діяльності та досягнення поставлених цілей за умови забезпечення ефективності їх використання.

З метою детального вивчення нормативно-правового підґрунтя, у таблиці 2 узагальнено та класифіковано підходи щодо визначення сутності категорії

«витрати», які закріплені в чинних законодавчих документах та стандартах обліку.

Таблиця 2 – Підходи щодо визначення сутності поняття «витрати» в законодавчих та нормативних документах

Джерело	Визначення
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
НП(С)БО 16 «Витрати» [8]	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Джерело: узагальнено автором.

Проведений аналіз засвідчує відсутність єдиного наукового підходу до трактування економічної сутності поняття «витрати», що пояснюється відмінностями у теоретико-методологічних засадах їх дослідження, а також специфікою використання у системах фінансового та управлінського обліку [6]. Варто зазначити, що у чинній нормативно-правовій базі України, зокрема в Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 16 «Витрати», витрати визначаються як зменшення економічних вигод унаслідок вибуття активів або виникнення зобов'язань, що зумовлює скорочення власного капіталу підприємства. Такий підхід має уніфікований і регламентований характер та орієнтований насамперед на відображення витрат у системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Таким чином, узагальнення наведених підходів дає підстави стверджувати, що нормативно-правові джерела трактують витрати переважно з позицій фінансового обліку та відображення їх у системі звітності, тоді як у наукових

дослідженнях домінують ресурсний, управлінський і цільовий підходи до розуміння цієї категорії. Це підтверджує складний і багатогранний характер витрат як економічної категорії та зумовлює необхідність їх комплексного тлумачення. Узагальнюючи результати дослідження, доцільно розглядати витрати як економічну категорію, що характеризує процес споживання підприємством матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів у грошовому вираженні з метою здійснення господарської діяльності та забезпечення досягнення відповідних фінансово-економічних результатів.

Список використаних джерел

1. Кудлак В. Я., Мессарош А. В. Сутність та структура витрат підприємства. *Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій: Тернопіль*. 2017. С. 189-190.

2. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / В.І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. К.: Центр учбової літератури. 2010. 304 с.

3. Економіка підприємства: [підручник для студ. вищ. навч. закл.] за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г.Мельника. Суми: Університетська книга, 2019. 864 с.

4. Турило А. М. Управління витратами підприємства / А.М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 120с.

5. Півнюк О. П. Економічна суть, класифікація витрат виробництва та собівартості продукції в умовах глобалізації економіки України. *Економічні науки. Облік і фінанси.* 2010. № 7 (25). Ч. 2. С. 506-524.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Мінфіну від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text.

8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджено наказом Мінфіну від 31.12.1999 р. № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text.

СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Третьякова Тетяна Віталіївна,
здобувачка ступеня магістр, аудитор ТОВ «Грант Торнтон Легіс»
Самойлікова Анастасія Вікторівна,
к.е.н., старший викладач,
Сумський державний університет, Суми

У сучасних умовах цифровізації економіки та високодинамічного ринкового середовища особливої актуальності набуває стратегічний фінансовий аналіз як інструмент підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Посилення конкуренції, інфляційні процеси, нестабільність ринкової кон'юнктури та вплив глобальних економічних викликів зумовлюють необхідність використання сучасних інформаційно-аналітичних систем, цифрових технологій і автоматизованих інструментів фінансового менеджменту для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У цих умовах стратегічний фінансовий аналіз дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, а й прогнозувати ризики, визначати перспективи розвитку та формувати ефективну систему фінансового управління. Важливим є дослідження фінансово-господарської діяльності підприємств виробничої сфери, що формують значну частину валового внутрішнього продукту держави та забезпечують її економічну стійкість. Об'єктом дослідження є ТОВ «Євро Фуд Сервіс», де ТОВ «Грант Торнтон Легіс» проводить аудит уже декілька років [2]. На основі аналізу фінансової звітності підприємства за 2023–2025 рр. [1] було узагальнено ключові показники його діяльності (табл. 1).

Таблиця 1 – Ключові показники діяльності ТОВ «Євро Фуд Сервіс»

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. Грн	2025 рік, тис. грн	Відхилення 2025/2023
Дохід від реалізації	2 763 573	3 019 501	3 359 473	+595 900
Собівартість продукції	1 850 000	2 250 000	2 650 000	+800 000
Чистий прибуток	747 417	524 582	448 708	-298 709
Оборотні активи	1 493 203	1 377 017	1 148 068	-345 135
Грошові кошти та їх еквіваленти	812 959	560 191	309 206	-503 753

Джерело: складено авторами на основі [1].

Результати проведеного аналізу свідчать, що підприємство характеризується масштабною операційною діяльністю та позитивною динамікою зростання доходів. Водночас спостерігається скорочення чистого прибутку, що зумовлено випереджаючими темпами зростання собівартості продукції та операційних витрат. Така тенденція свідчить про зниження ефективності використання фінансових ресурсів і необхідність впровадження сучасних цифрових інструментів фінансового контролінгу та управління витратами.

Критичною є і тенденція щодо суттєвого скорочення найбільш ліквідних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, обсяг яких у 2025 р. зменшився більш ніж удвічі порівняно з 2023 р. Це підвищує ризики втрати платоспроможності підприємства та ускладнює забезпечення безперервності операційної діяльності.

Фінансовий стан ТОВ «Євро Фуд Сервіс» було попередньо проаналізовано за різними напрямами: активи, капітал, фінансові результати, для подальшого застосування інтегральної діагностики. У таблиці 2 наведено основні показники.

Таблиця 2 – Показники в межах інтегральної діагностики фінансового стану ТОВ «Євро Фуд Сервіс» (2023–2025 рр.)

Показник	2023	2024	2025	Відхи-лення 2024/2023	Темп росту, %	Відхи-лення 2025/2024	Темп росту, %
Коефіцієнт поточ-ної ліквідності	7,33	5,65	4,46	-1,68	77,1	-1,19	78,9
Коефіцієнт швид-кої ліквідності	6,07	4,33	3,03	-1,74	71,3	-1,30	70,0
Коефіцієнт авто-номії	0,91	0,91	0,92	0	100	+0,01	101,1
Рентабельність продажів (ROS), %	27,0	17,4	13,4	-9,6	64,4	-4,0	77,0
Рентабельність активів (ROA), %	34,5	19,3	13,9	-15,2	55,9	-5,4	72,0

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Коефіцієнт поточної ліквідності знизився з 7,33 до 4,46, швидкої ліквідності – з 6,07 до 3,03. Незважаючи на негативну тенденцію, показники залишаються в межах нормативних значень завдяки достатньому обсягу працюючого капіталу (890 433 тис. грн у 2025 р.). Додатковим фактором

фінансової нестабільності є високий рівень дебіторської заборгованості (462 562 тис. грн), що свідчить про значну іммобілізацію оборотних коштів у розрахунках з покупцями. Аналіз структури капіталу вказує на надмірно консервативну фінансову політику. Коефіцієнт автономії – 0,92, що мінімізує ризики залежності від зовнішніх кредиторів і водночас обмежує можливості підвищення прибутковості за рахунок ефекту фінансового левериджу. Середньозважена вартість капіталу знизилася з 17,1% у 2023 р. до 15,8% у 2025 р., однак вартість власного капіталу залишається високою – 16 % (табл. 3).

Таблиця 3 – Розрахунок середньозваженої вартості капіталу

Показник	2023	2024	2025	Відхилення 2024/2023	Темп росту, %	Відхилення 2025/2024	Темп росту, %
Частка власного капіталу	0,91	0,91	0,92	0	100	+0,01	101,1
Частка позикового капіталу	0,09	0,09	0,08	0	100	-0,01	88,9
Вартість власного капіталу,%	18	17	16	-1	94,4	-1	94,1
Вартість позикового капіталу,%	12	13	14	+1	108,3	+1	107,7
Податкова ставка, %	18	18	18	0	100	0	100
WACC, %	17,1	16,5	15,8	-0,6	96,5	-0,7	95,8

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Результати розрахунку інтегрального показника фінансового стану наведено в таблиці 4.

Таблиця 4 – Інтегральна оцінка фінансового стану ТОВ «Євро Фуд Сервіс»

Показник / ваговий коефіцієнт	2023	2024	2025
Ліквідність (середнє значення) / 0,3	6,70	4,99	3,75
Фінансова стійкість / 0,4	0,91	0,91	0,92
Рентабельність (середнє значення) / 0,3	30,8	18,4	13,7
Інтегральний показник	11,61	7,38	5,60

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Фінансовий стан підприємства у 2023 році можна охарактеризувати як високий, у 2024 році – як достатній, а у 2025 році – як задовільний. Зниження інтегрального показника на 51,77% за два роки свідчить про погіршення загального фінансового стану, незважаючи на збереження високого рівня фінансової стійкості.

У результаті стратегічної фінансової діагностики було систематизовано ключові проблеми діяльності підприємства та сформовано комплекс заходів щодо їх усунення (таблиця 5).

Таблиця 5 – Основні фінансові проблеми та напрями їх вирішення

Проблема	Прояв та причини	Рекомендовані заходи	Очікуваний ефект
Зниження ліквідності	Скорочення грошових коштів через неефективне управління фінансовими потоками	Впровадження цифрових систем управління грошовими потоками, автоматизація фінансового моніторингу, контроль операційних витрат	Підвищення платоспроможності та мінімізація касових розривів
Висока дебіторська заборгованість	Зростання обсягів іммобілізованих коштів через тривалі відстрочки платежів	Автоматизація контролю дебіторської заборгованості, посилення кредитної політики, цифровізація процесів інкасації	Прискорення оборотності коштів та зниження ризику неплатежів
Зростання витрат і зниження рентабельності	Збільшення собівартості виробництва та скорочення чистого прибутку	Впровадження систем фінансового контролінгу, автоматизація бізнес-процесів, оптимізація закупівель	Зниження витрат і відновлення прибутковості діяльності
Обмежене використання позикового капіталу	Низький рівень фінансового левериджу	Помірне залучення довгострокових кредитних ресурсів для фінансування розвитку та цифрової модернізації	Оптимізація структури капіталу та підвищення рентабельності власного капіталу

Отже, реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ «Євро Фуд Сервіс» підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами,

оптимізувати структуру капіталу, забезпечити стабільне зростання та зміцнити ринкові позиції в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Звіт незалежного аудитора. Фінансова звітність за 2025 рік ТОВ «Євро Фуд Сервіс». URL: https://www.eufservice.com/uploads/reports/files/69e76276ad6d3.pdf

2. ТОВ «Євро Фуд Сервіс». Офіційний сайт підприємства. URL: https://www.eufservice.com/

GREEN FINTECH ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Трет'як Ігор Олександрович,
аспірант,
Сумський державний університет, Суми
Кравець Олександр Олександрович,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Глобальна трансформація фінансового сектору, зумовлена інтеграцією принципів сталого розвитку, змінює підходи до фінансового посередництва, оцінювання ризиків та розподілу інвестиційного капіталу. Екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG-фактори) поступово набувають значення параметрів, що впливають на кредитоспроможність позичальників, вартість капіталу, інвестиційну привабливість проєктів та стійкість фінансових установ. За таких умов розвиток сталого фінансування залежить не лише від появи «зелених» фінансових продуктів, а й від здатності фінансової системи працювати з ESG-даними, підтверджувати екологічний ефект інвестицій та забезпечувати довіру між учасниками ринку.

Для України ця проблематика має особливе значення через поєднання конвергенції політик сталого фінансування з Європейським Союзом та необхідності повоєнного відновлення економіки. Реконструкція енергетики, житлового фонду, транспортної інфраструктури, промисловості та аграрного сектору потребуватиме значних обсягів приватного й міжнародного капіталу. Доступ до нього дедалі більшою мірою залежатиме від здатності національної фінансової системи підтверджувати відповідність проєктів критеріям енергоефективності, декарбонізації, кліматичної стійкості та прозорого управління. У цьому контексті Green FinTech доцільно розглядати як технологічний інструмент сталого фінансування, що поєднує цифрову обробку даних, верифікацію сталого впливу та зниження інформаційної асиметрії між учасниками ринку.

У науковій літературі Green FinTech визначається як використання фінансових технологій для досягнення екологічних і кліматичних цілей через цифрові платформи, аналітичні моделі, фінансові продукти та інструменти верифікації сталого впливу [1]. На відміну від фінтеху загалом, Green FinTech орієнтований на вирішення специфічних проблем сталого фінансування: дефіциту якісних ESG-даних, високої вартості оцінювання екологічного впливу, складності порівняння проєктів та ризику грінвошингу. Ці виклики посилюються в умовах розвитку європейської регуляторної архітектури сталого фінансування, що включає Таксономію ЄС, SFDR та CSRD. Вони

формують вимоги до класифікації сталих видів діяльності, розкриття нефінансової інформації та запобігання грінвошингу [3], підвищуючи значення цифрових рішень для фіксації, перевірки та використання ESG-показників у фінансовому аналізі.

Методологічна роль Green FinTech полягає у переході від декларативної моделі сталого фінансування до моделі, заснованої на даних, простежуваності та ризик-орієнтованому оцінюванні. Традиційний підхід спирається переважно на звітність компаній і періодичне розкриття інформації, що обмежує можливості оперативної перевірки екологічного ефекту та підвищує ризик формального застосування ESG-критеріїв. Натомість цифрові інструменти дають змогу розширити джерела інформації, автоматизувати частину процедур перевірки та сформувати основу для включення ESG-факторів у кредитний аналіз, інвестиційне оцінювання й управління портфелями.

Практична реалізація цього підходу пов'язана з поєднанням кількох технологічних рішень. Штучний інтелект і машинне навчання використовуються для обробки ESG-даних, ідентифікації ESG-ризиків, виявлення невідповідностей у нефінансовій звітності та побудови скорингових моделей для зеленого кредитування. У матеріалах МВФ наголошується на ролі цифрових рішень у подоланні інформаційних бар'єрів і підвищенні прозорості кліматичних фінансових потоків [4]. Блокчейн, смартконтракти й токенізація можуть забезпечувати простежуваність руху коштів, параметрів зелених облігацій, вуглецевих кредитів та інших активів, пов'язаних із досягненням екологічних цілей. У поєднанні з геопросторовими даними, супутниковим моніторингом та інтернетом речей це дозволяє зіставляти заявлені екологічні характеристики проєктів із фактичними даними про викиди, землекористування, енергоефективність, стан активів або фізичні кліматичні ризики.

Водночас технологічні рішення не усувають ключового обмеження сталого фінансування – дефіциту якісних і порівнюваних ESG-даних. Європейська банківська адміністрація зазначає, що їх повнота та порівнянність залишаються нерівномірними, особливо щодо малого бізнесу, домогосподарств, соціальних і управлінських ризиків [2]. Отже, Green FinTech слід розглядати не як заміну регуляторного та методологічного забезпечення, а як інструментарій, ефективність якого залежить від стандартизації даних, незалежної верифікації та здатності фінансових установ інтегрувати цифрові рішення у системи ризик-менеджменту. Відкритий банкінг (open banking) і цифрові фінансові платформи можуть розширювати доступ до зелених фінансових продуктів через обмін даними, автоматизоване оцінювання клієнтів і формування рекомендацій щодо енергоефективних рішень. OECD розглядає відкритий банкінг як чинник посилення конкуренції та інновацій у

фінансовому секторі [6], однак його ефект у сфері сталого фінансування залежатиме від якості ESG-даних і чіткості критеріїв віднесення фінансових продуктів до сталих.

Для України практичне значення Green FinTech найбільшою мірою проявляється у фінансуванні повоєнного відновлення. За оцінками Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй, потреби України у відновленні й реконструкції на наступне десятиліття вимірюються сотнями мільярдів доларів, а найбільш ресурсомісткими напрямами залишаються житловий фонд, транспорт, енергетика, промисловість та аграрний сектор [7]. За таких умов ключовим завданням є не лише мобілізація фінансових ресурсів, а й забезпечення прозорості їх спрямування у проєкти, що відповідають принципам сталого розвитку. Потенційні сфери застосування Green FinTech охоплюють фінансування енергоефективності будівель, відновлюваної енергетики, декарбонізації підприємств, модернізації аграрного сектору, муніципальних проєктів і відновлення критичної інфраструктури. Для малого та середнього бізнесу цифрові інструменти можуть зменшити бар'єри доступу до сталого фінансування завдяки автоматизації збору ESG-даних, попередньому оцінюванню проєктів, моніторингу їх виконання та верифікації результатів.

Регуляторні передумови для розвитку Green FinTech в Україні поступово формуються. У Білій книзі з управління екологічними, соціальними та управлінськими ризиками у фінансовому секторі Національний банк України визначає ESG-ризики як важливий елемент фінансової стабільності, корпоративного управління, розкриття інформації та ризик-менеджменту фінансових установ [5]. Водночас національна система сталого фінансування ще перебуває на етапі становлення, що зумовлює потребу в подальшій гармонізації з підходами ЄС до ESG-звітності, таксономії сталих видів діяльності та управління кліматичними ризиками. За відсутності такої інституційної основи окремі цифрові рішення можуть залишатися фрагментарними та не забезпечити системного впливу на фінансовий ринок. Емпіричні дослідження, які засвідчують позитивний зв'язок між розвитком фінтеху та зеленого фінансування [8], також не дають підстав трактувати цей зв'язок як автоматичний: результат залежить від регуляторної визначеності, цифрової готовності фінансових установ, сумісності платформ та наявності методик оцінювання екологічного впливу.

Таким чином, Green FinTech може стати важливим інструментом розвитку сталого фінансування в Україні, оскільки поєднує технологічні можливості фінтеху з потребою у прозорій, вимірюваній та верифікованій екологічній результативності фінансових рішень. Його значення полягає не у механічному розширенні цифрових сервісів, а у формуванні інфраструктури довіри між учасниками ринку, підвищенні якості ESG-даних та забезпеченні сумісності

національної практики з європейськими стандартами сталого фінансування. Реалізація цього потенціалу залежатиме від здатності фінансових установ і регуляторів інтегрувати Green FinTech у системи ризик-менеджменту, кредитного аналізу, моніторингу проєктів та контролю цільового використання капіталу.

Матеріали тез підготовлено в межах науково-дослідної теми «Фінансово-інституційне забезпечення сталого відновлення економіки України: ESG-орієнтована модель взаємодії держави, фінансового та реального секторів» (№ д/р 0126U000594), що фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Broby, D., Yang, Z. (2025). What is green fintech? *Journal of Risk and Financial Management*, 18(7), 379. https://doi.org/10.3390/jrfm18070379

2. European Banking Authority. (2025). *Report on data availability and feasibility of common methodology for ESG exposures*. https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-02/Report on data availability and feasibility of common methodology for ESG exposures.pdf

3. European Commission. (2025). *Sustainable finance*. https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance_en

4. International Monetary Fund. (2024). *Fintech applications for boosting climate finance*. IMF Fintech Notes. https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2024/09/04/Fintech-Applications-for-Boosting-Climate-Finance-553638

5. Національний банк України. (2025). *Біла книга з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі*. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_ESG_pr.pdf

6. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Competition, fintechs and open banking*. OECD Business and Finance Policy Papers. https://www.oecd.org/en/publications/competition-fintechs-and-open-banking_20c1048f-en.html

7. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2026). *Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 – December 2025*. https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c52d910e-e4f9-4bcd-9257-6867bdd89dd4

8. Xu, J., Li, T., Chen, F., & Quan, Y. (2025). Does fintech foster the development of green finance? *Emerging Markets Finance and Trade*, 61(6), 1771–1781. https://doi.org/10.1080/1540496X.2024.2430500

ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ В ESG-ОРІЄНТОВАНОМУ БАНКІНГУ

Пахненко Олена Михайлівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Кривогуз Яна Миколаївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Сучасний банківський сектор функціонує в умовах посилення регуляторних вимог щодо сталого розвитку, зростання ролі ESG-факторів у прийнятті інвестиційних і кредитних рішень, а також прискорення цифрової трансформації фінансових послуг. У цих умовах технологічні рішення стають важливим інструментом інтеграції ESG-принципів у діяльність банків, забезпечуючи підвищення ефективності управління ризиками, прозорості, доступності фінансових послуг та якості взаємодії зі стейкхолдерами. Цифровізація ESG-процесів дозволяє перейти від формального врахування екологічних, соціальних і управлінських факторів до їх системної інтеграції у бізнес-моделі банківських установ, сприяючи підвищенню стійкості фінансового сектору та підтримці сталого відновлення економіки.

Технологічні рішення в ESG-орієнтованому банкінгу охоплюють широкий спектр цифрових інструментів, що використовуються для автоматизації збору та аналізу ESG-даних, оцінювання ризиків, розробки фінансових продуктів, формування звітності та підвищення прозорості діяльності банків [1]. Серед ключових технологій можна виділити штучний інтелект, Big Data, ESG-аналітичні платформи, API-інтеграції, блокчейн, цифрову ідентифікацію та інструменти забезпечення інклюзивності фінансових послуг.

Однією з найбільш перспективних технологій у сфері ESG є штучний інтелект (AI), який дозволяє банкам аналізувати великі масиви структурованих та неструктурованих даних, автоматизувати ESG-скоринг, прогнозувати ризики та виявляти невідповідності між заявленими ESG-цілями компаній і їх фактичною діяльністю. Використання технологій обробки природної мови (Natural Language Processing, NLP) дає змогу аналізувати корпоративні звіти, новини, соціальні мережі та інші джерела інформації для виявлення екологічних, соціальних або управлінських ризиків [4]. Водночас алгоритми машинного навчання забезпечують формування більш точного ESG-профілю клієнтів і підтримують прийняття рішень щодо кредитування або інвестування.

Важливу роль у розвитку ESG-орієнтованого банкінгу відіграють ESG-аналітичні платформи та технології великих даних, які забезпечують інтеграцію інформації з внутрішніх і зовнішніх джерел, автоматичне

оновлення ESG-показників клієнтів та контрагентів, а також підтримку управлінських рішень на основі аналітики в режимі реального часу. Використання API-інтеграцій з державними реєстрами та відкритими базами даних дозволяє банкам підвищувати достовірність ESG-оцінювання та скорочувати витрати на ручний збір інформації.

Окремим напрямом є застосування технологій блокчейн, які забезпечують незмінність записів, прозорість даних та можливість відстеження використання коштів у межах «зеленого» чи соціального фінансування. Блокчейн використовується для верифікації ESG-показників, підтвердження досягнення екологічних цілей, контролю ланцюгів постачання та створення нових фінансових продуктів, пов'язаних зі сталим розвитком. Крім того, технологія дозволяє зменшити ризики грінвошингу та підвищити довіру інвесторів до ESG-звітності [3].

Значний внесок у реалізацію ESG-принципів забезпечують технології цифрової ідентифікації, електронного документообігу та дистанційного обслуговування, що активно використовуються сучасними банками. Впровадження цифрових підписів, біометричної ідентифікації, e-KYC (electronic Know Your Customer), віддаленого відкриття рахунків і хмарного документообігу сприяє одночасному досягненню кількох ESG-цілей. З екологічної точки зору такі рішення зменшують використання паперової документації та оптимізують споживання ресурсів. Соціальний ефект проявляється через підвищення доступності фінансових послуг незалежно від місця перебування клієнтів, а управлінський – через посилення прозорості, контрольованості та безпеки процесів.

Практичне значення технологічних рішень у ESG-орієнтованому банкінгу підтверджується міжнародними та національними кейсами. Одним із найбільш показових прикладів є міжнародна банківська група BNP Paribas, яка інтегрувала генеративний штучний інтелект у внутрішню платформу impACT для автоматизації оцінювання ESG-ризиків клієнтів. Система аналізує ESG- та CSR-звіти, внутрішню документацію та відкриті джерела інформації, після чого пропонує варіанти відповідей для ESG-анкет і надає відповідні обґрунтування. Використання AI дозволяє суттєво скоротити час оцінювання ESG-профілю позичальників, підвищити якість аналізу та знизити ймовірність помилок при прийнятті кредитних рішень. При цьому остаточне рішення залишається за фахівцем банку, а штучний інтелект виконує функцію підтримки прийняття рішень [2].

Ще одним важливим напрямом технологічної трансформації банківського сектору є розвиток інклюзивних цифрових сервісів, спрямованих на забезпечення рівного доступу до фінансових послуг для різних груп населення. У цьому контексті показовим є досвід ПриватБанку, який реалізує стратегію безбар'єрності через адаптацію цифрових сервісів відповідно до

міжнародних стандартів доступності (WCAG). Мобільний застосунок та онлайн-сервіси банку адаптуються для користувачів із порушеннями зору, слуху або моторики, використовуються автоматизовані інструменти субтитрування, адаптивні інтерфейси та консультації українською жестовою мовою [5]. Такі рішення базуються на технологіях розпізнавання мовлення (speech-to-text), адаптивних алгоритмах персоналізації інтерфейсу та цифрових інструментах забезпечення доступності. Їх використання сприяє фінансовій інклюзії, розширенню доступу до банківських послуг та посиленню соціальної складової ESG.

Отже, технологічні рішення дедалі більше трансформуються з допоміжних інструментів автоматизації у стратегічний механізм реалізації ESG-принципів у банківському секторі. Використання штучного інтелекту, ESG-аналітики, блокчейн-технологій, цифрової ідентифікації та інклюзивних сервісів дозволяє підвищити ефективність управління ESG-ризиками, забезпечити прозорість діяльності, розширити доступність фінансових послуг та посилити стійкість банківських установ.

Виконано в рамках науково-дослідної роботи «Фінансово-інституційне забезпечення сталого відновлення економіки України: ESG-орієнтована модель взаємодії держави, фінансового та реального секторів» (№ д/р 0126U000594), що фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Asif, M., Searcy, C., & Castka, P. (2023). ESG and Industry 5.0: The role of technologies in enhancing ESG disclosure. *Technological Forecasting and Social Change, 195*, 122806. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122806

2. BNP Paribas. (2025, November 10). *AI at BNP Paribas №4: Artificial intelligence in the ESG assessment*. https://group.bnpparibas/en/news/ai-at-bnp-paribas-4-artificial-intelligence-in-the-esg-assessment

3. Mulligan, C., Morsfield, S., & Cheikosman E. (2024). Blockchain for sustainability: A systematic literature review for policy implications. *Telecommunications Policy, 48,* 102676. https://doi.org/10.1016/j.telpol.2023.102676

4. Pluskota, P., Słupińska, K., Wawrzyniak, A., & Wąsikowska, B. (2026). The Application of Artificial Intelligence (AI) in the Implementation of ESG-Oriented Sustainable Development Strategies in the Banking Sector: A Case Study. *Sustainability, 18(2),* 732. https://doi.org/10.3390/su18020732

5. ПриватБанк. (2024). *Річний звіт 2024: Працюємо для України.* https://static.privatbank.ua/files/richnyy-zvit-za-2024.pdf

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ДАНИХ ЯК СКЛАДНИКИ ESG-РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Криклій Олена Анатоліївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Кравець Олександр Олександрович,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується інтенсивною цифровізацією послуг, активним використанням дистанційних каналів обслуговування, хмарної інфраструктури, технологій штучного інтелекту та автоматизованих систем обробки даних. Водночас в умовах повномасштабної війни та зростання кількості кібератак суттєво посилюються ризики порушення інформаційної безпеки, втрати конфіденційності персональних даних, компрометації критичної інформаційної інфраструктури та дестабілізації операційної діяльності банків.

За цих умов питання кібербезпеки та захисту даних набувають стратегічного значення не лише в межах системи операційного ризик-менеджменту, але й у контексті ESG-трансформації. Це зумовлено тим, що у сучасній науковій та регуляторній практиці кіберризики дедалі частіше розглядаються як складник ESG-ризиків, оскільки вони безпосередньо впливають на якість корпоративного управління, ефективність внутрішнього контролю, рівень захисту прав споживачів фінансових послуг та підтримання суспільної довіри до банківської системи.

У структурі ESG-компонентів питання кібербезпеки найбільшою мірою інтегруються до управлінського (Governance) та соціального компонента (Social). Управлінський компонент охоплює систему управління IT- та кіберризиками, механізми внутрішнього контролю, комплаєнс, а також відповідальність органів корпоративного управління за забезпечення операційної стійкості банку. Соціальний компонент пов’язаний з забезпеченням захисту персональних даних клієнтів, безпечністю цифрових сервісів, протидією шахрайству, підтриманням довіри до банків та забезпеченням цифрової безпеки користувачів банківських послуг.

НБУ поступово формує інституційне та нормативне підґрунтя інтеграції ESG-факторів у систему регулювання. У 2025 році НБУ оприлюднив Білу книгу з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, в якій визначено напрями їх урахування в діяльності фінансових установ, системі корпоративного управління, ризик-менеджменту та внутрішнього контролю [1]. Важливим етапом розвитку регуляторного середовища стало

прийняття Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту надавачами фінансових послуг, затверджене Постанова НБУ від 09.12.2025 № 143, яка встановлює вимоги до організації заходів із забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту [2]. Її положення спрямовані на підвищення рівня цифрової операційної стійкості банків та гармонізацію національного регулювання з європейськими стандартами, зокрема вимогами DORA (Digital Operational Resilience Act).

За результатами досліджень НБУ, ESG-ризики здійснюють дедалі відчутніший вплив на функціонування банківської системи України. Зокрема, близько 75 % банків уже відзначають вплив ESG-факторів на результати власної діяльності [3]. При цьому кібератаки, зовнішнє шахрайство, витоки даних та порушення функціонування цифрових сервісів залишаються одними з найбільш критичних джерел операційного ризику. В умовах воєнного стану суттєво зростають ризики порушення безперервності діяльності банків, ураження критичної інформаційної інфраструктури та компрометації каналів дистанційного банківського обслуговування.

Провідні банки України поступово інтегрують питання кібербезпеки та цифрової стійкості до системи ESG-управління. Зокрема, АТ КБ «ПриватБанк» реалізує модель операційної резильєнтності, що передбачає використання SIEM-систем моніторингу подій інформаційної безпеки, багатофакторної автентифікації, принципу мінімальних привілеїв та інструментів штучного інтелекту для виявлення кіберзагроз. Водночас банк здійснює систематичне навчання персоналу з питань кібергігієни та забезпечення інформаційної безпеки [4-7]. АТ «Ощадбанк» у межах розвитку системи ESG-управління впроваджує ризикоорієнтований підхід до управління цифровою стійкістю, що включає використання принципів Secure-by-Design, регулярне тестування планів безперервності діяльності та посилення контролю за ризиками третіх сторін [8-9]. АТ «Райффайзен Банк» приділяє значну увагу оцінюванню ризиків хмарних сервісів, моніторингу IT-постачальників та інтеграції показників кіберстійкості у систему нефінансової звітності та ESG-комунікації [10-12].

Попри позитивні тенденції, процес інтеграції кіберризиків до системи ESG-управління супроводжується рядом системних проблем. До основних із них доцільно віднести дефіцит висококваліфікованих фахівців у сфері кібербезпеки, зростання залежності банків від зовнішніх IT-постачальників та хмарної інфраструктури, нерівномірний рівень цифрової зрілості банків, недостатню стандартизацію підходів до розкриття інформації про кіберризики у нефінансовій звітності, а також необхідність подальшої гармонізації національного регуляторного середовища з вимогами DORA та CSRD.

Тези підготовлені в рамках науково-дослідної теми «Фінансово-інституційне забезпечення сталого відновлення економіки України: ESG-орієнтована модель взаємодії держави, фінансового та реального секторів» (№ д/р 0126U000594), що фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2025). *Постанова Правління Національного банку України від 09.12.2025 № 143 «Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту надавачами фінансових послуг»*. https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_09122025_143.

2. Національний банк України (2025). *Біла книга з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі.* https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf.

3. Національний банк України (2025). *Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025 року.* https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf.

4. АТ КБ «ПриватБанк» (2025). *Річний звіт за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року.* https://static.privatbank.ua/files/richnyy-zvit-za-2024.pdf.

5. АТ КБ «ПриватБанк» (2025). *Стратегія управління ризиками АТ КБ «ПриватБанк»* (затв. рішенням Наглядової ради від 29.09.2025, протокол № 41/25). https://static.privatbank.ua/files/0000003705874235.pdf.

6. АТ КБ «ПриватБанк» (2026). *Концепція і принципи сталого розвитку та ESG в ПриватБанку.* https://privatbank.ua/about/esg.

7. АТ КБ «ПриватБанк» (2024). *Політика інформаційної безпеки АТ КБ «ПриватБанк»* (затв. рішенням Правління від 04.10.2024, протокол № 72).: https://static.privatbank.ua/files/policy_security.pdf.

8. *Сталий розвиток*. АТ «Ощадбанк». https://www.oschadbank.ua/stalyy-rozvytok.

9. АТ «Ощадбанк». (2021). *Стратегія управління ризиками АТ «Ощадбанк»* (затв. рішенням Наглядової ради від 30.09.2021, протокол № 45). https://www.oschadbank.ua/uploads/1/7910-strategia_upravlinna_rizikami_2_0.pdf.

10. *Сталий розвиток ESG* (n.d.). Raiffeisen Bank Ukraine. https://raiffeisen.ua/uk/aem/stalyi-rozvytok-esg.html.

11. *Кіберфахівці Райфа зберегли клієнтам 90 млн грн. Як працює кіберпідрозділ банку, який захищає кошти клієнтів від крадіжок*. (2023, September 30). dev.ua. https://dev.ua/news/cyber-raif-1696190300

12. *Райффайзен Банк – серед лідерів сталого розвитку та інклюзивності України*. (n.d.). Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. https://minfin.com.ua/ua/2025/11/06/161949022/.

ПРОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ В ЕЛЕКТРОННОМУ БІЗНЕСІ

Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Лиско Богдан Геннадійович,
студент,
Сумський державний університет, Суми

В умовах активного розвитку електронної торгівлі інтернет-магазин стає не лише цифровим каналом реалізації товарів, а важливою формою підприємницької діяльності у сфері торгівлі. Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію», електронна комерція охоплює відносини, що виникають під час укладення та виконання правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем [1]. Це дає підстави розглядати інтернет-магазин як суб'єкт торговельної діяльності, ефективність якого залежить не тільки від наявності сайту, а й від якості цифрової взаємодії з покупцем, рівня сервісу, зручності оформлення замовлення та ефективності просування. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах високої конкуренції на ринку електронної комерції недостатньо лише створити сайт, наповнити його товарами та встановити ціни. Сучасний покупець може швидко порівнювати пропозиції різних продавців, умови доставки, гарантійне обслуговування, відгуки інших споживачів і рівень сервісу. Тому просування інтернет-магазину набуває значення одного з ключових інструментів забезпечення комерційної результативності, оскільки саме воно формує зв'язок між торговельною пропозицією підприємця та потребами потенційних покупців.

Сучасні дослідження підтверджують, що розвиток інтернет-торгівлі пов'язаний із зростанням онлайн-продажів, поширенням маркетплейсів, удосконаленням логістики, розширенням способів оплати, зміною споживчої поведінки та посиленням ролі маркетингових стратегій [2; 3; 4]. У зв'язку з цим просування інтернет-магазину доцільно розглядати не як допоміжний рекламний елемент, а як складову загальної системи управління електронним бізнесом.

Метою дослідження є узагальнення сутності та ролі просування інтернет-магазину в забезпеченні комерційної результативності підприємницької діяльності у сфері електронної торгівлі.

У широкому розумінні просування інтернет-магазину можна визначити як систему організаційних, комунікаційних, торговельних і сервісних заходів, спрямованих на збільшення обсягів продажу, розширення клієнтської бази,

підвищення конкурентоспроможності та забезпечення прибутковості підприємницької діяльності. Просування не слід ототожнювати лише з рекламою, оскільки реклама є тільки одним з його інструментів. Натомість просування охоплює формування асортименту, позиціонування магазину, роботу з цінами, організацію сервісу, зручність оформлення замовлення, комунікацію з покупцем, використання пошукових систем, маркетплейсів, соціальних мереж, email-розсилок, програм лояльності та інших каналів взаємодії зі споживачами.

Головним результатом просування має бути не формальне збільшення кількості переглядів сайту або підписників у соціальних мережах, а покращення конкретних комерційних показників. До них належать товарообіг, кількість замовлень, середній чек, повторні покупки, рівень прибутку, оборотність товарних запасів та окупність витрат на залучення клієнтів. Саме ці показники дають змогу оцінити, чи трансформується активність інтернет-магазину в цифровому середовищі у реальний економічний результат [2; 4; 5].

У діяльності інтернет-магазину просування виконує кілька важливих функцій (рис. 1). По-перше, воно інформує потенційних покупців про наявність магазину, його асортимент, ціни, умови доставки, акційні пропозиції та конкурентні переваги. По-друге, формує інтерес до товарів і стимулює покупця перейти від ознайомлення з пропозицією до оформлення замовлення. По-третє, допомагає відрізнити інтернет-магазин від конкурентів, що особливо важливо в умовах продажу однакових або подібних товарів на багатьох сайтах. По-четверте, сприяє формуванню довіри до продавця через відгуки, гарантії, якісний контент, прозорі умови купівлі та стабільну комунікацію з клієнтом.

Однією з ключових цілей просування є залучення цільової аудиторії. В онлайн-торгівлі немає фізичного потоку покупців, тому підприємець має самостійно створювати цифрові канали залучення клієнтів. До таких каналів належать пошукові системи, соціальні мережі, контекстна й таргетована реклама, маркетплейси, email-розсилки, месенджери, рекомендації покупців і партнерські програми. Кожен канал має власну вартість, ефективність, аудиторію та особливості використання, тому завданням підприємця є їх раціональне поєднання відповідно до цілей бізнесу.

Важливим завданням є не просто залучити відвідувача на сайт, а перетворити його на покупця. Саме тому просування інтернет-магазину тісно пов’язане з поняттям конверсії, яка показує частку відвідувачів сайту, що здійснили цільову дію: оформили замовлення, залишили заявку, додали товар у кошик, підписалися на розсилку або звернулися за консультацією. Висока відвідуваність сайту не завжди означає високі продажі. Якщо сайт незручний, товари погано описані, ціни неконкурентні, доставка складна або відсутня

довіра до продавця, значна частина потенційних покупців може залишити сайт без купівлі.

Рисунок 1 – Функції просування інтернет-магазину (авторська розробка, візуалізовано за допомогою цифрового ресурсу Napkin.ai)

Отже, просування інтернет-магазину має бути пов’язане із загальною якістю торговельної пропозиції. Навіть ефективна реклама не забезпечить стабільного комерційного результату, якщо магазин має слабкий асортимент, незрозумілі умови оплати, повільну обробку замовлень або негативний клієнтський досвід. Тому план просування повинен включати не лише вибір рекламних каналів, а й удосконалення структури сайту, карток товарів, умов доставки, сервісного супроводу, політики повернення та роботи з відгуками.

Важливу роль у просуванні відіграють асортиментна та цінова політика. У сфері торгівлі саме товар є основою комерційної діяльності, тому просування має спиратися на розуміння того, які товари є найбільш привабливими для покупців, забезпечують найбільший прибуток або мають сезонний попит. В онлайн-середовищі покупець може швидко порівняти ціни, тому завищена ціна без додаткових переваг знижує кількість замовлень. Водночас постійне зниження цін може негативно вплинути на прибутковість. Тому просування має поєднуватися з продуманою системою цінових стимулів: акціями, знижками, бонусами, безкоштовною доставкою від певної суми замовлення, подарунками до покупки та накопичувальними програмами лояльності.

Особливу увагу в процесі просування необхідно приділяти формуванню довіри та сервісному супроводу. В онлайн-торгівлі рішення про купівлю часто приймається на основі інформації, представленої на сайті, тому важливими є

якісні фотографії товарів, детальні описи, реальні відгуки, контактна інформація, зрозумілі правила оплати, доставки й повернення. Покупці оцінюють не лише сам товар, а й увесь процес купівлі: швидкість відповіді менеджера, зручність оформлення замовлення, способи оплати, оперативність доставки, якість пакування, можливість повернення або обміну товару.

З підприємницької точки зору просування інтернет-магазину має бути економічно обґрунтованим. Підприємець повинен оцінювати не лише суму витрат на рекламу або інші заходи, а й комерційний результат, який вони принесли. Для цього використовуються такі показники, як вартість залучення клієнта, рентабельність інвестицій у просування, середній чек, кількість замовлень, прибуток від продажів, повторні покупки та частка покинутих кошиків. Якщо витрати на залучення покупця перевищують прибуток від його замовлення, така модель просування потребує перегляду.

Висновки. Просування інтернет-магазину є комплексним процесом, який поєднує комунікаційні, торговельні, сервісні та економічні аспекти підприємницької діяльності. Його роль полягає не лише у збільшенні впізнаваності магазину, а й у забезпеченні реальних комерційних результатів: зростанні продажів, підвищенні прибутковості, розширенні клієнтської бази, збільшенні повторних покупок і зміцненні конкурентних позицій. Саме тому план просування інтернет-магазину має розроблятися як частина загальної стратегії розвитку торговельного бізнесу, а його ефективність повинна оцінюватися через конкретні підприємницькі та торговельні показники.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. (2015). Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text

2. Коба, О., & Хрипко, В. (2024). Інтернет-торгівля в Україні: сучасний стан та перспективи. Молодий вчений, 7(131), 236–240. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-41

3. Слободяник, А., Білич, В., Лисий, В., & Дудковський, Т. (2024). Стан цифрової сфери роздрібної інтернет-торгівлі. Київський економічний науковий журнал, 5, 136–142. https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-5-20

4. Черняк, В. В., Дзюбенко, Л. М., & Чередниченко, В. В. (2025). Дослідження впливу інтернет-технологій на розвиток електронної комерції та онлайн-торгівлі. Актуальні питання економічних наук, 7. https://doi.org/10.5281/zenodo.14697398

5. GL.ua. (н.д.). Як оцінити ефективність SEO просування і на які показники слід звертати увагу. https://gl.ua/blog/yak-otsinyty-efektyvnist-seo-prosuvannya-i-na-yaki-pokaznyky

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ DEFENSE TECH

Рябушка Людмила Борисівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Бабак Аліна Сергіївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми
Ткаченко Дмитро Сергійович,
здобувач повної середньої освіти,
КУ ССШ№17, Суми

Сучасна архітектура міжнародних відносин перебуває у фазі глибокої трансформації, що характеризується зростаючою нестабільністю, крихкістю інститутів та поверненням силового тиску як домінуючого аргументу в геополітичних спорах. У контексті поширення «гібридних» та проксі-конфліктів, де межа між станом війни та миру стає розмитою актуалізується питання формування української моделі defense tech. Характеристика впливу видатків на оборону у забезпеченні макроекономічної стабільності держави є багатовимірною й залежить від економічної ситуації, рівня загроз, структури економіки, тощо (рис.1).

Рисунок 1 – Роль defense tech у забезпеченні макроекономічної стабільності держави

Трансформація України є прикладом безпрецедентного переходу від пострадянської індустріальної моделі до статусу динамічного глобального хабу Defense Tech. Сектор, який раніше перебував під монополією держави,

став майданчиком для приватної ініціативи, де інновації та швидкість впровадження рішень (combat-testing) є ключовими факторами виживання та залучення капіталу. Український Defense Tech (понад 600 компаній) став унікальним кейсом, де приватний сектор виявився ефективнішим за державні структури. Головним диференціатором є «бойове випробування», яке робить українські розробки критично привабливими для G7. Зокрема, ініціатива NATO PURL (Prioritized Ukraine Requirements List), погоджена у липні 2025 року, дозволяє закуповувати готову зброю зі складів США за рахунок внесків інших членів НАТО (Бельгія, Канада, Німеччина та ін.), що вже забезпечило EUR 1,9 млрд інвестицій. Водночас критичними бар'єрами для України являються: регуляторний застій: процес експортного контролю залишається надмірно складним, що підсилює негативні очікування бізнесу; інституційна слабкість: ризик відновлення старих схем корупції та рентоорієнтованої поведінки; фінансові лещата: неможливість виведення капіталу для іноземних придбань навіть для прибуткових оборонних компаній.

SWOT-аналіз України макроекономічної стабільності наведений в таблиці 1.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз формування вітчизняної моделі defense tech

Сильні сторони	Можливості
Монополія TSMC на техпроцеси 3-нм та нижче. Високий рівень освіти та інновацій. Сильна експортно-орієнтована економіка.	Розвиток технологій штучного інтелекту та біотехнологій. Розширення співпраці з країнами Азії та ЄС. Інвестиції у відновлювану енергетику. Гармонізація з G7: впровадження двомовних стандартів регуляції. Впровадження Zero Trust Architecture в цифрову інфраструктуру.
Слабкі сторони	Загрози
Залежність від зовнішніх ринків, особливо США та Китаю. Обмежене міжнародне визнання. Вразливість до геополітичних ризиків. Вразливість енергомережі та підводних кабелів.	Потенційна військова агресія з боку Китаю. Глобальні економічні кризи, що впливають на експорт. Зміни у світовому ланцюгу постачання.

При цьому для держави, що перебуває у стані війни як, наприклад, сучасна Україна, ефективна модель defense tech є умовою збереження економічної системи; визначають рівень міжнародної підтримки та довіри партнерів;

впливають на стабільність валютного ринку. У таких умовах оборонні витрати виконують не лише військову, а й фінансово-стабілізаційну функцію. Для України феномен «проксі-війни» має конкретний макроекономічний вимір. За оцінками, окупація територій призводить до щорічних непрямих втрат ВВП у розмірі близько $10,4 млрд (275 млрд грн). Це створює негативну кореляцію: зростання видатків на війну супроводжується падінням ВВП на душу населення, що вимиває ресурси з людського капіталу в регіонах нестабільності. Ефективне управління воєнними фінансами неможливе без переходу до планування на основі спроможностей (Capabilities-based planning). Україна відходить від застарілих радянських моделей на користь стандарту НАТО – циклу PPBE (Планування, Програмування, Бюджетування та Виконання). PPBE дозволяє збалансувати стратегічні цілі національної безпеки з реальними фіскальними обмеженнями. Проте основною проблемою залишається розрив між доктринальними деклараціями та бюджетним наповненням, що в умовах війни створює критичні ризики для оборони (рис.2).

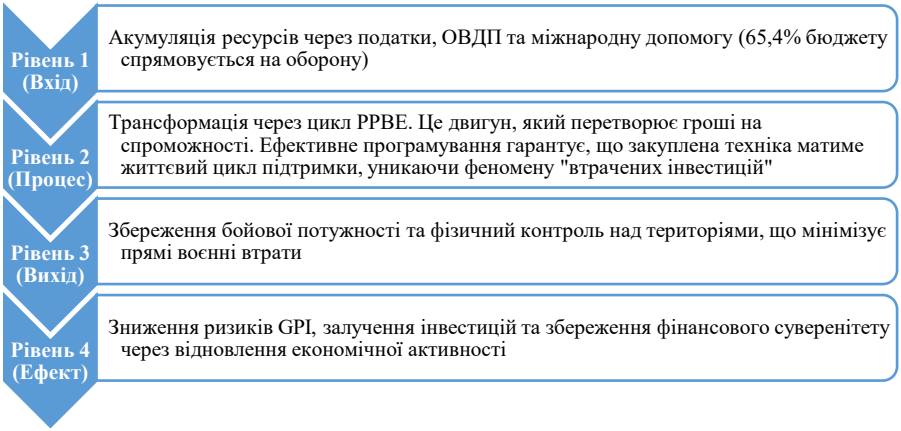

Рисунок 2 – Взаємозв'язок між бюджетними асигнуваннями та фінансовою стійкістю держави

Отже, формування вітчизняної моделі defense tech має подвійну роль видатків на оборону у забезпеченні макроекономічної стабільності держави: позитивну як фактор безпеки, економічного стимулювання та технологічного розвитку; ризикову або потенційно ризикову – у разі надмірного навантаження на бюджет та фінансову систему. Ефективність видатків на оборону, на нашу думку, полягає у забезпеченні оптимального рівня оборонних видатків, що забезпечує баланс між потребами безпеки та довгостроковим макроекономічним розвитком держави.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МАКРОЕКОНОМІЧНУ ДИНАМІКУ УКРАЇНИ

Гриценко Олександр Миколайович,
аспірант,
Сумський державний університет, Суми

Міграційні процеси доцільно розглядати не лише як демографічне явище, а як комплексний чинник трансформації соціально-економічної системи. Їхній вплив на макроекономічну динаміку не є прямим, оскільки міграція змінює кількісні та якісні параметри населення, структуру робочої сили, поведінку домогосподарств, фінансові потоки, інвестиційні очікування та регіональні диспропорції. Тому методологічно важливим є перехід від опису окремих міграційних показників до побудови цілісної моделі трансмісійного впливу міграції на економічний розвиток.

Основна ідея такого підходу полягає у виокремленні каналів, через які міграційний імпульс передається до макроекономічних результатів. До ключових каналів варто віднести демографічний, трудовий, людсько-капітальний, продуктивний, споживчий, фінансово-фіскальний, інвестиційний та регіональний. Кожен канал фіксує окремий аспект впливу: зміну демографічної бази, перерозподіл зайнятості, втрату або накопичення компетентностей, зміну продуктивності праці, трансформацію внутрішнього попиту, роль грошових переказів, інвестиційну спроможність і просторову збалансованість розвитку.

Методологічна схема оцінювання може бути представлена як послідовність: міграційний імпульс - трансмісійні канали - макроекономічна реакція - інтегральний ефект. Міграційний імпульс доцільно трактувати як зміну інтенсивності міграційної мобільності населення, а не лише як чисте сальдо міграції. Це важливо, оскільки зустрічні потоки можуть взаємно «погашатися» у показнику сальдо, тоді як реальне навантаження на економіку залишається суттєвим.

Як узагальнений міграційний індикатор може використовуватися коефіцієнт міграційного обороту або розширений показник міграційного навантаження. Його зміст полягає у вимірюванні масштабу залучення населення до міграційних переміщень відносно демографічної бази країни. У розширеній інтерпретації показник може охоплювати зовнішню еміграцію, імміграцію або повернення населення, внутрішнє переміщення та реміграцію. Це дає змогу врахувати багатоформатний характер сучасної міграції та не обмежувати аналіз лише традиційною статистикою прибуття і вибуття.

Для кожного каналу трансмісії доцільно обирати один репрезентативний макроекономічний показник. Демографічний канал може бути представлений рівнем економічної активності населення; трудовий - чисельністю зайнятих; людсько-капітальний і продуктивний - продуктивністю праці; споживчий - часткою кінцевих споживчих витрат у ВВП; фінансово-фіскальний - часткою приватних грошових переказів у ВВП; інвестиційний - часткою валового нагромадження основного капіталу у ВВП. Такий відбір забезпечує прозорість методики, зменшує дублювання ефектів і мінімізує ризик мультиколінеарності.

Кількісне оцінювання сили впливу міграції на макроекономічну динаміку доцільно здійснювати через коефіцієнти еластичності. Еластичність показує, на скільки відсотків змінюється відповідний макроекономічний індикатор у відповідь на зміну міграційного індикатора на один відсоток. Перевага такого інструменту полягає у можливості порівнювати реакцію різних сфер економіки, навіть якщо вони вимірюються у різних одиницях. Отже, еластичність може розглядатися як індикатор чутливості окремого каналу до міграційного імпульсу.

Перед інтегруванням отримані коефіцієнти необхідно орієнтувати відповідно до економічного змісту показників і нормалізувати до єдиної шкали. Орієнтація забезпечує коректне зіставлення стимуляторів і дестимуляторів, а нормалізація перетворює різновимірні реакції у порівнянні часткові індекси. Узагальнення результатів може здійснюватися через інтегральний індекс дії трансмісійного механізму, сформований як середнє зважене нормалізованих еластичностей за визначеними каналами. У базовому варіанті доцільним є використання рівних ваг, що відображає теоретичну рівнозначність каналів; надалі ваги можуть уточнюватися експертними або економетричними методами.

Запропонований підхід має практичну цінність, оскільки дозволяє розглядати міграцію як системний макроекономічний чинник, поєднувати якісну логіку трансмісійних каналів із кількісним інструментарієм та ідентифікувати найбільш чутливі ланки економіки. На цій основі можуть формуватися управлінські рішення щодо відновлення людського капіталу, стимулювання зайнятості, підтримки внутрішнього попиту, активізації інвестицій та забезпечення збалансованого повоєнного розвитку.

Список використаних джерел

1. International Organization for Migration. (2024). Migration, human capital and development: Conceptual approaches. IOM.
2. OECD. (2023). International migration outlook 2023. OECD Publishing.
3. World Bank. (2023). Migration and development brief 39. World Bank.

INSURANCE IN THE TOURISM INDUSTRY

Olena Zhuravka, PhD in Economics,
Sumy State University, Ukraine
Anton Zhuravka, student,
Sumy State University, Ukraine

Tourism is one of the most dynamic sectors of the service economy, characterized by a high level of uncertainty and exposure to various risks. Medical emergencies, accidents, trip cancellations, transportation delays, loss of baggage, natural disasters, epidemics, geopolitical instability, cyber threats, and military conflicts may significantly affect both tourists and tourism enterprises. Under such conditions, insurance performs not only a compensatory function but also acts as a mechanism of financial protection, risk management, and market stabilization. Consequently, the development of insurance in the tourism industry has become increasingly important in the context of global uncertainty, economic volatility, and rapid digital transformation.

Tourism insurance represents a comprehensive economic, legal, and organizational mechanism that combines financial compensation, assistance services, and risk management. Unlike traditional insurance products, tourism insurance is closely linked to the specific characteristics of travel activities and the need to provide immediate support to travelers outside their usual environment. Modern tourism insurance includes medical insurance, accident insurance, baggage insurance, liability insurance, trip cancellation and interruption insurance, travel delay coverage, and assistance services. Together, these products reduce financial uncertainty, enhance traveler protection, improve the quality of travel experiences, and contribute to the stability and resilience of tourism markets.

Insurance plays a crucial role in mitigating risks for tourism enterprises operating within a complex network of transport providers, accommodation facilities, tour operators, travel agencies, assistance companies, and other stakeholders. Operational, contractual, financial, legal, reputational, and external risks may significantly influence business performance and competitiveness. Insurance mechanisms facilitate the transfer of part of these risks to insurers, support business continuity, strengthen consumer confidence, and improve the reliability of tourism services. Professional liability insurance and insolvency protection mechanisms are particularly important for safeguarding tourists' interests and maintaining market stability. In addition, insurance contributes to the formation of a safer business environment by encouraging compliance with safety standards and responsible risk management practices.

The tourism insurance market in Ukraine remains a relatively small but strategically significant segment of the national insurance industry. Its development

has been shaped by major external challenges, including the COVID-19 pandemic and Russia's full-scale invasion of Ukraine. These factors have affected tourism flows, insurance demand, consumer behavior, and the operating conditions of both tourism enterprises and insurance companies. The pandemic highlighted the importance of medical coverage and emergency assistance services, while military risks increased the need for more flexible and comprehensive insurance solutions. At the same time, the market has demonstrated adaptability through product diversification, service improvements, and the adoption of innovative technologies. Insurance companies have increasingly focused on expanding online services and introducing products that better reflect contemporary travel risks.

Digital transformation has become one of the key drivers of change in tourism insurance. Digital technologies are reshaping the distribution, administration, and servicing of insurance products. Online policy issuance, mobile applications, electronic document management, digital claims settlement, telemedicine services, chatbots, artificial intelligence, and cloud-based platforms increase accessibility, improve operational efficiency, and enhance customer experience. Digitalization also reduces administrative costs, accelerates communication between insurers and clients, and improves the quality of assistance services provided during travel. In addition, advanced digital tools enable more accurate risk assessment and support the development of personalized insurance solutions tailored to individual traveler needs. The use of big data analytics and artificial intelligence allows insurers to better understand customer behavior, predict potential risks, and optimize pricing strategies. As a result, digital transformation contributes to greater transparency, convenience, and competitiveness within the tourism insurance market.

Another important aspect of digitalization is the integration of insurance services into broader digital tourism ecosystems. Travelers can increasingly purchase insurance directly through online booking platforms, airline websites, mobile travel applications, and digital travel agencies. Such integration simplifies the purchasing process and increases the accessibility of insurance products. Furthermore, digital technologies facilitate real-time communication between tourists, insurers, and assistance providers, enabling faster responses to emergencies and improving the overall effectiveness of insurance protection.

Despite ongoing modernization, several challenges continue to limit the growth potential of tourism insurance in Ukraine. These include insufficient insurance awareness among consumers, limited understanding of policy conditions and coverage, inadequate consideration of military and security-related risks, and the need for closer alignment with international standards and best practices. Additional obstacles include low levels of trust in insurance institutions, economic instability, and the complexity of assessing emerging risks associated with global crises and technological change. Addressing these issues requires cooperation among insurers, tourism enterprises, regulators, educational institutions, and public authorities.

Increasing financial literacy and improving transparency in insurance products can contribute to higher consumer confidence and broader market participation.

Current trends indicate that the further development of tourism insurance is closely connected with digital innovation, effective risk management, enhanced assistance services, consumer education, and regulatory modernization. The expansion of flexible insurance products, wider implementation of digital technologies, and adaptation to new security realities can strengthen the competitiveness of tourism insurance and support the sustainable development of the tourism sector in an increasingly uncertain global environment. In the long term, the successful combination of technological innovation, customer-oriented services, and effective regulation will play a decisive role in ensuring the resilience and sustainable growth of both the tourism and insurance industries.

References

1. Almansoori, A. J., Alghfeli, H. S., & Nobanee, H. (2024). Travel insurance trends and insights. SSRN. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4978839

2. Chvertko, L., & Kyryliuk, I. (2025). Insurance of tourists and its place in the insurance market of Ukraine. Economic Horizons, 2(31), 72–82. https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(31).2025.330122

3. Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on package travel and linked travel arrangements. (2015). Official Journal of the European Union, L326, 1–33.

4. OECD. (2024). OECD tourism trends and policies 2024. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/80885d8b-en

5. Verkhovna Rada of Ukraine. (1995). Law of Ukraine “On Tourism”. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80

6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). Law of Ukraine “On Insurance”. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20

ІНВЕСТИЦІЇ В ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Коваленко Анна Олександрівна,
студент, Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет», Київ
Ваніна Наталія Миколаївна,
к.е.н., доцент, Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет», Київ

Сучасний фармацевтичний ринок функціонує в умовах підвищеної нестабільності, що обумовлена геополітичними конфліктами, наслідками пандемії COVID-19, порушеннями ланцюгів постачання та посиленням регуляторного тиску. В таких умовах цифрова трансформація перестає бути лише елементом стратегічного розвитку та перетворюється на ключовий інструмент антикризового менеджменту [2]. Інвестиції у цифрові технології дозволяють фармацевтичним компаніям не лише зберігати конкурентоспроможність, але й забезпечувати операційну стійкість в умовах кризових явищ [3].

Метою даної роботи є обґрунтування стратегічного значення інвестицій у цифрові трансформації як інструменту антикризового менеджменту фармацевтичних компаній та визначення пріоритетних напрямів такого інвестування.

Для досягнення поставленої мети використовувались такі методи дослідження: аналіз наукової літератури та галузевих звітів, статистичний аналіз даних, порівняльний аналіз показників ефективності цифрових інвестицій, а також систематизація та узагальнення отриманих результатів.

Антикризовий менеджмент у фармацевтичній галузі передбачає комплекс заходів, спрямованих на попередження та подолання кризових ситуацій, що можуть виникнути внаслідок зовнішніх або внутрішніх чинників. Цифрові технології відіграють ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи автоматизацію операційних процесів, підвищення прозорості ланцюгів постачання, прискорення прийняття управлінських рішень на основі аналізу великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (AI) [5]. Пріоритетні напрями цифровізації та їх антикризовий ефект систематизовано у табл. 1.

Таблиця 1 – Пріоритетні напрями цифровізації фармацевтичних компаній

Напрям інвестування	Основні технології	Антикризовий ефект
Industry 4.0	Автоматизація виробництва, IoT-сенсори, цифрові двійники	30–40% скорочення часу реагування на збої
Клінічні дослідження	eCRF системи, електронні протоколи, хмарні платформи	Прискорення реєстрації препаратів та виходу на ринок
Big Data та AI	Прогнозування попиту, управління запасами, аналітика	Раннє виявлення дефіцитів, оптимізація ланцюга постачання
ERP нового покоління	Хмарні ERP-системи, інтеграція бізнес-процесів	До 25% зниження виробничих витрат
Омніканальність	CRM, портали для пацієнтів, мобільні додатки	Безперебійний доступ пацієнтів до лікарських засобів
Кібербезпека	Zero Trust, шифрування, моніторинг загроз	Захист критичної інфраструктури та даних пацієнтів

Аналіз світового досвіду свідчить, що фармацевтичні компанії, які інвестували у цифрову трансформацію до початку кризових подій, демонстрували значно вищу стійкість. Зокрема, впровадження хмарних рішень, систем ERP нового покоління та цифрових двійників виробничих процесів дозволило провідним гравцям галузі скоротити час реагування на збої в ланцюзі постачання на 30–40% та знизити виробничі витрати до 25% [4] (рис. 1). Серед українських виробників позитивний досвід цифровізації в умовах воєнного стану демонструють «Фармак», «Дарниця» та «Артеріум», які використовують хмарні рішення та автоматизовані системи управління виробництвом для підтримки безперервності операцій попри виклики воєнного часу [1]. Ключові метрики ефективності цифрових інвестицій наведено у табл. 2.

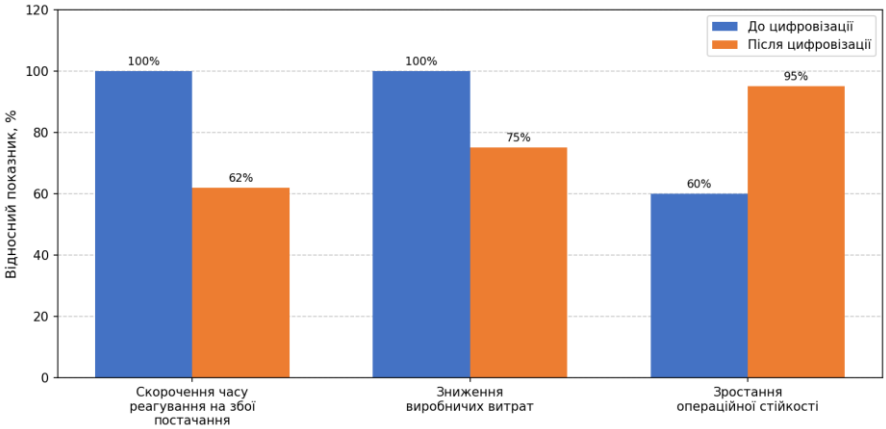

Рисунок 1 – Порівняльна ефективність цифрових інвестицій у фармацевтичних компаніях

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

Таблиця 2 – Ключові переваги цифрової трансформації фармацевтичних компаній

Метрика	Покращення
Час реагування на збої ланцюга постачання	Скорочено на 30–40%
Виробничі витрати	Знижено на 25%
Операційна стійкість	Значно вища порівняно з конкурентами
Швидкість виходу препаратів на ринок	Прискорено завдяки eCRF та хмарним платформам
Захист критичної інфраструктури	Забезпечено засобами кібербезпеки (Zero Trust)

Особливу роль відіграє застосування штучного інтелекту у прогнозуванні попиту та управлінні запасами. В умовах кризи саме ці функції набувають критичного значення: система AI-прогнозування здатна виявити ранні сигнали дефіциту певних препаратів та оперативно скоригувати план виробництва і закупівель. Це є принципово важливим у контексті забезпечення безперебійного доступу пацієнтів до лікарських засобів [5]. Структуру інвестицій за напрямами проілюстровано на рис. 2, а динаміку виробничих витрат – на рис. 3.

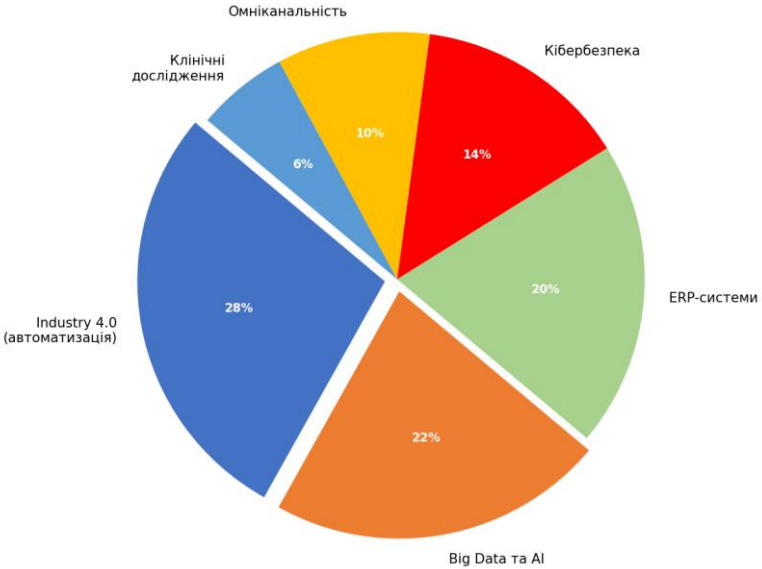

Рисунок 2 – Структура інвестицій у цифрову трансформацію за напрямами
Джерело: побудовано авторами на основі [3; 4].

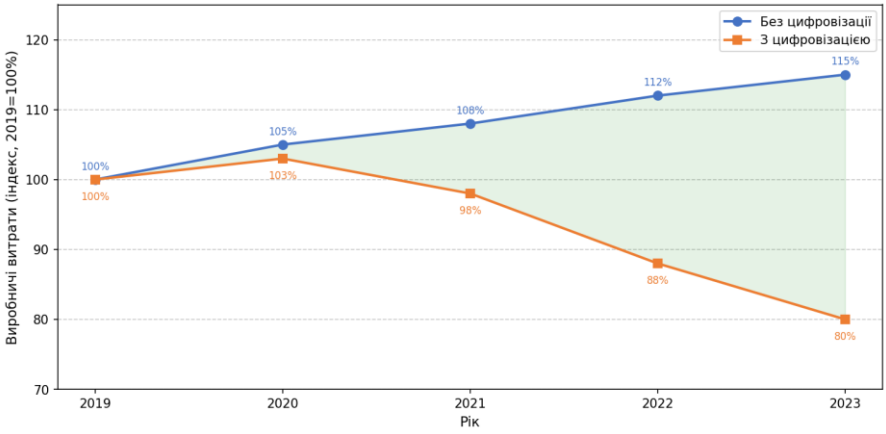

Рисунок 3 – Динаміка виробничих витрат фармацевтичних компаній (2019–2023 рр.)
Джерело: побудовано авторами на основі [4; 5].

Водночас інвестиції у цифрові трансформації пов'язані з певними ризиками: значним обсягом первинних капіталовкладень, необхідністю перебудови організаційних процесів та підготовки кадрів, уразливостями у сфері кібербезпеки, а також жорсткими регуляторними вимогами. Останні є специфічними саме для фармацевтичної галузі: цифрові рішення повинні відповідати стандартам GMP та GAMP 5, вимогам FDA і EMA, а обов'язкова комп'ютеризована валідація систем суттєво здорожує і подовжує їх впровадження. Основні ризики та стратегії їх мітигації систематизовано у табл. 3.

Таблиця 3 – Ризики цифрової трансформації та стратегії їх мітигації

Ризик	Причина	Стратегія мітигації
Значні первинні капіталовкладення	Висока вартість ліцензій та інтеграції	Поетапне впровадження, пріоритизація ROI-напрямів
Організаційний опір	Небажання персоналу змінювати процеси	Change management, навчання, залучення лідерів
Кіберзагрози	Уразливість нових цифрових систем	Архітектура Zero Trust, регулярний аудит
Нестача кадрів	Дефіцит IT-спеціалістів у галузі	Партнерства з університетами та tech-компаніями
Регуляторні вимоги	Відповідність стандартам GMP/GAMP 5, FDA, EMA; цифрова валідація здорожує впровадження	Цифрові рішення з вбудованим compliance

З метою мінімізації цих ризиків компаніям рекомендується поетапне впровадження цифрових рішень з пріоритизацією напрямів, що забезпечують найбільший антикризовий ефект, а також формування партнерств з технологічними компаніями і галузевими консорціумами [3; 4].

Висновки. Таким чином, інвестиції у цифрові трансформації є не лише стратегічним ресурсом розвитку фармацевтичних компаній, а й фундаментальним елементом їх антикризової стійкості. Компанії, що системно формують цифрову інфраструктуру, здобувають суттєві конкурентні

переваги в умовах нестабільності та забезпечують більш ефективне управління ризиками. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку кількісних моделей оцінки ефективності цифрових інвестицій у контексті антикризового потенціалу фармацевтичних підприємств.

Список використаних джерел

1. Кравченко М. О., Гайдай А. Ю. Стратегічні напрями розвитку фармацевтичної галузі України в умовах війни. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2025 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. С. 82–83.
2. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 4(28). С. 75–82.
3. Deloitte. Digital transformation in pharma: building resilience through technology. Deloitte Insights, 2023.
4. KPMG. Global pharma & life sciences industry outlook. KPMG International, 2023.
5. McKinsey & Company. Pharma operations: the path to recovery and future resilience, 2022.
6. PwC. Pharma 2030: the future of pharmaceutical industry. PricewaterhouseCoopers, 2023.

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ДАНИХ

Дехтяр Надія Анатоліївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Пігуль Наталія Георгіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми

Проблематика фінансового аналізу підприємства в умовах цифровізації економіки посідає важливе місце у сучасних наукових дослідженнях, оскільки розвиток цифрових технологій суттєво змінює підходи до формування, обробки та використання фінансової інформації. Значний внесок у дослідження цифрової трансформації фінансів підприємств здійснили Л. Докієнко, А. Мельничук, М. Хацер, Г. Азаренков та інші науковці, праці яких присвячені питанням використання цифрових інструментів у фінансовому менеджменті, фінансовому аналізі та прогнозуванні [1–4]. У науковій літературі обґрунтовано, що цифрові технології формують нові можливості для підвищення оперативності аналітичних процедур та якості управлінських рішень [1, 2].

Для обґрунтування актуальності дослідження доцільно проаналізувати динаміку суспільного інтересу до питань фінансового аналізу підприємства, цифровізації та фінансового стану. Використання сервісу Google Trends дозволяє оцінити частоту пошукових запитів вітчизняних користувачів та визначити тенденції зміни уваги до зазначених категорій у часовому вимірі. Аналіз динаміки пошукових запитів за 2021–2026 рр. дає можливість виявити зміни інформаційних потреб суб’єктів господарювання та наукової спільноти в умовах цифрової трансформації економіки (рисунок 1).

Дані рис. 1 свідчать про нерівномірну динаміку інтересу до досліджуваних термінів протягом 2021–2026 рр. в національному просторі. Найвищий рівень популярності демонструє категорія «цифровізація», для якої характерною є стійка тенденція до зростання, особливо починаючи з 2023 р., що підтверджує посилення уваги до процесів цифрової трансформації економіки та бізнесу. Водночас пошукові запити за терміном «фінансовий стан» характеризуються помірною активністю та відносною стабільністю, тоді як інтерес до поняття «фінансовий аналіз підприємства» залишається найнижчим серед досліджуваних категорій.

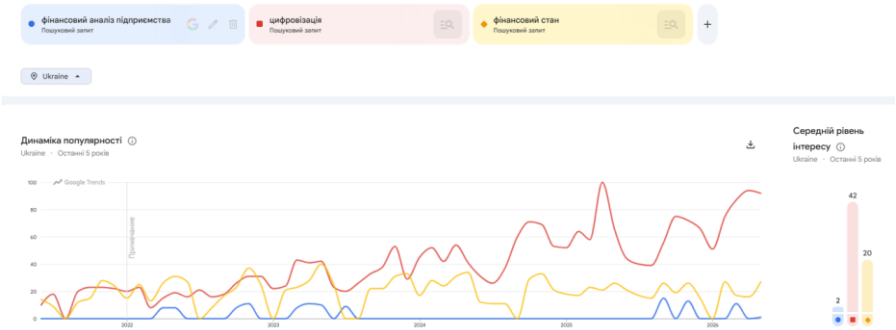

Рисунок 1 – Тенденція запитів термінів фінансовий аналіз підприємства, цифровізація, фінансовий стан за 2021–2026 рр.
Джерело: побудовано авторами на основі Google Trends [5].

Отримані результати засвідчують, що цифровізація поступово стає одним із ключових напрямів розвитку сучасних підприємств, тоді як проблематика фінансового аналізу все частіше розглядаються крізь призму впровадження цифрових технологій, що додатково підтверджує актуальність дослідження фінансового аналізу підприємства на основі цифрових технологій обробки даних.

В умовах стрімкого зростання обсягів інформації фінансовий аналіз набуває принципово нових характеристик, оскільки сучасні програмні продукти забезпечують автоматизоване накопичення, систематизацію та інтерпретацію великих масивів даних. Традиційні методи аналізу поступово доповнюються інструментами бізнес-аналітики, хмарними сервісами, технологіями Big Data та алгоритмами штучного інтелекту, завдяки яким істотно підвищується якість інформаційного забезпечення управлінських рішень. Особливого значення набувають технології Business Intelligence, хмарні сервіси та аналітичні платформи, використання яких сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [6]. Науковцями виявлено, що інтеграція цифрових рішень у систему фінансового управління забезпечує своєчасне виявлення ризиків та підвищує точність прогнозування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання [3, 6].

Сучасні цифрові інформаційно-аналітичні системи дозволяють здійснювати комплексну оцінку фінансового стану підприємства в режимі реального часу, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та зміцненню фінансової стійкості. У дослідженнях виявлено, що використання цифрових платформ та спеціалізованих програмних продуктів

забезпечує скорочення часових витрат на проведення фінансового аналізу та підвищує достовірність отриманих результатів [7].

Дані таблиці 1 демонструє ключові переваги використання цифрових технологій у системі фінансового аналізу підприємства.

Таблиця 1 – Переваги використання цифрових технологій у фінансовому аналізі підприємства

Напрям застосування	Характеристика впливу на фінансовий наліз
Автоматизація обробки даних	Скорочення часу на збір та систематизацію інформації
Бізнес аналітика	Формування аналітичних звітів у режимі реального часу
Big Data	Аналіз значних масивів структурованих і неструктурованих даних
Штучний інтелект	Підвищення точності фінансового прогнозування
Хмарні технології	Забезпечення оперативного доступу до фінансової інформації
Цифрові платформи управління	Інтеграція фінансового аналізу з іншими бізнес-процесами

Джерело: побудовано авторами.

Представлені інструменти охоплюють усі етапи аналітичного процесу, починаючи від збору та обробки інформації і завершуючи формуванням управлінських рішень. Найбільш вагомими перевагами виступають скорочення часу на обробку фінансових даних, забезпечення доступу до аналітичної інформації в режимі реального часу та підвищення точності фінансового прогнозування.

Водночас цифровізація створює передумови для переходу від ретроспективного аналізу до прогнозної аналітики, яка ґрунтується на використанні алгоритмів штучного інтелекту [2, 4].

Ефективний механізм здійснення фінансового аналізу підприємства за допомогою цифрових технологій діє як послідовна система, робота якої починається зі збору та систематизації первинної фінансової інформації. Наступний етап передбачає накопичення цих даних у спеціальних цифрових сховищах, які забезпечують надійне збереження та швидкий доступ до аналітичних масивів. Для якісної обробки зібраної інформації залучаються сучасні програмні інструменти, серед яких ключове місце посідають інтегровані системи управління підприємством та платформи бізнес-аналітики. У процесі детального дослідження сформованих показників фінансового стану підприємства (майнового стану, ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності) виявляються приховані

закономірності, які склалися у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що дає змогу оперативно оцінити ефективність його функціонування. На основі отриманих результатів проводять прогнозування подальшого розвитку підприємства та розраховують потенційні ризики і можливості. Сформовані аналітичні висновки та розрахунки виступають базою для прийняття поточних та стратегічних управлінських рішень.

Отже, фінансовий аналіз підприємства на основі цифрових технологій обробки даних виступає важливим напрямом розвитку сучасної фінансової сфери, оскільки забезпечує підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та створює передумови для формування конкурентних переваг суб'єктів господарювання в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Докієнко Л. М. Цифрова трансформація фінансів підприємства. *Підприємництво та інновації.* 2022. № 22. С. 18–23. DOI: 10.37320/2415-3583/22.3.

2. Азаренков Г. Ф. Інтеграція фінансового аналізу в обліково-аналітичний супровід інвестиційних бізнес-проєктів в умовах цифрової трансформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2026. Вип. 59. С. 7–13. DOI: 10.32782/2413-9971/2026-59-1.

3. Мельничук А. Особливості фінансового механізму підприємства в умовах цифрової трансформації. *Економічний аналіз.* 2024. Т. 34. № 2. С. 106–114.

4. Хацер М. Цифрова трансформація та її вплив на фінансовий менеджмент підприємств, що функціонують на галузевих ринках. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development.* 2025. № 1(31). С. 95–104. DOI: 10.26661/2522-1566/2025-1/31-08.

5. Google Тренди. URL: https://trends.google.com.ua/trends/.

6. Лелюк С. Цифрові продукти та інструменти Business Intelligence в бізнес-процесах фінансового менеджменту. *Сталий розвиток економіки.* 2025. № 54. С. 461–468. DOI: 10.32782/2308-1988/2025-54-69.

7. Смолінська С., Смолінський В. Використання цифрових інформаційно-аналітичних систем для оцінки фінансового стану підприємств. *Фінансовий простір.* 2025. № 4(58). С. 166–174. DOI: 10.30970/fp.4(58).2025.166173174.

ЦИФРОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

Павленко Людмила Дмитрівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Танцюра Єлизавета Олександрівна,
здобувач повної середньої освіти,
КУ ЗОШ № 6, м. Суми

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими соціальними трансформаціями, пов'язаними з наслідками повномасштабної війни, демографічними змінами та необхідністю формування нової моделі соціальної інтеграції населення. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема забезпечення безбар'єрності у всіх сферах суспільного життя, зокрема у фінансовому секторі [1].

Банківська система відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності держави та реалізації базових прав громадян на доступ до фінансових послуг. Водночас активна цифровізація банківських операцій, розвиток дистанційного обслуговування, мобільного банкінгу та електронних платіжних сервісів формують нові підходи до забезпечення фінансової доступності для сучасних клієнтів банку. Саме тому формування безбар'єрного банківського середовища та впровадження цифрових технологій, адаптованих до потреб усіх категорій клієнтів, стає не лише соціальною потребою, але й стратегічним напрямом державної політики та розвитку фінансових установ.

В умовах війни кількість ветеранів, осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення в Україні суттєво зростає. Це обумовлює необхідність адаптації банківської інфраструктури, цифрових сервісів та моделей обслуговування до потреб усіх категорій клієнтів

Питання безбар'єрності в Україні закріплене у Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору, схваленій Кабінетом Міністрів України [2]. Важливу роль у реалізації цієї стратегії у фінансовому секторі відіграє Національний банк України.

НБУ визначив безбар'єрність одним із пріоритетних напрямів розвитку банківської системи та встановив обов'язкові вимоги щодо забезпечення фізичної та інформаційної доступності банківських установ. Зокрема, банки були зобов'язані забезпечити доступність щонайменше 50% своїх відокремлених підрозділів у кожному регіоні України.

Регулятор наголошує, що безбар'єрність має охоплювати не лише фізичний доступ до приміщень, а й цифрові сервіси, комунікацію, якість обслуговування та інформаційну доступність.

Важливим кроком стало підписання меморандуму між НБУ та Європейським банком реконструкції та розвитку щодо впровадження стандартів інклюзивності, підтримки ветеранів війни та розвитку фінансової інклюзії.

Основні напрями забезпечення безбар'єрності у банківському секторі наведено на рисунку 1.

Особливої уваги потребує переоблаштування касових зон. Банки поступово адаптують каси для комфортного обслуговування осіб на кріслах колісних шляхом зниження висоти стійок, покращення освітлення, акустики та забезпечення вільного доступу до операційних вікон. Також важливим елементом стає модернізація банкоматів та терміналів самообслуговування з урахуванням принципів універсального дизайну.

Важливе значення у забезпеченні безбар'єрності банківських послуг має також наявність кваліфікованого персоналу, здатного професійно взаємодіяти з різними категоріями клієнтів. Банкам необхідно систематично проводити навчання працівників щодо принципів інклюзивного обслуговування, етики комунікації, супроводу маломобільних осіб та роботи з клієнтами, які мають порушення зору, слуху чи інші функціональні обмеження. Підготовлений персонал є важливою складовою формування довіри клієнтів та підвищення якості банківського сервісу. У сучасних умовах інклюзивне обслуговування стає складовою корпоративної культури вітчизняних банківських установ та важливим чинником підвищення якості банківського сервісу.

Водночас сучасні тенденції розвитку банківського сектору свідчать про те, що саме цифровізація банківських операцій є одним із найбільш ефективних механізмів забезпечення безбар'єрності здійснення банківських операцій. Розвиток дистанційного банкінгу, мобільних застосунків, електронних платіжних сервісів та онлайн-ідентифікації дозволяє значно розширити доступ клієнтів до фінансових операцій незалежно від їх фізичних можливостей чи місця перебування.

Сучасні банки все більше усвідомлюють необхідність трансформації власної діяльності відповідно до потреб клієнтів з інвалідністю, ветеранів війни та інших маломобільних груп населення. Саме тому цифрова трансформація банківського сектору сьогодні спрямована не лише на підвищення ефективності та доступності банківських операцій, але й на формування інклюзивного та доступного фінансового середовища.

Рисунок 1 – Основні напрями забезпечення безбар'єрності банківських послуг для клієнтів з особливими потребами [1, 2]

Отже, забезпечення безбар'єрності у банківському секторі України в умовах воєнного часу стає одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної фінансової системи. Важливу роль у формуванні доступного банківського

середовища відіграє цифровізація банківських операцій, яка дозволяє розширити доступ населення до фінансових послуг незалежно від фізичних можливостей чи місця перебування клієнтів. Поряд із модернізацією фізичної інфраструктури банків особливого значення набуває розвиток інклюзивних цифрових сервісів та підготовка кваліфікованого персоналу для роботи з різними категоріями клієнтів. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню фінансової інклюзії, зміцненню довіри до банківської системи та формуванню сучасного клієнтоорієнтованого банкінгу в Україні.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. Розпорядження *«Про затвердження плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року»* від 25.03.2025 № 374-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10

2. Кабінет Міністрів України. Розпорядження «*Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року»* від 14 квітня 2021 р.№ 366-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10

ПОДІЄВА ДИНАМІКА СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СЕРВІСІВ ЕКОСИСТЕМИ «ДІЯ» ЗА ДАНИМИ GOOGLE TRENDS

Ніконова Інна Володимирівна,
студент,
Сумський державний університет, Суми
Захаркіна Поліна Олексіївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Цифровізація державних послуг в Україні набула особливого значення в умовах воєнного стану, коли доступність соціальної підтримки, житлових програм і компенсаційних механізмів стала важливим чинником взаємодії громадян із державою. Одним із найбільш помітних GovTech-рішень в Україні є екосистема «Дія», яка поєднує мобільний застосунок, вебпортал, цифрові документи, адміністративні послуги та окремі державні програми.

Масштаб поширення «Дії» свідчить про перехід цифрових державних сервісів від інноваційного формату до повсякденної практики. За офіційними даними, станом на 2026 рік Дією користуються вже 24 млн українців, у застосунку доступні понад 77 послуг, а понад 25 тис. компаній і державних установ інтегрували Дію у власні процеси [1]. Водночас кількість користувачів і перелік послуг не повністю пояснюють характер суспільної уваги до окремих сервісів. Частина цифрових послуг викликає особливо помітні хвилі пошукового інтересу саме в періоди запуску або активної реалізації державних програм.

У цьому контексті Google Trends може бути використаний як інструмент попереднього оцінювання суспільного інтересу до цифрових сервісів. Дані Google Trends є нормалізованими та відображають відносний рівень пошукового інтересу до певного запиту в обраному регіоні й періоді часу [2]. Тому їх доцільно інтерпретувати не як показник фактичного користування послугою, а як індикатор інформаційного попиту та суспільної уваги.

Метою дослідження є виявлення подієвої динаміки суспільного інтересу до окремих соціально-економічних сервісів екосистеми «Дія» на основі даних Google Trends.

Для досягнення мети використано дані Google Trends за Україною за період з 1 листопада 2021 року до 1 травня 2026 року. Об’єктом аналізу обрано три сервіси та державні програми, які мають виразний соціально-економічний зміст і реалізуються або комунікуються через екосистему «Дія»: «єПідтримка», «єОселя» та «єВідновлення». Такий вибір зумовлений тим, що ці сервіси пов’язані не лише з цифровізацією адміністративних процедур, а й з прямою підтримкою громадян, житловими потребами та відновленням

майна, пошкодженого внаслідок війни. Крім того, ці запити відображають різні напрями державної підтримки: фінансову допомогу, доступне житло та компенсацію пошкодженого майна. Це дає змогу порівняти не лише рівень пошукової активності, а й різні мотиви звернення громадян до цифрових сервісів.

Порівняння пошукового інтересу до цих сервісів дає змогу простежити, як суспільна увага реагує на запуск і практичну реалізацію державних програм. Відповідну динаміку наведено на рис. 1.

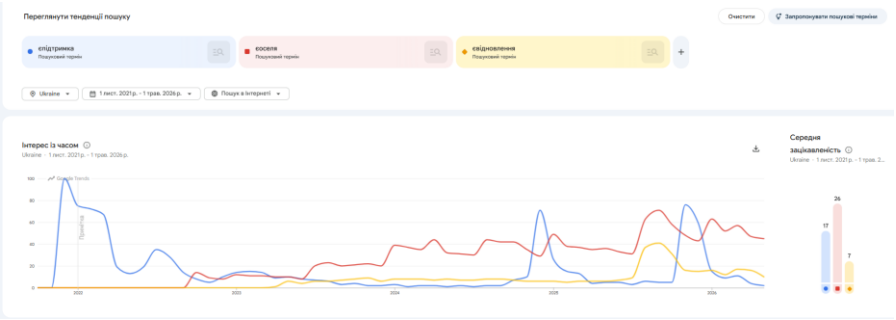

Рисунок 1 – Динаміка пошукового інтересу до соціально-економічних сервісів екосистеми «Дія»

Джерело: побудовано авторами за даними Google Trends [2].

Дані, подані на рис. 1, демонструють різну логіку формування суспільного інтересу до аналізованих сервісів. Найбільш виразний короткостроковий пік характерний для «єПідтримки». Це пояснюється природою програми як інструменту прямої фінансової допомоги, що стимулює користувачів активно шукати інформацію про умови участі, порядок подання заявки та строки отримання виплати. Згідно з офіційною інформацією, пілот проєкту стартував 13 грудня 2021 року, а з 19 грудня 2021 року послуга стала доступною у застосунку «Дія» [3]. Саме тому інтерес до цього запиту має характер подієвого сплеску, пов’язаного з конкретним державним рішенням.

Інший характер має динаміка інтересу до «єОселі». Цей сервіс пов’язаний із можливістю отримання житла на пільгових умовах, тому пошуковий інтерес до нього не обмежується лише моментом запуску. Користувачі можуть повертатися до цього запиту у зв’язку з уточненням умов програми, оцінюванням власної відповідності критеріям, пошуком банків-учасників та практичних інструкцій щодо подання заявки. Офіційна комунікація щодо запуску послуги «єОселя» в застосунку «Дія» була спрямована на окремі категорії громадян, зокрема захисників, учителів і медиків [4]. Тому інтерес до

«єОселі» можна розглядати як подієво зумовлений, але більш тривалий у часі, ніж інтерес до разових виплат.

Сервіс «єВідновлення» відображає ще одну логіку суспільного інтересу – компенсаційну та відбудовну. Його поява була пов'язана з необхідністю підтримки громадян, житло яких було пошкоджене внаслідок війни. Офіційний старт програми відбувся у травні 2023 року; вона передбачала можливість подання заяви через застосунок «Дія» для отримання допомоги на ремонт пошкодженого житла [5]. Пошуковий інтерес до «єВідновлення» має соціально чутливий характер, оскільки відображає не лише зацікавленість у цифровій послузі, а й реальну потребу громадян у відновленні житлових умов.

Отже, аналіз трьох сервісів дозволяє виокремити різні форми подієвої динаміки:

– «єПідтримка» демонструє різкий і концентрований сплеск, типовий для програм прямої фінансової допомоги;

– «єОселя» формує більш тривалий інтерес, пов'язаний із житловим питанням і складністю прийняття рішення щодо участі в програмі;

– «єВідновлення» репрезентує інтерес, обумовлений наслідками війни та потребою у компенсації пошкодженого житла.

Усі три випадки свідчать, що пошуковий інтерес до цифрових сервісів «Дії» формується не лише технологічними чинниками, а й змістом державної політики, соціально-економічними потребами та кризовими обставинами.

Практичне значення такого підходу полягає в тому, що подієві піки пошукового інтересу можуть використовуватися як додатковий індикатор інформаційної чутливості громадян до державних цифрових сервісів. Якщо після запуску програми спостерігається різке зростання пошукової активності, це може свідчити не лише про зацікавленість користувачів, а й про потребу в зрозумілішій комунікації щодо умов участі, строків, технічних дій у застосунку та очікуваних результатів. Для державних інституцій такий аналіз є корисним під час планування інформаційних кампаній, підготовки інструкцій для користувачів і прогнозування навантаження на цифрову інфраструктуру. Отже, Google Trends може доповнювати офіційні статистичні дані про користувачів і кількість наданих послуг, оскільки дозволяє побачити саме динаміку суспільної уваги на етапі запуску або активного обговорення сервісу.

Важливо враховувати, що Google Trends не дає змоги прямо виміряти кількість користувачів сервісу або ефективність його реалізації. Високий рівень пошукового інтересу може означати як популярність послуги, так і потребу користувачів у додатковій інформації. Водночас зниження пошукової активності не обов'язково свідчить про втрату значущості сервісу, оскільки після первинного ознайомлення користувачі можуть переходити від пошуку інформації до безпосереднього використання послуги.

Висновки. Проведений аналіз показує, що Google Trends є корисним інструментом для попереднього виявлення подієвої динаміки суспільного інтересу до цифрових державних сервісів. На прикладі «єПідтримки», «єОселі» та «єВідновлення» встановлено, що сервіси екосистеми «Дія» можуть формувати різні типи пошукової активності: короткостроковий пік, триваліший житлово-орієнтований інтерес та соціально чутливий компенсаційний інтерес. Подальше дослідження доцільно спрямувати на розширення переліку сервісів екосистеми «Дія», порівняння громадянського та бізнес-сегментів, а також зіставлення Google Trends із офіційною статистикою користувачів, кількістю наданих послуг і результатами соціологічних опитувань.

Список використаних джерел

1. Дія. (2026, 16 березня). Вже 24 мільйони українців обрали Дію: державні послуги в кілька кліків. https://diia.gov.ua/news/vzhe-24-miliony-ukraintsiv-obraly-diiu-derzhavni-posluhy-v-kilka-klikiv
2. Google News Initiative. (n.d.). Basics of Google Trends. https://newsinitiative.withgoogle.com/resources/trainings/basics-of-google-trends/
3. Дія. (2021, 9 грудня). єПідтримка в Дії: Уряд схвалив постанову щодо виплат 1000 грн від держави. https://diia.gov.ua/news/yepidtrimka-v-diyi-uryad-shvaliv-postanovu-shchodo-viplat-1000-grn-vid-derzhavi
4. Дія. (2022, 28 жовтня). Запускаємо послугу єОселя в застосунку Дія: долучайтеся до бета-тесту для захисників, вчителів та медиків. https://diia.gov.ua/news/zapuskayemo-poslugu-yeoselya-v-zastosunku-diya-doluchajtesya-do-beta-testu-dlya-zahisnikiv-vchiteliv-ta-medikiv
5. Верховна Рада України. (2023, 10 травня). В Україні стартувала програма «єВідновлення». https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/236338.html

Подяка: тези доповідей підготовлено за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «GovTech для України: цифрова, безпечна, прозора та справедлива держава у часи війни й післявоєнної відбудови» (реєстраційний номер: 0126U000544).

Науковий керівник: к.е.н., доцент Захаркіна Людмила Сергіївна, Сумський державний університет, м. Суми

ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, Суми
Козинець Каріна Віталіївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

Кредитні операції посідають провідне місце в системі активних операцій банківських установ, оскільки саме вони генерують значну частину їх доходів. Ефективність кредитної діяльності безпосередньо визначає рівень прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку. З огляду на це, особливої актуальності набуває систематичний аналіз кредитного портфеля як одного з ключових інструментів управління кредитною діяльністю.

Аналіз сучасних наукових публікацій у сфері фінансів і банківської справи свідчить, що проблематика формування, оцінювання та управління кредитним портфелем банку активно досліджується вітчизняними науковцями, зокрема Ларіновою К. Л., Фединою В. В., Король С. В., Баріком Д. Н. та ін.

Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2025 роки дозволяє простежити основні тенденції за структурою та динамікою кредитування (рис.1).

Упродовж аналізованого періоду спостерігаємо зміни у структурі кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2024 рр. найбільший обсяг у структурі портфеля становили кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом. У 2021 році їх обсяг становив 163 513 млн грн з подальшим зростанням до 2023 року, у 2023 році їх обсяг становив – 170 042 млн грн. Починаючи з 2024 року відбулося скорочення на 7 632 млн грн, тоді як у 2025 році показник стрімко зменшився до 17 496 млн грн, що свідчить про суттєве скорочення цього напряму кредитування.

Кредити та аванси фізичним особам протягом аналізованого періоду демонстрували стабільне зростання, у 2021 році обсяг кредитів та авансів становив 60 992 млн грн, тоді як у 2025 році – 106 489 млн грн., що вказує на активне користування населення споживчого кредитування та довіру до банку. Помірна динаміка також спостерігається у кредитуванні малого та середнього бізнесу. Протягом аналізованого періоду відбулося збільшення на 15 538 млн грн. Найменшу частку у загальному обсязі кредитного портфеля займали – кредити та аванси юридичним особам, хоча протягом 2021 – 2025 рр. її обсяг

поступово зростав. У 2021 році – 4 358 млн грн, а у 2025 році – 24 398 млн грн, така динаміка характеризує поступове розширення корпоративного кредитування.

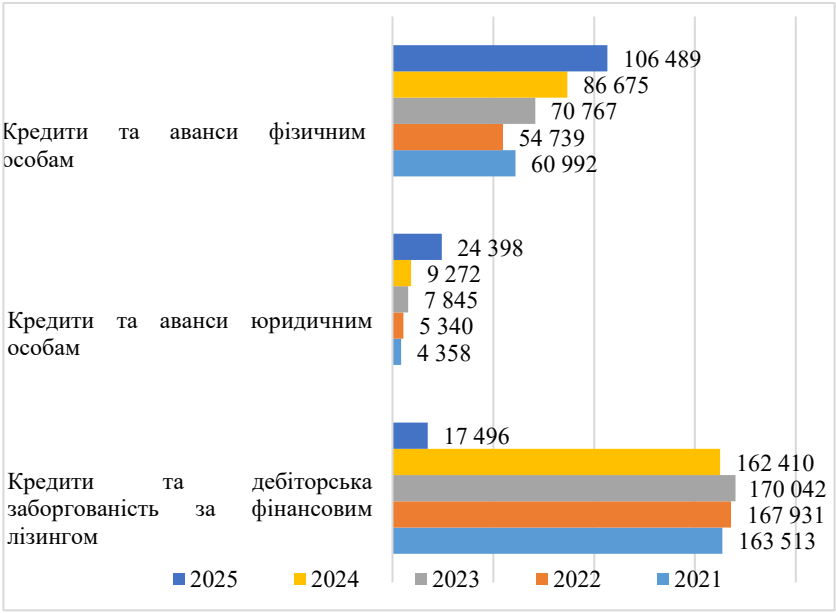

Рисунок 1 – Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» 2021–2025 рр.
Джерело: побудовано автором на основі [1].

Таким чином, сучасна структура кредитного портфеля демонструє зростання питомої ваги кредитів, наданих фізичним особам і підприємствам МСБ. Це свідчить про зміну пріоритетів кредитної політики банку та відображає адаптацію банків до умов економічної нестабільності.

Одним з найважливіших індикаторів ефективності діяльності банку та його фінансовій стійкості є якість кредитного портфеля. Вона відображає рівень кредитного ризику, надійність активів та ефективність управління кредитними операціями. При оцінці якості кредитного портфеля слід приділяти увагу непрацюючим кредитам (рис.2), адже їх значна частка може вказувати на погіршення платоспроможності позичальників, зростання кредитних ризиків і недостатню ефективність управління кредитними активами банку.

Динаміка непрацюючих кредитів протягом 2021 – 2025 рр. вказує на те, що банк тривалий час зберігав значний обсяг проблемної заборгованості сформованої переважно у попередні роки. У 2021 році обсяг NPL становив

173 533 млн грн, а у 2022 році відбулося збільшення до 178 929 млн грн. Кредитний портфель зростав помірними темпами, що дозволило зберегти високу частку проблемних активів у його структурі.

Протягом 2023 – 2024 років обсяг непрацюючих кредитів залишався відносно стабільним, що позитивно вплинуло їхню питому вагу у загальному портфелі. У 2025 році спостерігається скорочення загального кредитного портфеля до 222 759 млн грн та зменшення обсягу непрацюючих кредитів до 18 821 млн грн, це може бути пов'язано з проведенням банком заходів щодо очищення балансу, списанням безнадійної заборгованості та активнішою роботою з проблемними активами. Загалом частка NPL у кредитному портфелі знизилася у 2025 році до 8,4%, що свідчить про покращення кредитного портфеля та підвищення ефективності управління кредитним ризиком.

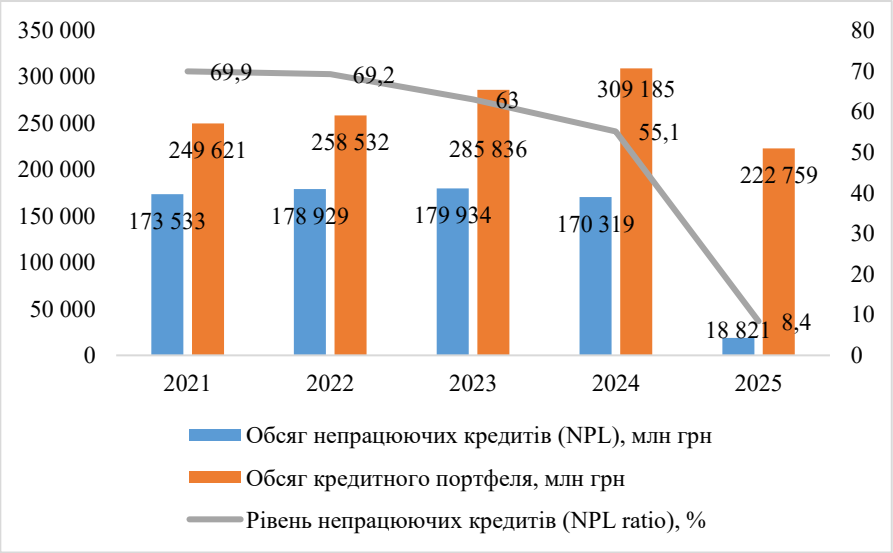

Рисунок 2 – Обсяг та частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанк» протягом 2021–2025 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Таким чином, протягом 2021 – 2025 рр. АТ КБ «Приватбанк» демонстрував сталу тенденцію до зниження частки непрацюючих кредитів у кредитному портфелі. Хоча частка проблемної заборгованості залишається значною, зображена динаміка свідчить про підвищення ефективності управління

кредитними ризиками та успішну реалізацію комплексних заходів щодо зменшення обсягу проблемних активів.

Отже, проведене дослідження вказує на стабільну позитивну динаміку в структурі та якості кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк». Банк упродовж аналізованого періоду демонструє адаптивність до нестабільної макроекономічної ситуації в країні, що підтверджує здатність банку до довгострокової фінансової стабільності кредитної діяльності.

Список використаних джерел

1. АТ КБ «Приватбанк». Фінансова звітність. *privatbank.ua*. URL: https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost (дата звернення: 11.05.2026).

2. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/stability/npl (дата звернення: 11.05.2026).

3. Шалигіна І. Кредитний портфель українських банків під час війни: ефективне формування та мінімізація ризиків. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 186–194. URL: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-29 (дата звернення: 11.05.2026).

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ФАКТОРИ ТА НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дехтяр Надія Анатоліївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Рудень Ліліана Віталіївна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

В умовах воєнного стану проблема забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває особливої актуальності, оскільки функціонування суб'єктів господарювання відбувається під впливом численних зовнішніх і внутрішніх загроз, що ускладнюють процеси формування фінансових ресурсів, підтримання платоспроможності та забезпечення безперервності господарської діяльності. Фінансова стійкість виступає комплексною характеристикою фінансового стану підприємства, яка відображає здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, ефективно використовувати наявний ресурсний потенціал та адаптуватися до змін економічного середовища, яке в умовах війни характеризується високим рівнем невизначеності та ризику [1].

Дослідження сучасних тенденцій розвитку підприємницького сектору дозволяє стверджувати, що фінансова стійкість значною мірою залежить від впливу макроекономічних, інституційних та виробничо-фінансових факторів, серед яких особливого значення набувають скорочення обсягів виробництва, порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат на енергетичне забезпечення, зменшення інвестиційної активності та нестабільність внутрішнього і зовнішнього попиту (рис. 1) [1]. Виявлено, що негативний вплив зазначених факторів супроводжується погіршенням показників ліквідності, зниженням рівня рентабельності та зростанням залежності підприємств від залучених джерел фінансування, що посилює ризики втрати фінансової рівноваги [2].

Встановлено, що ключовим індикатором стабільності виступає коефіцієнт автономії, який демонструє частку власного капіталу в загальній структурі балансу підприємства. Оцінюючи стан реальний сектору, виявлено, що більшість вітчизняних підприємств зараз змушені нарощувати частку короткострокових зобов'язань, що призводить до зростання фінансового ризику та суттєво знижує загальну платоспроможність суб'єктів господарювання [3].

Особливу роль у забезпеченні фінансової стійкості відіграє система управління фінансовими ресурсами, яка повинна враховувати необхідність

своєчасного реагування на зміни ринкової кон'юнктури та забезпечувати оптимізацію структури капіталу. Виявлено, що підприємства, які здійснюють постійний моніторинг фінансових ризиків, впроваджують сучасні інструменти фінансового планування та диверсифікують джерела надходження коштів, демонструють вищий рівень адаптації до кризових умов порівняно з суб'єктами господарювання, діяльність яких характеризується недостатньою гнучкістю управлінських рішень [4].

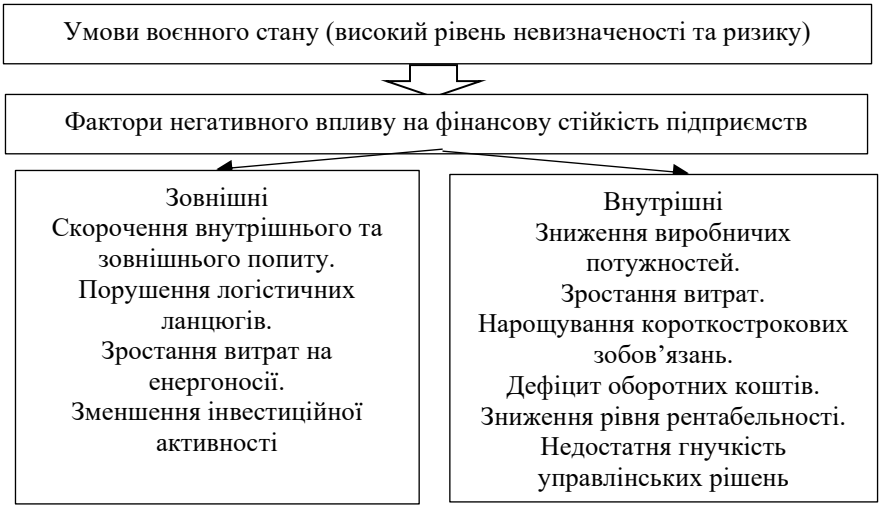

Рисунок 1 – Фактори негативного впливу на фінансову стійкість підприємств у воєнний період

Джерело: побудовано авторами на основі [1].

Серед ключових напрямів зміцнення фінансової стійкості доцільно виокремити підвищення ефективності управління оборотним капіталом, удосконалення системи бюджетування, розширення доступу до кредитних ресурсів. Особливого значення набуває реструктуризація дебіторської заборгованості, під час якої виявлено необхідність переходу на систему повної або часткової передоплати, що суттєво знижує ризик неповернення коштів від контрагентів та стабілізує операційну діяльність. Урядові програми пільгового кредитування та закордонні гранти є тими зовнішніми факторами, які найефективніше підтримують капіталізацію підприємств. Окрему увагу підприємствам слід приділити оптимізації структури витрат, переведення частини постійних витрат у змінні, який дозволяє гнучко реагувати на коливання ринкового попиту [1, 4].

Важливим напрямом зміцнення фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану виступає цифровізація бізнес-процесів, оскільки впровадження сучасних інформаційних технологій сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами та оперативності прийняття управлінських рішень. Використання цифрових платформ, автоматизованих систем обліку та аналітичних інструментів забезпечує своєчасне отримання інформації щодо фінансового стану підприємства, що дозволяє оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та мінімізувати фінансові ризики. Підприємства, які активно впроваджують цифрові технології у сфері фінансового менеджменту, характеризуються вищим рівнем адаптивності до кризових явищ, оскільки цифрові рішення сприяють оптимізації витрат, підвищенню прозорості фінансових потоків та розширенню можливостей дистанційної взаємодії з контрагентами і фінансовими установами. За таких умов цифровізація перетворюється на один із ключових факторів забезпечення довгострокової фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств [5].

Таким чином, фінансова стійкість підприємств є визначальною передумовою їхнього функціонування та розвитку в умовах воєнного стану, оскільки саме вона забезпечує здатність суб'єктів господарювання підтримувати належний рівень платоспроможності, зберігати конкурентні позиції та формувати потенціал для повоєнного відновлення економіки.

Список використаних джерел

1 Степаненко О., Канельська А. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації.* 2024. № 33. С. 123–130. URL: https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21.

2 Марусяк Н. Забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану та економічної турбулентності. *Сталий розвиток економіки.* 2025. №5 (56). С. 483-488. URL: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-66.

3 Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2022. № 43. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77.

4 Руденко М., Третяк Н., Кравченко О., Харченко О., Плинокос Д. Управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах війни. Випробування та сертифікація. 2025. № 4(6). С. 121–126. URL: https://doi.org/10.37701/ts.06.2024.15.

5 Зверук Л. А. Цифровізація фінансового менеджменту підприємств в умовах сталого розвитку. *Бізнес-Інформ.* 2025. № 6. С. 322–331. URL: DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-322-331.

ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗМІРУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Кубах Тетяна Григорівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Гуліцький Даніель Валерійович,
студент,
Сумський державний університет, Суми
Єрмоленко Вероніка Ігорівна,
студент,
Сумський державний університет, Суми

На сучасному етапі одним із найсерйозніших викликів для національної економіки залишається платіжна криза, тобто посилення напруженості та суперечностей через невиконання державою, підприємствами й іншими суб'єктами господарювання фінансових зобов'язань. Унаслідок цього підприємства накопичують значні обсяги заборгованості, що може негативно позначатися на діловій активності та конкурентоспроможності. Саме дебіторська заборгованість впливає на обсяг і структуру грошової маси, платіжний обіг та швидкість обороту коштів. Швидке зростання дебіторської заборгованості та її питомої ваги в оборотних активах свідчить про непродуману кредитну політику щодо покупців, збільшення обсягів реалізації або банкрутство окремих контрагентів. Підвищення рівня заборгованості негативно впливає на оборотність активів і може спричинити втрату ліквідності, уповільнення інвестиційної діяльності та, як наслідок, збитковість підприємства. Усе це підтверджує необхідність мінімізації обсягів і оптимізації структури дебіторської заборгованості, а також актуальність постійного моніторингу та аналізу її стану.

Враховуючи тему дослідження та завдання зазначені в роботі, наступним етапом аналізу є визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості з метою максимізації прибутку. Одним з головних правил при оптимізації дебіторської заборгованості, це дотримання співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яка має становити 1 [25].

Оптимальне значення визначається за формулою 1.

$$ДЗ(t_{opt}) = ДЗ_{max} \times \left(1 - \frac{k}{t_{pot}}\right) = ДЗ_{max} \times \left(1 - \sqrt{\frac{kk_1}{ДЗ_{max}\left(\frac{p2}{p1}\right)K_d}}\right) \quad (1)$$

де k – коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною ДЗ(t_{opt})

t_{opt} – кредитний період становить 365 днів;

$\frac{p2}{p1}$ – співвідношення фінансових надходжень від дебіторської заборгованості;

K_d – коефіцієнт витрат.

На першому етапі визначаємо коефіцієнт пропорційності (k) формулою 2.

$$k = \frac{ДЗ_{ТОВ}^{2025} - ДЗ_{ТОВ}^{2024}}{ДЗ_{ТОВ}^{2024} - ДЗ_{ТОВ}^{2023}} \quad (2)$$

де, $ДЗ_{ТОВ}^{2023}, ДЗ_{ТОВ}^{2024}, ДЗ_{ТОВ}^{2025}$ – дебіторська заборгованість відповідно за 2025, 2024, 2023.

Визначаємо коефіцієнт пропорційності для ТОВ «Вілсонвет» підставляючи дані підприємства у формулу 3.1.

$$k = \frac{3268{,}9 - 2808{,}2}{2808{,}2 - 2713{,}1} = 5$$

Фінансові надходження від дебіторської заборгованості (р2) визначаються на підставі валового прибутку (рядок 2290) і собівартості (рядок 2050) звітності №2 «Звіт про фінансові результати» за 2023 рік.

$$\text{р2} = \frac{\text{р2290} \times \text{р2050}}{ДЗ_{ТОВ}^{2023}} \quad (3)$$

Визначимо фінансові надходження від дебіторської заборгованості підставляючи дані фінансової звітності у формулу 3.

$$\text{р2} = \frac{3398 \times 761{,}6}{2713{,}1} = 953{,}86\ тис.грн.$$

Наступним кроком є визначення коефіцієнта витрат, який залежить від розміру дебіторської заборгованості та коефіцієнту витрат, який в свою чергу залежить від кредитного періоду.

$$k_1 = \frac{5 \times \sqrt{(5^2) + 4 \times 1 \times 0{,}365}}{2 \times 1} = 12{,}86$$

$$k_d = 12{,}86 - 5 = 7{,}86$$

На основі отриманих попередньо розрахунків визначимо оптимальний розмір дебіторської заборгованості ТОВ «Вілсонвет».

$$ДЗ(t_{opt}) = 3268{,}9 \times (1 - \sqrt{\frac{5 \times 12{,}86}{3268{,}9 \times (\frac{953{,}86}{761{,}6}) \times 7{,}86}}) = 1438{,}32 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином, оптимальний рівень дебіторської заборгованості є майже у 2 рази менша ніж фактична 2023 року.

$$1438{,}32 < 2713{,}1$$

У результаті проведеного аналізу визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості встановлено необхідність забезпечення ефективного співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Застосування розрахункової методики дозволило оцінити вплив кредитного періоду, фінансових надходжень та витрат на формування оптимального рівня дебіторської заборгованості. За результатами проведених розрахунків для ТОВ «Вілсонвет» визначено оптимальний розмір дебіторської заборгованості на рівні 1438,32 тис. грн. Отримане значення є майже у два рази меншим порівняно з фактичним розміром дебіторської заборгованості у 2023 році. Це свідчить про наявність надлишкового обсягу коштів, залучених у розрахунки з дебіторами, що може негативно впливати на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Визначення оптимального рівня дебіторської заборгованості дає змогу підвищити ефективність управління оборотними активами та прискорити їх оборотність. Отже, підприємству доцільно удосконалити політику управління розрахунками з покупцями, посилити контроль за строками погашення заборгованості та застосовувати заходи щодо її скорочення.

Список використаних джерел

1. Багрова І. В., Макєєва Н. С. Визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2006. № 4. С. 30–40. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN–0000266676.

2. Ткачук Л., Чень В. Теоретико–методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 84–90. DOI: 10.31649/ins.2023.1.84.90.

3. Хохлов М. П., Корнієнко О. С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю компанії. *Економіка та управління бізнесом.* 2017. № 10. С. 402 – 407.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ

Коноваленко Віктор Ігорович,
аспірант,
Сумський державний університет, Суми

У сучасних умовах все більшої уваги привертають питання еволюції розвитку фінансових інновацій, визначення факторів їх виникнення та інструментарію практичного впровадження у економічне середовище. Особливо дане питання актуалізується на фоні стрімкого розвитку концепції цифрової економіки, за якої економічний та технічний прогрес інтегруються та революціонізують існуючі моделі ведення бізнесу, сприяють появі нових фінансових інструментів та продуктів, розширюють можливості окремих ринків (зокрема eCommerce ринку), а подекуди і стають причиною появи нових, технологічних ринків, таких як Fintech.

Сучасні виклики лише прискорюють трансформацію фінансової системи, що зумовлена впливом глобальних криз та технологічного прогресу. Основні зміни в механізмах функціонування глобального фінансового середовища протягом останніх років зумовлені, насамперед, впливом двох основних факторів: інтенсивним технологічним розвитком, що передував появі новітніх фінансових технологій та дестабілізуючим впливом глобальних кризових процесів.

Якщо в першому випадку фінансові технології виступають драйвером глобальних змін, модернізації фінансових послуг, їх урізноманітнення, що дозволяє покращити користувацький досвід та потенційно залучити нових споживачів в екосистему цифрової економіки, то в другому випадку кризові явища створюють передумови для цього розвитку, виступаючи каталізатором технологічного прогресу у різних сферах, зокрема й у фінансовому середовищі. Досвід попередніх криз засвідчує, що кожна з них суттєво вплинула на технологічне зростання, становлення та динаміку розвитку окремих секторів цифрової економіки, особливо у випадку з ринками Фінтеху та електронної комерції (eCommerce).

Зокрема, у контексті світової фінансової кризи 2008 року відбулося суттєве прискорення процесів діджиталізації, що створило передумови для розвитку екосистем цифрових технологій та їх поступового впровадження у традиційні фінансові послуги. В Україні, як і в інших країнах, такі процеси викликали жвавий інтерес до їх вивчення, контролю та прогнозування. В результаті, не маючи змоги ігнорувати поточні тенденції, Національний банк, адаптуючись до нових реалій, розпочав розробку концепцій державного розвитку, орієнтованих на формування чіткої державної політики у зазначеній сфері.

Так, у 2016 році було представлено концепцію проєкту «Cashless economy», спрямовану на розбудову інфраструктури безготівкових розрахунків, скорочення потреб у готівкових коштах серед населення, а також на зменшення впливу тіньової економіки в країні [1], яка з часом еволюціонувала у концепцію «Open Banking», метою якої стало визначення правил та механізмів впровадження відкритого банкінгу в Україні. Це передбачало надання користувачам платіжних послуг доступу до різних банківських та небанківських сервісів в межах єдиного програмного інтерфейсу чи додатку [2].

Криза, спричинена пандемією COVID-19, виявила вразливість процесів глобалізації, дала поштовх до швидких змін у поведінці споживачів, сприяла масштабуванню глобальної онлайн-торгівлі. У цьому контексті важливим кроком стало ухвалення Національним банком України у 2020 році та оновлення у березні 2021 року Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Ця стратегія охоплювала не лише питання забезпечення стійкості фінансового сектору до зовнішніх та внутрішніх викликів, а й стимулювала появу інновацій на фінансовому ринку, зростання кількості гравців на ринку небанківських фінансових послуг, посилення їх конкуренції в інтересах споживачів, а також заклала основу для розвитку сталої Fintech-екосистеми в Україні [3].

Початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну суттєво скоригував плани та політику Національного регулятора. Про це свідчить перегляд Стратегії розвитку фінансового сектору України у 2023 році, орієнтованої на стабілізацію вітчизняного фінансового середовища, а також ухвалення оновленої її редакції у 2025 році з акцентом на адаптацію фінансової системи до військових реалій та обмежень. Водночас у документі збережено пріоритетність забезпечення сприятливих умов для подальшого прогресу усіх наявних інновацій у сфері фінтеху (віддалена ідентифікація BankID, СЕП-платежів, безготівкових розрахунків тощо), продовження розвитку проекту відкритого банкінгу, створення передумов до його повноцінного запуску та подальшого функціонування [4].

Відповідно, можна стверджувати, що інновації у фінансовому секторі еволюціонують стрибкоподібно, отримуючи поштовхи до розвитку в кризові періоди, коли створюються умови для появи нових фінансових технологій. Їх основним завданням є забезпечення комплексної, безперервної взаємодії між учасниками торговельних процесів, безшовної інтеграції каналів комунікації та продовження контакту як у онлайн-середовищі, так і в каналах офлайн-продажів.

Прикладом впровадження таких рішень є сучасний ринок електронної комерції, який вже давно розвивається у напрямку омніканальності. Цей підхід передбачає надання клієнту персоналізованого досвіду незалежно від

платформи чи каналу комунікації, через яких реалізуються торговельні взаємовідносини. Такі підходи прийшли на зміну стратегіям багатоканальності (multichannel strategy), що передбачали використання компанією кількох каналів зв'язку зі споживачами, які функціонували незалежно один від одного через відсутній обмін даними та узгодженість процесів між ними, та кросканальності, в межах якої споживач поетапно переходив через декілька (автономних) каналів продажу під час взаємодії з компанією.

Омніакальність стала логічним етапом еволюції, що забезпечила синхронізацію операційних процесів, інтеграцію каналів в єдину екосистему продажів. В результаті цього онлайн та офлайн формати реалізації товарів та послуг більше не конкурують між собою, а лише доповнюють один одного, створюючи умови для отримання клієнтом цілісного (безшовного) споживчого досвіду незалежно від способу його взаємодії з точкою продажу.

Наразі омніакальна стратегія взаємодії у eCommerce-середовищі є основою сучасного забезпечення якості обслуговування. Вона стала результатом синергії трансформації фінтех-індустрії та ключових напрямів eCommerce ринку під дією кризових обставин, що спричинили суттєві зміни у поведінці споживачів: останні стали більш ощадливими, активно освоювали цифрові канали покупок та безготівкові розрахунки, звертаючи увагу на безпеку та зручність такої торгової взаємодії. В таких кризових умовах бізнес був змушений адаптувати власні стратегії збереження лояльності та утримання клієнтів, відмовитися від їх поділу відносно каналів продажу, почати працювати зі споживачами як із централізованим активом, створюючи при цьому умови для постійної присутності у житті клієнта у будь-який час і через будь-який доступний для нього канал комунікації. Таким чином, омніакальна стратегія стала стандартом виживання для сучасних представників ринку eCommerce, а їх відмова від експериментів із бізнес-моделями призводить до втрати ринкових позицій та конкурентних переваг.

У цьому аспекті стрибок у розвитку фінансових технологій, що відбувся протягом останнього десятиріччя, створив не лише підґрунтя для появи нових механізмів та рішень в онлайн-торгівлі, а й забезпечив споживачам екосистеми цифрової економіки можливість скористатися оновленим набором фінансових інструментів та продуктів, створених на їх основі. Фінансова криза 2008 року передусім трансформувала сферу електронного банкінгу, зробивши доступним для більшості користувачів повноцінне дистанційне банківське обслуговування завдяки впровадженню такої фінансової інновації як мобільний банкінг (mobile-based banking). Це сприяло розширенню доступності та зручності фінансових послуг серед користувачів. Одночасно зазнала змін і сфера електронних транзакцій, де швидкий та безпечний обмін цифровою інформацією для проведення дистанційних розрахунків із

використанням архітектури цифрових гаманців (digital wallets) надав можливість користувачам здійснювати транзакції миттєво, буквально в один дотик.

Світова пандемія COVID-19, у свою чергу, прискорила перехід традиційної торгівлі у цифровий формат. Відбулася розбудова та масштабування торгової інфраструктури для організації цифрових комерційних операцій що, зокрема, сприяло розширенню мережі онлайн-магазинів та онлайн маркетплейсів (online marketplace). Внаслідок цього останні почали функціонувати як окремі віртуальні ринки з потенційно нескінченним різноманіттям товарів та послуг.

Український контекст війни 2022 року вчергове актуалізував потребу в розвитку сфери електронних грошей. Особливу увагу привернула криптовалюта, яка в умовах адаптації фінансових інновацій до воєнних реалій виступає реальною альтернативою централізованій фінансовій системі. Це стало можливим завдяки власній розвиненій децентралізованій інфраструктурі, зокрема таким платіжним рішенням як криптогаманець (crypto wallet), що надає користувачеві повний контроль над власними криптовалютними активами – можливість їх зберігати, обмінювати, використовувати для платежів у будь-якій точці світу та у будь-якій валюті.

Таким чином, зазначені сфери отримали вікно можливостей для розвитку перспективних технологій, які визначатимуть їхній подальший розвиток. До ключових напрямів належать розвиток інфраструктури «відкритого банкінгу» у сфері е-банку, поширення моделі розстрочки BNPL у е-транзакціях, інтеграція механізмів «вбудованих фінансів» у електронну торгівлю, а також активне становлення стейблкоїнів та CBDC як основи нових валютних систем у сфері електронних грошей.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2016). *Концепція проекту Cashless economy*. Retrieved May 1, 2026, from https://bank.gov.ua/ua/files/UYVinKqYAcIbglO

2. Національний банк України. (2023). *Концепція відкритого банкінгу в Україні.* Retrieved May 1, 2026, from https://bank.gov.ua/ua/news/all/kontseptsiya-vidkritogo-bankingu-v-ukrayini

3. Національний банк України. (2020). *Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року*. Retrieved May 1, 2026, from https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023

4. Національний банк України. (2023). *Стратегія розвитку фінансового сектору України. Оновлена версія.* Retrieved May 1, 2026, from https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Liudmyla Riabushka, PhD in Economics, Associate Professor
Sumy State University, Sumy, Ukraine
Viacheslav Rybalchenko, graduate student
Sumy State University, Sumy, Ukraine
Varvara Tsyhykal, student
Lyzeum 33, Sumy, Ukraine

Under contemporary conditions, the digital transformation of public administration has become one of the key factors in enhancing the efficiency of territorial communities. The rapid development of information and communication technologies is reshaping approaches to the organization of administrative processes, creating new opportunities for the more rational use of financial resources and improving the quality of public service delivery. In the context of martial law, economic instability, and limited financial resources, the implementation of digital technologies has gained particular importance, as they contribute to increasing the transparency of budgetary processes, optimizing managerial decision-making, and strengthening the financial sustainability of communities.

Through the use of digital tools, local self-government bodies are able to respond promptly to changes in the external environment, monitor financial indicators in real time, and ensure more effective planning of local budgets. An important aspect is also the integration of various information systems, which improves coordination among structural units of local governments and enables more comprehensive analysis of financial data. As a result, digital technologies serve not only as a means of technical modernization but also as a significant factor in enhancing the financial capacity and competitiveness of territorial communities.

In turn, under current conditions, financial sustainability depends not only on the volume of budget revenues but also on the effectiveness of financial resource management, the ability to respond rapidly to external changes, and the implementation of innovative management approaches. Therefore, digital technologies contribute to strengthening financial sustainability through the automation of financial processes and the reduction of administrative costs; increasing the transparency of local government budget activities; improving the quality of financial planning and forecasting; and expanding opportunities for interaction between communities and public authorities.

The automation of financial processes reduces the time required for data processing, minimizes the impact of human error, and improves the accuracy of financial operations. Through the use of electronic accounting and budget

management systems, local governments can more effectively monitor financial flows and promptly identify potential financial risks.

At the same time, greater transparency in budgetary activities is achieved through the implementation of open electronic platforms that provide citizens with access to information on local budget revenues and expenditures. This enhances public oversight, reduces corruption risks, and promotes a responsible approach to the use of budgetary resources. Improvements in financial planning and forecasting are facilitated by analytical tools and data-processing technologies. Such solutions enable communities to assess development trends, forecast budget revenues and expenditures, and develop more realistic financial plans.

The expansion of interaction between communities and public authorities is achieved through e-services, citizen participation platforms, and digital communication channels. These instruments ensure the rapid exchange of information, encourage residents' involvement in decision-making processes, and increase civic engagement. The application of modern information systems improves the efficiency of financial resource management and reduces the risks of inefficient budget spending. Moreover, digital technologies create the preconditions for the development of a more flexible and adaptive local financial management system capable of functioning effectively in conditions of economic instability, wartime challenges, and post-war recovery.

In Ukraine, the digital transformation of budgetary processes is being actively implemented through the use of electronic public procurement systems, open-budget initiatives, electronic document management systems, and government digital platforms. An important role is played by data analytics systems, which enable local governments to monitor budget revenues, evaluate expenditure efficiency, and respond promptly to changes in the economic environment. Furthermore, digital tools contribute to increasing public trust in local authorities by ensuring open access to financial information and facilitating citizen participation in decision-making processes.

Despite the considerable advantages of digitalization, territorial communities face a number of challenges that hinder its development. The main obstacles include an insufficient level of digital infrastructure in certain communities, limited funding for digital modernization projects, a shortage of qualified personnel in the field of digital governance, and increased risks related to cybersecurity and information security. These challenges have become particularly significant under martial law, when the uninterrupted functioning of digital systems has become an essential component of the financial and administrative resilience of communities.

Thus, digital technologies are exerting an increasingly significant influence on the effectiveness of territorial communities and the formation of their financial sustainability. They enhance the transparency of budgetary processes, optimize managerial decision-making, and expand opportunities for interaction between

public authorities and citizens. In the context of martial law and post-war reconstruction, the digital transformation of the budgetary system should become one of the priority directions for the development of local self-government. The further implementation of modern digital solutions will contribute to strengthening the financial capacity of territorial communities and ensuring their sustainable development.

РИЗИК-ФАКТОРИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ ТА МЕТОДИ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЛАТИЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, м. Суми
Кравець Олександр Олександрович,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми

У сучасних умовах підвищеної волатильності банківської системи України, спричиненої повномасштабною війною, макроекономічною нестабільністю, валютними коливаннями та змінами регуляторного середовища, ризик ліквідності набуває особливої гостроти. Ліквідність залишається одним із ключових факторів фінансової стійкості банків, оскільки її недостатність може призвести до втрати довіри клієнтів, погіршення репутації та навіть системних ризиків для всього банківського сектору. Водночас надлишкова ліквідність негативно впливає на прибутковість банків та ефективність використання ресурсів.

Перехід банківської системи України до вимог Базеля ІІІ значно підвищив увагу до управління ризиком ліквідності, зокрема через запровадження таких ключових нормативів, як коефіцієнт покриття ліквідністю та коефіцієнт чистого стабільного фінансування.

Ліквідність банку є однією з фундаментальних характеристик його діяльності, що забезпечує здатність своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та контрагентами. У банківській практиці під ліквідністю розуміють здатність банку перетворювати свої активи в грошові кошти з мінімальними втратами в часі та вартості для задоволення поточних і прогнозованих потреб у ліквідних ресурсах.

Ризик ліквідності – це ризик виникнення у банку збитків або втрат репутації через неможливість фінансувати свою діяльність (тобто виконувати зобов'язання) без суттєвих додаткових витрат. Він поділяється на три основні види:

- ризик відтоку депозитів (масове зняття депозитів вкладниками);
- ризик фінансування (недостатність джерел фінансування);
- ризик ринкової ліквідності (неможливість швидко реалізувати активи за прийнятною ціною)[1].

На рівень ризику ліквідності впливає ціла низка факторів, серед яких найбільш суттєвими є:

- структура активів і пасивів банку;

– залежність від певних джерел фінансування;
– якість кредитного портфеля;
– макроекономічна ситуація та політична стабільність;
– поведінка вкладників;
– зміни регуляторних вимог.

Ефективне управління ризиком ліквідності передбачає створення внутрішньої системи ризик-менеджменту, яка включає ідентифікацію, оцінювання, моніторинг та контроль цього ризику на постійній основі.

Сучасні методи оцінювання ризику ліквідності можна умовно поділити на нормативні та аналітичні.

Нормативні методи базуються на вимогах Базеля ІІІ і включають два ключові показники:

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) – вимірює здатність банку покривати чистий відтік коштів протягом 30-денного стресового періоду високоякісними ліквідними активами [2];

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) – оцінює стабільність структури фінансування банку на горизонті одного року [3].

Аналітичні методи доповнюють нормативні через GAP-аналіз дисбалансу активів і пасивів за строками, коефіцієнтний аналіз показників ліквідності та стрес-тестування стійкості банку до кризових шоків.

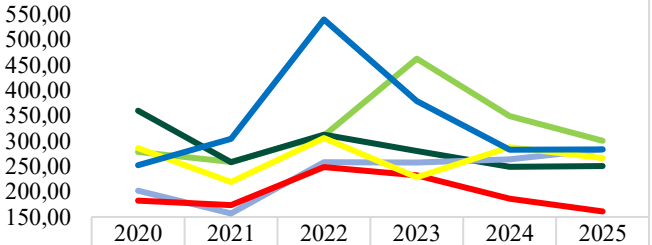
Таке поєднання нормативних і аналітичних методів дозволяє комплексно оцінювати рівень ризику ліквідності в умовах підвищеної волатильності.

Для оцінки реального рівня ризику ліквідності було проаналізовано динаміку ключових нормативних показників провідних банків України за період 2020–2025 років.

Як видно з рисунка 1, коефіцієнт LCR у більшості банків протягом аналізованого періоду суттєво перевищував нормативне значення 100%. Найвищі показники демонстрував АТ «Універсал Банк» у 2022 році (понад 540%). Водночас у 2023–2024 роках спостерігалося зниження LCR у більшості банків, що пов’язано зі значними виплатами депозитів та змінами в структурі пасивів під впливом воєнних ризиків. У 2025 році показники стабілізувалися на рівні 250–300%.

Аналіз NSFR свідчить про більш неоднорідну динаміку. Найкращі результати протягом періоду показував АТ «ОТП Банк». У 2023–2024 роках більшість банків демонструвала високі значення NSFR, що вказує на достатній рівень стабільного фінансування. Однак з 2024 року спостерігається зниження показників майже у всіх банках.

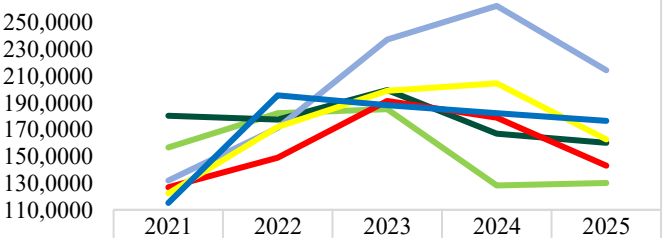
Отримані результати показують, що попри значну волатильність банківська система України в цілому зберігає прийнятний рівень ліквідності. Водночас наявні суттєві коливання показників підкреслюють необхідність постійного моніторингу та вдосконалення управління ризиком ліквідності.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
АТ КБ "ПриватБанк"	278,23	258,8487	311,0103	462,8319	349,4621	300,6163
АТ "Ощадбанк"	360,03	257,9796	312,4279	280,2822	249,1050	250,8747
АТ "ОТП БАНК"	201,93	156,9780	258,4908	257,8735	264,1772	283,7310
АТ "ПУМБ"	182,36	173,2597	248,6235	232,1630	186,2641	160,9753
АТ "Райффайзен Банк"	286,15	219,0838	305,9589	228,6414	287,9969	266,7492
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	252,29	304,7161	540,4163	379,2404	283,1445	283,5399

Рисунок 1 – Динаміка коефіцієнта LCR у провідних банках України за 2020-2025 роки

Джерело: побудовано автором на основі [4]

	2021	2022	2023	2024	2025
АТ КБ "ПриватБанк"	156,5656	182,2410	185,2109	128,2174	129,9584
АТ "Ощадбанк"	180,2006	177,3917	199,4815	166,8756	160,0550
АТ "ОТП БАНК"	131,9054	171,1896	237,2654	262,3624	214,2141
АТ "ПУМБ"	126,8631	148,8515	191,3437	178,7382	142,8953
АТ "Райффайзен Банк"	122,3173	171,8394	198,9144	204,5292	162,5048
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	115,1655	195,5444	188,2769	182,1543	176,4201

Рисунок 2 – Динаміка коефіцієнта NSFR у провідних банках України за 2021-2025 роки

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Ризик ліквідності залишається одним із найбільш значущих видів банківських ризиків в Україні. Аналіз динаміки коефіцієнтів LCR та NSFR провідних банків за 2020–2025 роки показав, що установи підтримують показники значно вище нормативного рівня 100%.

Основними ризик-факторами ліквідності в сучасних умовах є масовий відтік клієнтських коштів, валютні коливання та вплив зовнішніх шоків, спричинених воєнними діями.

Для вдосконалення оцінювання та управління ризиком ліквідності доцільно регулярно проводити комплексний GAP-аналіз з урахуванням стресових сценаріїв, удосконалити систему стрес-тестування, оптимізувати структуру пасивів шляхом збільшення частки довгострокових стабільних ресурсів, посилити щоденний моніторинг дотримання нормативів, а також розробити більш детальні внутрішні ліміти ліквідності за валютами та строками.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню стійкості банків та зміцненню стабільності банківської системи України в цілому.

Список використаних джерел

1. Дроботя Я. А. Ризики ліквідності комерційного банку. Ефективна економіка. 2022.
2. Постанова Національного Банку України «Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-18#Text
3. Постанова Національного Банку України «Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR)». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0158500-19#Text
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua.

УПРАВЛІННЯ КІБЕРРИЗИКАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Тютюник Інна Володимирівна, д.е.н., доцентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Перекрестов Максим Борисович, с.н.с., к.м.н
Сумський державний університет, м. Суми
Сташко Марія Руславнівна
здобувач(ка) середньої освіти КЗ СМР Ліцей № 33

Цифрова трансформація економіки змінює не лише технології здійснення господарської діяльності, а й саму природу економічних ризиків. На відміну від традиційних фінансових, виробничих чи операційних ризиків, кіберризики характеризуються високою швидкістю реалізації, транскордонним характером, здатністю до швидкого поширення та масштабними вторинними наслідками для функціонування економічних систем. За таких умов кіберризики перестають бути виключно проблемою інформаційної безпеки та перетворюються на один із визначальних чинників економічної безпеки держави, бізнесу та суспільства.

Сучасна практика свідчить, що цифровізація економіки супроводжується одночасним посиленням низки взаємопов'язаних драйверів кіберризиків. До них доцільно віднести масштабне використання хмарних технологій, інтеграцію штучного інтелекту у бізнес-процеси, розвиток платформених моделей ведення бізнесу, цифровізацію критичної інфраструктури, поширення Інтернету речей, а також зростання кількості взаємопов'язаних цифрових сервісів. У воєнний період дія зазначених драйверів посилюється використанням кібератак як інструменту гібридного впливу на економіку та державне управління.

Зазначені трансформації обумовлюють необхідність перегляду традиційних підходів до управління кіберризиками. Якщо класичні моделі переважно орієнтовані на реагування після виникнення кіберінцидентів, то сучасні умови потребують переходу до проактивного управління, заснованого на безперервному моніторингу цифрового середовища, прогнозуванні потенційних загроз, оцінюванні їх економічних наслідків та своєчасній адаптації механізмів захисту. Такий підхід дозволяє мінімізувати не лише прямі фінансові втрати, а й репутаційні ризики, втрати клієнтів, порушення безперервності діяльності та зниження інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Ефективність управління кіберризиками визначається не окремими технічними засобами захисту, а здатністю сформувати цілісну систему управління, у якій технічні рішення поєднуються зі стратегічними,

організаційними та аналітичними механізмами. У сучасних умовах кіберризики вже не можуть розглядатися виключно як проблема інформаційної безпеки, оскільки їх реалізація безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємств, безперервність бізнес-процесів, конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість та загальний рівень економічної безпеки.

Першою складовою такої системи є стратегічна, яка передбачає інтеграцію питань кібербезпеки у процес стратегічного планування, управління корпоративними ризиками та прийняття управлінських рішень. Її ключовим завданням є визначення пріоритетних цифрових активів, оцінювання потенційного впливу кіберризиків на досягнення стратегічних цілей організації, розподіл ресурсів відповідно до рівня критичності ризиків, а також формування довгострокової політики забезпечення кіберстійкості.

Організаційна складова спрямована на створення внутрішнього середовища, у межах якого забезпечується ефективне функціонування системи управління кіберризиками. Вона охоплює розроблення внутрішніх політик і процедур, визначення відповідальності між структурними підрозділами, впровадження механізмів внутрішнього контролю, розвиток культури кібербезпеки та підвищення рівня цифрової грамотності персоналу. Особливого значення ця складова набуває з огляду на те, що значна частина кіберінцидентів виникає саме внаслідок впливу людського фактора, а не технічних недоліків інформаційних систем.

Важливе місце у запропонованій системі посідає аналітична складова, яка забезпечує інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Вона включає ідентифікацію цифрових активів і потенційних джерел загроз, оцінювання ймовірності реалізації кіберризиків та масштабів можливих економічних втрат, моніторинг змін цифрового середовища, аналіз тенденцій розвитку кіберзагроз, прогнозування можливих сценаріїв їх реалізації, а також використання сучасних аналітичних інструментів та моделей підтримки прийняття рішень для своєчасного виявлення нових ризиків.

Технологічна складова забезпечує практичну реалізацію заходів кіберзахисту та охоплює впровадження сучасних програмно-апаратних засобів захисту інформації, систем моніторингу мережевої активності, засобів управління доступом, резервного копіювання даних, криптографічного захисту інформації, багатофакторної автентифікації, автоматизованого виявлення кіберінцидентів і швидкого реагування на них. Водночас її ефективність значною мірою залежить від узгодженості із стратегічними цілями організації, якості аналітичного забезпечення та рівня організаційної готовності до протидії кіберзагрозам.

Отже, результативність управління кіберризиками визначається не ефективністю окремих захисних механізмів, а рівнем взаємодії всіх складових

системи. Лише їх комплексне поєднання забезпечує своєчасне виявлення нових кіберзагроз, обґрунтований вибір заходів реагування, мінімізацію економічних втрат та формування належного рівня кіберстійкості в умовах цифрової трансформації економіки.

Запропонований підхід дозволяє змістити акцент із локального усунення окремих кіберзагроз на управління стійкістю економічної системи загалом. У такому випадку об'єктом управління стають не лише інформаційні ресурси чи цифрова інфраструктура, а й потенційні економічні наслідки реалізації кіберризиків, зокрема фінансові втрати, порушення операційної діяльності, зниження ділової репутації, втрати ринкових позицій та погіршення інвестиційної привабливості. Це забезпечує інтеграцію системи управління кіберризиками до загальної системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання та підвищує обґрунтованість управлінських рішень в умовах цифрової трансформації.

Практична реалізація ризик-орієнтованого підходу має ґрунтуватися на використанні міжнародних стандартів ISO/IEC 27001, ISO 31000, NIST Cybersecurity Framework та рекомендацій ENISA [1-4]. Водночас їх застосування потребує адаптації до особливостей цифрової економіки, насамперед шляхом інтеграції оцінювання економічних наслідків кіберризиків у загальну систему управління ризиками організації.

Таким чином, цифрова трансформація економіки обумовлює перехід від фрагментарного забезпечення інформаційної безпеки до комплексного управління кіберстійкістю. У цих умовах конкурентоспроможність і стійкість економічних систем дедалі більше визначаються здатністю своєчасно ідентифікувати кіберризики, прогнозувати їх вплив на економічні процеси та інтегрувати механізми кіберзахисту у систему стратегічного управління.

Виконано в межах науково-дослідної роботи «Моделювання механізмів протидії організованій та транснаціональній кіберзлочинності у воєнний та післявоєнний часи» (№ д/р 0124U000550).

Список використаних джерел

1. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. Geneva: International Organization for Standardization, 2018.
2. ISO/IEC 27001:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection – Information security management systems – Requirements. Geneva: ISO, 2022.
3. National Institute of Standards and Technology. Cybersecurity Framework (NIST CSF 2.0). Gaithersburg, MD: NIST, 2024.
4. ENISA Threat Landscape 2025. European Union Agency for Cybersecurity, 2025.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ

Храпач Людмила Віталіївна, студентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Тютюник Інна Володимирівна, д.е.н., доцентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Нечипоренко Юлія Сергіївна
учениця 11- А класу, ЗОШ №6

Повномасштабне вторгнення російської федерації поставило банківський сектор України перед безпрецедентним комплексним стресом, який одночасно охопив операційну, кредитну, ліквідну та ринкову складові фінансової стійкості. На відміну від класичних фінансових криз, воєнний шок поєднував фізичне руйнування інфраструктури, масове переміщення населення та різку дезорганізацію ланцюгів постачання, що унеможливлювало застосування стандартних моделей ризик-менеджменту [12]. Пройшовши гостру фазу 2022 року, банківська система демонструє тривалу адаптацію: до 2025–2026 років ряд ключових показників не лише відновився, а й досяг рекордних значень.

Перша хвиля стресу виявилась операційною: протягом 2022 року кількість структурних підрозділів банків скоротилася майже на 17,8%, що втричі перевищило середній темп закриття відділень за попередні п'ять мирних років [11]. Попри це, паніки першого тижня вдалося уникнути: обсяг коштів фізичних осіб у системі за перший квартал 2022 року зріс на 10,8%, а безготівкові операції здійснювались без перебоїв завдяки бланковому рефінансуванню НБУ на суму понад 62 млрд грн.

Кредитний ризик залишався найглибшою структурною загрозою: частка непрацюючих кредитів (НПК) зросла з 27% у 2021 році до 38% у четвертому кварталі 2022 року, а резерви під збитки за 2022 рік збільшилися на 36% [1]. Водночас, за даними річного звіту НБУ, у 2025 році НПК знизилася до 14% – історичного мінімуму за понад 15 років, що стало результатом як активного врегулювання проблемних боргів, так і прискореного нарощування нових якісних кредитів [8]. Чистий гривневий кредитний портфель бізнесу у 2025 році зріс на 36%, населення – на 34%, що свідчить про реальне відновлення кредитної активності.

Прибутковість системи зазнала різкого погіршення у середині 2022 року, однак відновилася завдяки підвищенню облікової ставки НБУ до 25% з червня 2022 року та зростанню доходів за портфелем ОВДП. Вже за підсумками 2023 року сукупний прибуток банківського сектору становив близько 90 млрд грн

[10]. Протягом перших дев'яти місяців 2025 року чистий прибуток платоспроможних банків досяг 119,4 млрд грн – на 1,9% більше порівняно з аналогічним періодом 2024 року [13]. Утім, із 1 січня 2026 року ставку податку на прибуток для банків підвищено до 50%, що НБУ розцінює як суттєве обмеження можливостей нарощування операцій та кредитної підтримки економіки [7].

Збереження фінансової стійкості стало результатом одночасного застосування кількох груп адаптаційних механізмів, систематизованих у таблиці 1.

Таблиця 1 – Адаптаційні механізми забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України в умовах воєнного стану

Рівень	Механізм адаптації	Результат / статус (2025–2026)
Регуляторний (НБУ)	Бланкове рефінансування без застави (лютий 2022)	Попереджено банківську паніку
	Підвищення облікової ставки до 25% (червень 2022)	Захищено депозити від інфляції; ставку знижено до 15% на кінець 2025 р.
	100% гарантування вкладів фізосіб	Відтоку депозитів не допущено
	Запровадження нових ІФС за стандартами МВФ/ЄС (з 2024 р.)	Нормативи виконуються з дворазовим запасом
Операційний (банки)	Реорганізація мережі відділень (-17,8% за 2022 р.)	Збережено доступність послуг
	Нарощування резервів під збитки	НПК знизилася з 30% (2023) до ~14% (2025)
	Переорієнтація активів на ОВДП та депсертифікати	Процентні доходи без кредитного ризику підтримали прибутковість
Цифровий	Мобільний банкінг, BankID, відеоідентифікація, платформа «Дія»	Операційна безперервність для ВПО та дистанційних клієнтів
	Хмарна інфраструктура та резервні ЦОД (ЄС, США)	Кіберстійкість; збитки від операційного ризику знижуються

Джерело: складено авторами на основі [4, 7, 8, 11]

Регуляторна відповідь НБУ була оперативною: вже 24 лютого 2022 року запроваджено бланкове рефінансування без застави, тимчасово скасовано заходи впливу за порушення нормативів капіталу і ліквідності. Повне державне гарантування вкладів суттєво знизило ризик масового відпливу депозитів. За оцінкою НБУ, сукупна міжнародна фінансова підтримка

перевищила 15 млрд дол. США [12]. У 2024 році банківська система успішно перейшла на трирівневу структуру капіталу відповідно до стандартів ЄС: нормативи достатності регулятивного капіталу вдвічі перевищують мінімально встановлені значення [3]. У 2026 році НБУ проводить стрес-тестування 26 найбільших банків (понад 90% активів системи) – вперше із застосуванням несприятливого макроекономічного сценарію [7].

На рівні окремих банків ключовим напрямом адаптації стала реорганізація операційної моделі: масове закриття небезпечних відділень, перерозподіл персоналу, автономна генерація електроенергії для критичних вузлів, розвиток дистанційної роботи. Оцінка банківських ризиків в умовах бойових дій засвідчила, що банки із заздалегідь централізованими бізнес-процесами демонстрували вищу операційну стійкість [9]. Балицька та Ткаченко [2] підкреслюють, що НБУ системно поєднував антикризові заходи – від пом'якшення пруденційних вимог у гострій фазі до поетапного повернення до стандартного регуляторного режиму – що дозволило уникнути накопичення регуляторного арбітражу.

Особливого значення набула цифрова трансформація. Вдовічен та Шпатакова [4] зазначають, що фінансова реструктуризація в умовах воєнного стану нерозривно пов'язана з цифровізацією: вона перетворилась із конкурентної переваги на умову операційного виживання. Банки з розвиненими мобільними застосунками та платформами онлайн-банкінгу забезпечили клієнтам безперервний доступ до рахунків навіть після закриття фізичних відділень. Хмарна інфраструктура та резервні центри обробки даних на базі ЄС і США здобули суттєву перевагу в операційній стійкості [6]. За даними НБУ, збитки від операційного ризику банків знижуються, а кількість учасників Digital Banking Conference 2025 перевищила 400 осіб – індикатор зрілості цифрової трансформації сектору [13]).

Аналітичну оцінку ключових вимірів фінансової стійкості банківського сектору у розрізі траєкторії змін, досягнутих результатів та актуальних ризиків систематизовано у таблиці 2.

Таблиця 2 – Аналітична оцінка вимірів фінансової стійкості банківського сектору України

Вимір стійкості	Траєкторія 2022–2025	Аналітична оцінка	Ключовий ризик / виклик на 2026 р.
Прибутковість	Відновлення після кризи 2022 р., рекорд у 2024 р., нормалізація у 2025 р.	Стійке відновлення завдяки процентній маржі та доходам за ОВДП.	Ставка ПнП 50% (2026) обмежує капіталізацію та кредитну активність.

Продовження таблиці 2

Якість портфеля (НПК)	Погіршення у 2022 р. → стагнація → поліпшення → мінімум 15 років (2025)	НПК 14% – зниження за рахунок нових якісних кредитів, не лише списань.	Успадковані НПК держбанків потребують окремої державної стратегії.
Достатність капіталу	Нормативи дотримувались весь воєнний стан; перехід на 3-рівневу структуру ЄС (2024)	Нормативи вдвічі перевищують мінімум навіть в умовах підвищеного оподаткування.	Зростання податків поступово ерозує буфери; НБУ планує зближення з рівнями ЄС.
Кредитна активність	Зупинка (2022) → повільне відновлення → прискорення → темпи вище довоєнних (2025)	Ринкове відновлення: частка несубсидійованих позик зростає; МСП отримали доступ.	Концентрація в торгівлі та харчопромі; брак іпотеки й довгострокових кредитів.
Ліквідність	Висока ліквідність упродовж усього воєнного стану; залежність від НБУ мінімальна.	Найсильніша складова стійкості; ILAAP 2025 підтвердив низькі ризики.	Надлишок у ОВДП/депсертифікатах – ознака слабкого інвестпопиту; ризик відтоку.
Структура активів	Гіперконцентрація у ОВДП (2022–2023) → зміщення до кредитів (2024–2025)	Позитивний структурний сигнал: банки нарощують продуктивні для економіки активи.	Залежність від ОВДП зберігається; зниження ставок тисне на доходи.
Операційна стійкість / цифровізація	Гострі втрати (2022) → стабілізація → зниження збитків операційного ризику (2023–2025)	Централізовані банки з хмарою показали вищу стійкість; цифровізація – умова виживання.	Кіберризики та залежність від зовнішньої хмари; потрібна уніфікація з DORA (ЄС).

Джерело: складено авторами на основі [3, 4, 7-9]

Таким чином, адаптаційна відповідь банківської системи України на виклики воєнного стану є комплексною та багаторівневою: регуляторна гнучкість НБУ, операційна перебудова банків, прискорена цифровізація та зовнішня фінансова підтримка в сукупності дозволили уникнути системної кризи й забезпечити поступове відновлення ключових індикаторів. Зокрема, станом на початок 2026 року частка НПК знизилась до рівня, якого не фіксували понад 15 років, нормативи достатності капіталу вдвічі перевищують

мінімальні вимоги, а кредитна активність банків виходить на довоєнні темпи приросту.

Разом з тим зберігаються структурні вразливості: підвищений податок на прибуток банків з 2026 року обмежує накопичення капіталу та стримує кредитну підтримку реального сектору; гіперконцентрація активів у державних боргових інструментах зберігає залежність прибутковості від фіскальної політики; демографічні втрати й відтік капіталу погіршують середньострокові перспективи відновлення [5]. Подолання цих проблем потребує комплексних стратегічних рішень у середньостроковій перспективі – в тому числі перегляду фіскального тиску на банки та розбудови механізмів іпотечного і довгострокового корпоративного кредитування.

Список використаних джерел

1. Аванесова, Н. Е., & Бакало, І. І. (2025). Фінансова стабільність банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи зміцнення. Економіка та суспільство, (73). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-14

2. Балицька, М., & Ткаченко, А. (2025). Досвід НБУ у забезпеченні стійкості банківської системи в умовах сучасних викликів. Економіка та суспільство, (72). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-132

3. Береславська, О. І., & Кондаурова, Д. О. (2025). Фінансова стійкість банків України в умовах воєнного стану. Сталий розвиток економіки, (2(53)). https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-75

4. Вдовічен, А., & Шпатакова, О. (2024). Financial restructuring in conditions of martial law. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences, 326(1), 227–232. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-37

5. Григораш, О. В., & Пугач, В. А. (2024). Фінансова стійкість України в умовах війни: реалії та перспективи. Економіка та суспільство, (65). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-57

6. Захаркін, О., & Бойко, А. (2023). Цифрова трансформація банківського сектору України в умовах воєнного стану. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-64-123

7. Національний банк України (2025). Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf

8. Національний банк України (2026). Річний звіт НБУ за 2025 рік: антикрихкість в дії. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2025-rik-antikrihkist-v-diyi

9. Петик, Л., & Міщенко, К. (2024). Оцінка банківських ризиків в умовах війни. Економіка та суспільство, (65). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-98

10. Прокоф'єва, О. В. (2023). Розвиток банківського сектору України в умовах воєнного стану. Investytsiyi: praktyka ta dosvid, (8), 108–112. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.8.108

11. Тимошик, Н. та ін. (2022). Дилеми та шляхи вирішення функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану. Financial and credit activity problems of theory and practice, 5(46), 40–53. https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3905

12. Чернишова, О., Чорновол, А., & Мирончук, В. (2022). Функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, (38). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-49

13. Banker.ua (2026). Банківський сектор України у 2026-му: загальні тренди прибутковості та виклики. URL: https://banker.ua/uk/projects/bankivskij-sektor-ukraini-2025-2026/

ЦИФРОВІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКОВО-КАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БАНКІВ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КІБЕРСТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Темченко Євгенія Олександрівна, студентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Набойченко Сергій Олександрович, здобувач середньої освіти,
КУ Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6, м. Суми
Семеног Андрій Юрійович, д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Пасько Дениса Віталійовича, аспірант
Сумський державний університет, м. Суми

У сучасних умовах банківські установи перетворюються не лише на фінансових посередників, а й на високотехнологічні цифрові платформи, від безперебійного функціонування яких значною мірою залежить стійкість національної економіки. Активне впровадження цифрових технологій у сферу розрахунково-касового обслуговування сприяє підвищенню доступності та якості фінансових послуг, проте одночасно формує нові вектори кіберзагроз, пов'язаних із діяльністю організованої та транснаціональної кіберзлочинності. Особливої актуальності зазначені проблеми набувають в умовах воєнного стану, коли забезпечення безперервності функціонування фінансового сектору, захисту платіжної інфраструктури та персональних даних клієнтів стає одним із ключових завдань забезпечення економічної безпеки держави.

Розрахунково-касове обслуговування (РКО) є однією з базових банківських послуг, що охоплює комплекс операцій, пов'язаних із відкриттям та веденням рахунків клієнтів, здійсненням безготівкових розрахунків, проведенням касових операцій та наданням супутніх платіжних сервісів. У сучасних умовах традиційні підходи до організації РКО зазнають суттєвих змін під впливом цифровізації. Значна частина банківських операцій сьогодні здійснюється дистанційно, що забезпечує підвищення оперативності проведення платежів, скорочення операційних витрат банків та покращення якості обслуговування клієнтів.

Проведене дослідження засвідчило, що ключовими цифровими технологіями, які використовуються у сфері розрахунково-касового обслуговування, є системи інтернет- та мобільного банкінгу, технології біометричної ідентифікації, системи миттєвих платежів, відкриті програмні інтерфейси (Open API), технології штучного інтелекту, Big Data та хмарні технології. Використання зазначених технологій дозволяє автоматизувати значну частину банківських операцій, забезпечувати персоналізацію

фінансових послуг, здійснювати цілодобове обслуговування клієнтів та підвищувати ефективність управління фінансовими потоками.

Аналіз сучасного стану ринку розрахунково-касових послуг в Україні свідчить про високий рівень проникнення цифрових інструментів. За даними Національного банку України, у 2024 році частка безготівкових операцій за кількістю досягла 94,6 %, а кількість активних платіжних карток становила 58,8 млн одиниць. Одночасно спостерігається активне розширення платіжної інфраструктури, збільшення кількості безконтактних операцій та зростання популярності токенізованих платіжних інструментів. Це свідчить про поступовий перехід вітчизняного ринку розрахунково-касових послуг до моделі цифрового домінування.

Результати дослідження показали, що сучасні банки активно впроваджують комплексні цифрові екосистеми, які поєднують традиційні банківські продукти з додатковими сервісами для фізичних та юридичних осіб. Сучасні цифрові рішення забезпечують можливість дистанційного відкриття рахунків, здійснення платежів, управління фінансовими потоками, інтеграції банківських послуг із бухгалтерськими та державними інформаційними системами. Водночас розширення цифрових каналів обслуговування підвищує вразливість банківського сектору до кібератак, фішингу, соціальної інженерії, несанкціонованого доступу до інформаційних систем та інших форм кіберзлочинної діяльності.

Особливу загрозу для фінансового сектору становить діяльність організованих та транснаціональних кіберзлочинних угруповань, які активно використовують сучасні цифрові технології для здійснення атак на банківську інфраструктуру, викрадення фінансових активів та конфіденційної інформації. В умовах воєнного стану зазначені ризики суттєво посилюються, що обумовлює необхідність удосконалення механізмів управління кіберризиками, розвитку систем раннього виявлення кіберінцидентів, впровадження багатофакторної автентифікації та підвищення рівня кібергігієни користувачів фінансових послуг.

Отже, цифровізація розрахунково-касового обслуговування є важливим напрямом розвитку банківського сектору та підвищення конкурентоспроможності фінансових установ. Водночас вона зумовлює необхідність удосконалення систем управління кіберризиками, розвитку механізмів протидії організованій й транснаціональній кіберзлочинності та впровадження сучасних технологій кіберзахисту для забезпечення безпеки цифрових фінансових послуг у воєнний та післявоєнний періоди.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Моделювання механізмів протидії організованій та транснаціональній кіберзлочинності у воєнний та післявоєнний часи» (№ д/р 0124U000550).

CONCEPTUAL PERSPECTIVE FROM DEVELOPING ECONOMIES

Asare Kofi Nyantakyi
PhD student, Department of Accounting and Taxation Sumy State University, Sumy, Ukraine.
Assistant Lecturer, Kumasi Technical University, Kumasi, Ghana.

In developing economies, taxation is traditionally perceived as a fiscal mechanism for mobilizing public revenue. However, persistent tax fraud, illicit financial flows, weak enforcement capacity, and institutional fragility suggest that taxation also has broader implications for governance, economic stability, and national security. When governments are unable to enforce tax laws effectively, fiscal stress deepens, public trust erodes, and the state's capacity to provide essential services and maintain social order is undermined. In this context, tax administration and enforcement mechanisms can be understood not merely as technical or administrative functions but as strategic instruments that shape state capacity and national security outcomes.

This paper presents a conceptual analysis of tax tools as instruments of national security in developing economies. The study draws on economic deterrence theory, institutional theory, and governance perspectives to explain how tax tools such as audits, penalties, compliance systems, information reporting, and enforcement mechanisms influence taxpayer behavior and strengthen institutional capacity. Building on the classical framework of Allingham & Sandmo [1], economic deterrence theory suggests that the probability of detection and the severity of sanctions play a critical role in reducing incentives for tax evasion. Subsequent literature emphasizes that effective enforcement can enhance compliance, stabilize public revenue, and reduce the fiscal vulnerabilities associated with widespread non-compliance [10].

Beyond deterrence, the effectiveness of tax tools is deeply embedded in institutional quality. Institutional theory highlights that tax enforcement outcomes depend on the credibility, transparency, and legitimacy of tax authorities. Where institutions are weak, inconsistent, or perceived as unfair, enforcement loses its deterrent power, and compliance deteriorates. Recent empirical and policy-oriented studies underscore the importance of administrative capacity, information systems, and enforcement consistency in improving compliance and revenue performance in developing economies [2, 5, 9]. These studies demonstrate that strengthening tax administration is not only a revenue-enhancing strategy but also a mechanism for reinforcing state capacity.

From a governance and national security perspective, sustained tax non-compliance represents a structural vulnerability. Weak tax enforcement constrains governments' ability to finance public goods, respond to economic shocks, and

maintain institutional stability. Evidence from developing and fragile contexts shows that limited state capacity can impose ceilings on feasible tax rates and revenue mobilization, thereby reinforcing cycles of fiscal weakness and governance fragility [3]. While the cited literature does not directly model national security outcomes, it provides strong evidence on the institutional and fiscal mechanisms through which tax enforcement contributes to state capacity and governance stability. In such environments, ineffective tax systems may indirectly exacerbate security risks by limiting public investment, increasing dependence on external financing, and weakening public confidence in state institutions.

This study conceptualizes the relationship between tax tools and national security as a reinforcing sequence. Effective tax enforcement enhances compliance and revenue mobilization, which strengthens institutional capacity and governance effectiveness. Stronger institutions, in turn, support economic stability and national security by enabling governments to provide public services, enforce laws, and manage social and economic risks. Conversely, weak tax enforcement amplifies fiscal stress, undermines governance, and heightens systemic vulnerabilities. This conceptual framework is particularly relevant for developing economies, where limited fiscal space magnifies the consequences of tax fraud and administrative inefficiencies.

The analysis also reflects insights from recent studies on tax audits, enforcement, and transparency. Research on tax audits highlights their role in shaping compliance behavior, while also noting potential distortionary effects if enforcement is poorly designed or inconsistently applied [4, 6]. Advances in e-invoicing, information reporting, and tax transparency mechanisms, including country-by-country reporting, further illustrate how modern tax tools can enhance compliance and accountability when supported by strong institutions [7, 8]. These developments reinforce the argument that tax tools operate at the intersection of fiscal policy, governance, and national security.

This study argues that tax enforcement should be understood as a strategic component of governance and national security policy rather than a narrow administrative function. Recognizing tax tools as instruments of national security has important policy implications, including the integration of tax administration reforms into broader governance strategies, sustained investment in institutional capacity building, and improved coordination among public authorities. By reframing taxation beyond its traditional fiscal role, the study contributes to policy-oriented discussions on accounting, taxation, and institutional reform in developing economies.

References

1. Allingham, M. G., & Sandmo, A. (1972). Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis. *Journal of Public Economics*, *1*(3–4), 323–338.

https://doi.org/10.1016/0047-2727(72)90010-2

2. Baer, K., Barra, P., & Benitez, J. C. (2025). *Closing the Gap: How Tax Administration Performance Shapes Compliance* (WP/25/209). https://doi.org/10.5089/9798229027076.001

3. Bergeron, A., Tourek, G. Z., Weigel, J. L., Balán, P., Bastian, J., Bessone, P., Best, M., Breza, E., Chetty, R., Lima, L. De, Farid, M., Glaeser, E., Heller, B., Jensen, A., Katz, L., Khan, A., Kleven, H., Kopczuk, W., Kreindler, G., … Bergeron, A. (2024). *The State Capacity Ceiling on Tax Rates: Evidence from Randomized Tax Abatements in the DRC* (Working Paper 31685). https://www.nber.org/system/files/working_papers/w31685/w31685.pdf

4. Henning, D., & Ayo, J. O. (2025). *Tax Audits and Their Distortionary Effects* URL: https://djhenning.github.io/assets/pdf/Henning_JMP.pdf

5. International Monetary Fund. (2025). *Enhancing Tax Capacity: Revenue Gains from Strengthening Tax Administration*.

6. Kotsogiannis, C., Salvadori, L., Karangwa, J., & Mukamana, T. (2024). Do tax audits have a dynamic impact? Evidence from corporate income tax administrative data. *Journal of Development Economics*, *170*(February 2022), 103292. https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2024.103292

7. Kotsogiannis, C., Salvadori, L., Karangwa, J., & Murasi, I. (2025). E - invoicing , tax audits and VAT compliance. *Journal of Development Economics*, *172*, 103403. https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2024.103403

8. Martini, J. T., Niemann, R., Simons, D., & Voeller, D. (2025). Incentive effects of tax transparency: Does country-by-country reporting call for arbitration? *Journal of Accounting and Public Policy*, *49*, 107278. https://doi.org/10.1016/J.JACCPUBPOL.2024.107278

9. Okunogbe, O., & Santoro, F. (2023). Increasing Tax Collection in African Countries : The Role of Information. *Journal of African Economies*, *32*, 57–83. https://doi.org/10.1093/jae/ejac036

10. Slemrod, J. (2018). *Tax Compliance and Enforcement*. URL: http://www.nber.org/papers/w24799

КІБЕРРИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Тютюник Інна Володимирівна, д.е.н., доцентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Табачун Аліса Віталіївна
здобувач(ка) середньої освіти КЗ СМР Ліцей № 33

Стрімка цифровізація економіки сприяє трансформації фінансового сектору та формуванню нових моделей фінансової взаємодії між економічними агентами. Активне впровадження мобільного банкінгу, цифрових платіжних сервісів, технологій штучного інтелекту, відкритого банкінгу та фінансових технологій (FinTech) забезпечує підвищення доступності фінансових послуг, розширення фінансової інклюзії та зростання ефективності функціонування фінансової системи. Водночас розширення цифрового фінансового середовища супроводжується зростанням масштабів і складності кіберзагроз, що актуалізує необхідність удосконалення механізмів управління кіберризиками.

Фінансова цифровізація є одним із найбільш динамічних проявів інтеграції цифрових технологій у сучасну економіку. Якщо цифрова інфраструктура формує технічну основу цифрової економіки, то фінансова цифровізація забезпечує рух капіталу, платіжну взаємодію та реалізацію цифрових бізнес-моделей. Одним із ключових індикаторів фінансової цифровізації виступає розвиток безготівкових платежів. У країнах Європейського Союзу та Україні спостерігається стійке зростання кількості безготівкових операцій, а безконтактні платежі стають домінуючим інструментом розрахунків. Зокрема, в Україні у 2024 р. частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток перевищила 94 % за кількістю операцій, що свідчить про високий рівень цифрової адаптації населення.

Разом із позитивними ефектами фінансова цифровізація створює нові виклики у сфері кібербезпеки. Зростання кількості цифрових фінансових сервісів розширює потенційну поверхню кібератак та підвищує вразливість фінансових установ, бізнесу і користувачів до кіберзагроз. До найбільш поширених кіберризиків у фінансовій сфері належать фішингові атаки, витоки конфіденційної інформації, компрометація платіжних даних, програми-вимагачі (ransomware), DDoS-атаки, атаки на ланцюги постачання програмного забезпечення, а також різні форми цифрового шахрайства.

Суттєвий вплив на трансформацію фінансового сектору здійснює розвиток FinTech. Використання мобільного банкінгу, електронних гаманців, онлайн-кредитування, InsurTech, RegTech та інших інноваційних фінансових

сервісів забезпечує прискорення фінансових операцій і підвищення їх доступності. Водночас збільшення кількості учасників цифрової фінансової екосистеми, інтеграція різноманітних програмних платформ та використання хмарних технологій підвищують ризик несанкціонованого доступу до даних, кібершахрайства та компрометації інформаційних систем.

Особливу увагу слід приділити розвитку відкритого банкінгу (open banking), який передбачає безпечний обмін фінансовими даними між банками, FinTech-компаніями та іншими постачальниками фінансових послуг через API-інтерфейси. Незважаючи на значний потенціал відкритого банкінгу щодо розвитку інноваційних фінансових продуктів та посилення конкуренції, його впровадження супроводжується ризиками витоку персональних даних, порушення конфіденційності інформації та зростанням вимог до автентифікації користувачів і захисту цифрових каналів взаємодії.

Додатковим чинником зростання кіберризиків є активне використання технологій штучного інтелекту. З одного боку, штучний інтелект використовується для автоматичного виявлення шахрайських операцій, моніторингу аномальної поведінки користувачів та підвищення ефективності управління ризиками. З іншого боку, технології штучного інтелекту можуть застосовуватися для автоматизації фішингових кампаній, створення deepfake, соціальної інженерії та розроблення більш складних і масштабних кібератак.

Особливої актуальності проблема кібербезпеки набуває в умовах воєнного стану, коли фінансова система та критична цифрова інфраструктура стають об'єктами цілеспрямованих кібератак. У таких умовах забезпечення кіберстійкості фінансового сектору перетворюється на один із ключових чинників підтримання економічної безпеки держави та безперервності фінансових послуг.

З огляду на це, ефективне управління кіберризиками повинно базуватися на комплексному поєднанні організаційних, технічних, правових та освітніх заходів. Важливого значення набувають впровадження міжнародних стандартів кібербезпеки, використання ризик-орієнтованого підходу, розвиток RegTech-рішень, підвищення рівня цифрової грамотності користувачів та формування культури кібербезпеки.

Таким чином, фінансова цифровізація є важливим чинником розвитку сучасної економіки, проте її подальше поширення супроводжується зростанням масштабів кіберзагроз. Це зумовлює необхідність удосконалення механізмів управління кіберризиками та формування високого рівня кіберстійкості всіх учасників цифрового фінансового ринку.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Моделювання механізмів протидії організованій та транснаціональній кіберзлочинності у воєнний та післявоєнний часи» (№ д/р 0124U000550).

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ КІБЕРРИЗИКАМИ

Азаров Євгеній Сергійович
аспірант
Сумський державний університет, м. Суми

Масштаби кіберзагроз давно вийшли за межі суто технічних збоїв IT-інфраструктури, перетворившись на одну з ключових проблем макроекономічної та корпоративної фінансової стабільності. За прогнозами експертів, до кінця 2026 року глобальні збитки від кіберзлочинності перетнуть позначку в 10,5 трлн доларів США щорічно. Фінансовий сектор залишається найбільш вразливим до цих загроз: за даними Міжнародного валютного фонду, в період з 2004 по 2024 рік було зафіксовано понад 20 тисяч атак на фінансові установи, що призвело до прямих втрат у розмірі близько 12 млрд доларів [1]. В умовах стрімкої цифровізації традиційні підходи до інформаційної безпеки вичерпали себе, що зумовлює нагальну потребу у формуванні концептуальних засад саме фінансового управління кіберризиками.

Фінансове управління кіберризиками (Financial Cyber Risk Management, FCRM) варто розглядати як безперервний процес ідентифікації, кількісної оцінки, фінансування (мітигації) та передачі ризиків, пов'язаних із використанням цифрових активів. Головна проблема сучасного корпоративного сектору полягає у відриві технічних метрик від їхнього фінансового еквівалента. Керівництво компаній часто розуміє кількість відбитих DDoS-атак, але не має чіткого усвідомлення вартості залишкового ризику (residual risk) у грошовому вираженні.

Основою переходу від технічного до фінансового управління є монетизація ризику. Найбільш поширеним підходом є концепція очікуваних річних втрат, яка математично формалізується наступним чином:

$$ALE = SLE \times ARO \quad (1)$$

де *ALE* (Annualized Loss Expectancy) – очікувані річні фінансові втрати від реалізації конкретного кіберінциденту; *SLE* (Single Loss Expectancy) – очікувані фінансові втрати від одного інциденту; *ARO* (Annual Rate of Occurrence) – ймовірність (річна частота) настання ризикової події.

Складність застосування цієї формули на практиці полягає у розрахунку показника *SLE*. Втрати від кібератаки ніколи не обмежуються лише вартістю пошкодженого обладнання чи вкрадених коштів. Структура фінансових наслідків є багатовимірною (див. табл. 1). Фінансові компанії витрачають в середньому 6,08 млн доларів на ліквідацію наслідків одного масштабного

витоку даних, що на 22% перевищує середній світовий показник по інших галузях (IBM Security, 2025).

Таблиця 1 – Структура фінансових втрат підприємства внаслідок реалізації кіберризику

Категорія витрат	**Складові елементи**	**Вплив на ліквідність**
Прямі (видимі) втрати	Штрафи регуляторів, виплати компенсацій клієнтам, оплата послуг форензики, витрати на відновлення IT-систем.	Миттєвий, прямий відтік грошових коштів.
Непрямі (приховані) втрати	Втрата інтелектуальної власності, відтік клієнтської бази, зниження кредитного рейтингу, зростання вартості залучення капіталу.	Відкладений, довгострокове падіння операційних доходів.

Джерело: складено автором на основі [1-3].

Для більш достовірної оцінки показника *ARO* ми вважаємо за доцільне відійти від простих експертних оцінок і використовувати сучасний економетричний інструментарій. Зокрема, побудова регресійних моделей на основі панельних даних (наприклад, аналіз вибірки європейських компаній за останні 5-10 років) дозволяє математично обґрунтувати залежність між обсягом інвестицій компанії у превентивні заходи та ймовірністю успішного зламу. Використання методів кластерного аналізу для групування підприємств за рівнем цифрової зрілості та профілем вразливості дає змогу набагато точніше калібрувати ймовірність настання ризиків для кожної окремої групи.

Ще одним концептуальним елементом FCRM є трансфер кіберризиків в механізми страхування (Cyber Liability Insurance). Враховуючи високу волатильність і корельованість кіберризиків (одна вразливість у хмарному сервісі може призвести до збитків тисяч компаній одночасно), ринок кіберстрахування стикається з проблемою асиметрії інформації та жорсткого андеррайтингу. Для страхувальника фінансове управління зводиться до пошуку оптимального балансу: що економічно вигідніше — інвестувати додатковий мільйон гривень у власну систему захисту (зменшення ймовірності) чи сплатити цю суму у вигляді страхової премії, переклавши ризик на страхову компанію (мінімізація *SLE*).

Отже, концептуальні засади фінансового управління кіберризиками вимагають відмови від суто технологічного сприйняття загроз. Сучасне підприємство має формувати кіберстійкість через призму захисту капіталу, використовуючи кількісні метрики оцінки втрат, економетричне прогнозування ймовірностей інцидентів та ефективний розподіл бюджету між

внутрішньою безпекою і зовнішнім страхуванням. Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на вдосконалення економетричних моделей оцінки прихованих фінансових втрат корпоративного сектору.

Виконано в рамках НДР «Моделювання механізмів протидії організованій та транснаціональній кіберзлочинності у воєнний та післявоєнний часи» (реєстраційний номер 0124U000550).

Список використаних джерел

1. International Monetary Fund (IMF). (2025). *Rising Cyber Threats Pose Serious Concerns for Financial Stability*. https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/04/09/rising-cyber-threats-pose-serious-concerns-for-financial-stability
2. IBM Security. (2025). *Cost of a Data Breach Report*.
3. World Economic Forum. (2025). *Global Cybersecurity Outlook 2026: Securing Digital Transformation*.

STRENGTHENING NATIONAL ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION AND CYBER THREATS

Wang Xinxin
PhD Student, Sumy State University, Sumy, Ukraine

The contemporary global economy is increasingly shaped by digital transformation, geopolitical instability, and the growing interdependence of national economies. These processes simultaneously enhance productivity, accelerate innovation, and create new systemic vulnerabilities that directly affect national economic security. Under these conditions, economic security should be viewed not merely as the protection of national economic interests but as the ability of economic systems to maintain resilience, ensure the continuity of critical functions, and rapidly adapt to multidimensional external shocks.

The economic consequences of cyber incidents are becoming increasingly significant. Ransomware attacks on financial institutions, disruptions of payment systems, and cyberattacks targeting energy infrastructure have demonstrated that digital threats can rapidly evolve into macroeconomic challenges. Such incidents interrupt business operations, reduce investor confidence, increase recovery costs, and negatively affect economic growth. Consequently, cybersecurity should be considered a strategic component of national economic policy rather than solely a technical function of information systems.

Digital transformation has fundamentally changed the mechanisms through which economic security is maintained. The integration of artificial intelligence, cloud computing, big data, blockchain, and digital financial technologies has improved operational efficiency and decision-making across public administration, financial systems, and business sectors. However, the increasing digitalization of critical infrastructure has also expanded the attack surface for cybercriminals, making cyber resilience a strategic determinant of economic stability rather than a purely technological issue. As a result, effective economic security requires coordinated policies that integrate digital transformation, cybersecurity, innovation, and institutional governance.

The concentration of strategic digital assets and the interconnection of financial systems, public administration, energy infrastructure, and communication networks have significantly increased the systemic nature of economic risks. Unlike traditional economic threats, cyber incidents can rapidly propagate across interconnected sectors, disrupting payment systems, supply chains, government services, and critical infrastructure. This demonstrates that economic resilience increasingly depends on the capacity to anticipate, prevent, and rapidly recover from cyber disruptions while ensuring the continuity of essential economic activities.

The conducted analysis identifies five interrelated determinants of contemporary national economic security: geopolitical stability, financial resilience, technological sovereignty, cyber resilience, and environmental sustainability. Their interaction generates cascading risks that cannot be effectively addressed through sector-specific policies alone. Military conflicts, inflationary pressures, technological dependence, supply-chain disruptions, and climate-related challenges reinforce one another, generating cascading effects throughout the economy. In particular, cyberattacks targeting financial institutions, government agencies, healthcare organizations, and transport systems create significant macroeconomic consequences by reducing investor confidence, interrupting economic activity, and increasing recovery costs.

Recent geopolitical developments have further demonstrated the interconnected nature of economic risks. Military conflicts and sanctions have disrupted global energy markets, increased logistics costs, accelerated inflationary pressures, and exposed the vulnerability of international supply chains. At the same time, cyberattacks against critical infrastructure have shown that digital threats may amplify the economic consequences of geopolitical crises by simultaneously affecting energy systems, financial services, and public administration.

For many countries, dependence on foreign cloud infrastructure, semiconductor technologies, operating systems, and digital communication platforms has become a strategic vulnerability. Such dependence limits digital sovereignty, increases exposure to supply-chain disruptions and geopolitical restrictions, and reduces the capacity to ensure the uninterrupted functioning of critical sectors during crises.

Addressing these challenges requires an integrated governance framework that combines digital transformation, cybersecurity, technological innovation, institutional development, and sustainable economic policies. Priority should be given to strengthening the cyber resilience of critical infrastructure, expanding national digital capabilities, improving public-private cooperation, and developing human capital. The analysis also demonstrates that artificial intelligence can significantly strengthen economic security by integrating macroeconomic monitoring, financial risk forecasting, cyber threat intelligence, and anomaly detection into a unified decision-support system. Such integration enables governments to identify emerging risks earlier and allocate resources more efficiently during economic and cybersecurity crises.

Economic resilience increasingly depends not only on fiscal stability or economic growth but also on the ability to maintain the uninterrupted functioning of digitally connected critical infrastructure. Consequently, digital sovereignty, technological innovation, and institutional capacity should be regarded as long-term investments in national economic security rather than solely as expenditures on digital modernization.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕДИКТИВНОЇ АНАЛІТИКИ У ВИЯВЛЕННІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Боженко Вікторія Володимирівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Гончарук Іван Григорович,
аспірант,
Сумський державний університет, Суми

Сучасна антикорупційна діяльність відбувається в умовах безпрецедентного обсягу цифрової інформації: електронні декларації чиновників, мільйони транзакцій у сфері публічних закупівель, відкриті реєстри майна та фінансової звітності. Традиційні методи моніторингу та аудиту, які базуються на «ручному» аналізі або ретроспективних розслідуваннях (постфактум), виявляються занадто повільними, ресурсозатратними та неефективними.

В умовах тотальної цифровізації державного управління на перший план виходить предиктивна аналітика на базі технологій штучного інтелекту. Вона базується на алгоритмах машинного навчання, які «навчаються» на історичних масивах даних (підтверджених фактах корупції, результатах державних аудитів та судових вироках) для розпізнавання прихованих патернів поведінки. Інструменти предиктивної аналітики дозволяють визначити ймовірність наявності корупційної складової у поточних процесах.

Функціонування предиктивних моделей забезпечується трьома ключовими механізмами [2, 5,6]:

1. Аналіз графів та мереж: штучний інтелект обробляє розгалужені масиви інформації (реєстри бенефіціарів, митні бази, майнові декларації), концептуалізуючи їх у вигляді складних математичних графів. У таких моделях вузлами виступають юридичні та фізичні особи, а ребрами – фінансові транзакції, родинні чи корпоративні зв'язки, спільні адреси або спільні IP-адреси при поданні тендерних пропозицій. Цей інструмент автоматично виявляє багаторівневу афілійованість між державним замовником та підрядником через ланцюг офшорних юрисдикцій чи фіктивних компаній, що неможливо відстежити традиційними методами.
2. Обробка природної мови: значна частка корупційних ризиків прихована у неструктурованих текстових даних. Технологія дозволяє автоматично ідентифікувати дискримінаційні тендерні вимоги або знаходити корупційні прогалини та двозначні формулювання в текстах законопроєктів ще на етапі їхнього розгляду.

3. Виявлення аномалій: використовуючи алгоритми машинного навчання без вчителя, нейромережі формують еталонну модель нормальної економічної чи адміністративної поведінки і фіксують статистичні відхилення. Механізм сигналізує про такі аномалії, як: надприродно швидке завершення процедури кваліфікації переможця, різке та необґрунтоване зростання очікуваної вартості закупівлі або участь у багатомільйонних проєктах фірм, зареєстрованих кілька тижнів тому з мінімальним статутним капіталом.

Однією з найуспішніших прикладів успішного застосування штучного інтелекту в антикорупційній діяльності є південнокорейська система BRI (Bid Rigging Indicator System) [23]. Вона автоматично обробляє масиви даних національної системи електронних закупівель (KONEPS), виявляючи ознаки картельних змов та узгоджених дій між учасниками торгів на основі аналізу патернів поведінки, частоти спільної участі та відсотка виграшів. У європейській практиці активно використовується методологія розрахунку індексу корупційних ризиків (Corruption Risk Index, CRI). Як зазначають дослідники М. Фазекас та І. Тот, використання штучного інтелекту дозволяє на базі великих даних аналізувати європейські тендери на предмет «червоних прапорців», таких як штучне обмеження конкуренції або аномально короткі терміни подання заявок [4].

Іншим прикладом ефективного використання штучного інтелекту в державній антикорупцій політиці є автоматизований аудит контрактів, який Федеральний суд аудиту Бразилії. Цей алгоритм щодня сканує тисячі публікацій у державних вісниках та аналізує тендерну документацію за допомогою обробки природної мови [1]. Це дозволяє аудиторам блокувати сумнівні контракти на етапі їх укладання, реалізуючи саме превентивну, а не каральну функцію.

Незважаючи на значний потенціал, інтеграція алгоритмів предиктивної аналітики в антикорупційну практику гальмується низкою технологічних, правових та інституційних бар'єрів. Їх подолання є критичним для забезпечення релевантності результатів алгоритмічного моделювання та мінімізації хибних спрацьовувань. Ефективність предиктивних моделей є прямо пропорційною до якості первинної. У країн з низьким рівнем розвитку електронного урядування, бази даних часто фрагментовані, неструктуровані або містять свідомі викривлення. Без повної інтероперабельності державних реєстрів (податкових, митних, майнових, демографічних) штучний інтелект не здатний розпізнати глибинні аномалії, що призводить до статистичних зміщень у прогнозах.

Найбільш потужні моделі штучного інтелекту, зокрема нейронні мережі глибокого навчання (Deep Learning), функціонують як «чорні скриньки». Вони видають точний результат, але не можуть логічно пояснити, які саме змінні чи вагові коефіцієнти призвели до висновку про наявність корупційного ризику.

У публічному адмініструванні та кримінальній юстиції це є неприпустимим: дискваліфікація учасника тендеру або відкриття провадження вимагають чіткої правової та логічної аргументації.

На сучасному етапі розрахунок ймовірності, згенерований машиною, не має самостійної доказової сили в суді. Алгоритм може лише вказувати на аномалію, виконуючи функцію аналітичного тригера, після якого має розпочатися класичний аудит або слідство. Відсутність спеціальних нормативно-правових рамок обмежує використання цих технологій переважно превентивним та моніторинговим рівнями

Отже, штучний інтелект на поточному етапі розвитку не здатний повністю замінити слідчого, аудитора чи суддю у сфері протидії корупції. Його ключова цінність полягає у виконанні ролі потужного аналітичного фільтра, який трансформує великі масиви даних у конкретні ризик-індикатори, звужуючи фокус уваги правоохоронних органів. Перехід до предиктивного моделювання дозволяє державі діяти на випередження, блокуючи сумнівні транзакції ще до моменту завдання фінансових збитків.

Список використаних джерел

1. Analytics for Integrity: Data-Driven Approaches for Enhancing Corruption and Fraud Risk Assessments / OECD. Paris : OECD Publishing, 2019. (OECD Public Governance Reviews).

2. Baez Camargo C., Costa J. Understanding the enemy: Insights from corrupt networks to improve anti-corruption Collective Action initiatives. Basel : Basel Institute on Governance, 2025. 32 p. (Working Paper ; No. 60). URL: https://baselgovernance.org/cms/api/assets/f3509b2e-0ee8-4b59-bb2b-c8beb69cf5e7/Working-Paper-60-Understanding-the-enemy.pdf?v=20251104170537000

3. Data Screening Tools for Competition Investigations – Note by Korea : working document DAF/COMP/WP3/WD(2022)31 / Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). – Paris, 2022. – 8 p. – URL: https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP3/WD(2022)31/en/pdf

4. Fazekas M., Tóth I. J., King L. P. An Objective Corruption Risk Index Using Public Procurement Data. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 2016. Vol. 22, No. 3. P. 369–397.

5. Lima M. S. M., Delen D. Predicting and explaining corruption across countries: A machine learning approach. *Government Information Quarterly*. 2020. Vol. 37, No. 1. P. 101407. DOI: https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.101407.

6. López-Iturriaga F. J., Pastor-Sanz I. Predicting Public Corruption with Neural Networks: An Analysis of Spanish Provinces. *Social Indicators Research*. 2018. Vol. 140, No. 3. P. 975–998. DOI: https://doi.org/10.1007/s11205-017-1802-2

Наукове видання

Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії

Digital transformations and innovative technologies in the economy: challenges, realities, strategies

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 19-20 травня 2026 р.)

Дизайн та комп'ютерне верстання
Лілія Деркач

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет і редакційна колегія можуть не поділяти точки зору авторів.
Автори відповідають за точність, достовірність і зміст матеріалів. Посилання на матеріали конференції обов’язкові.

Відповідальний за випуск І. В. Тютюник
Загальне редагування Л. С. Деркач
Комп’ютерне верстання Л. С. Деркач

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 4,73. Обл.-вид.арк. 5,23. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.